

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav regionální a podnikové ekonomiky

**Ekologické zemědělství – zhodnocení ekonomické
úrovně podniků**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Ing. Barbora Dudová

Vypracovala:

Bc. Yvona Voňková

Brno 2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci:

Ekologické zemědělství – zhodnocení ekonomické úrovně podniků

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne: 24. dubna 2015

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Dovoluji si touto cestou poděkovat vedoucí mé diplomové práce, paní Ing. Barboře Dudové, za odborné vedení, ochotu, pomoc a poskytnutí cenných rad a připomínek při zpracování této práce.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce s názvem *Ekologické zemědělství – zhodnocení ekonomické úrovně podniků* se zabývá posouzením jejich ekonomické situace a současně komparací s podniky hospodařícími v konvenčním režimu. Součástí práce je historie a vývoj ekologického zemědělství, jeho zvláštnosti, aktuálně platná legislativa, současná situace v ČR a v zahraničí. Práce je zaměřena zejména na posouzení ekonomické situace. Blíže jsou proto popsány základní ekonomické charakteristiky ekologických i konvenčně hospodařících podniků, přičemž cílem práce není hodnotit jednotlivé oblasti zemědělské výroby, ale posuzovat vybraný soubor podniků jako celek. K dosažení stanoveného záměru diplomové práce je využito zejména dat ze Zemědělské účetní datové sítě ČR. Ze získaných výsledků lze konstatovat, že ekologické a konvenční zemědělství jsou při porovnání rozdílné. U řady provedených ukazatelů dosahují konvenční podniky lepších výsledků. Jako zásadní se v ekonomické situaci ekologických podniků jeví dotace, které podniky získávají.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, konvenční zemědělství, bioprodukce, biopotraviny, ekonomická úroveň, ekologické podniky, konvenční podniky

ABSTRACT

This thesis titled *Organic Farming – Evaluation of the economic level of corporations*, dealing with the assessment of their economic situation, while comparison with farming businesses in the conventional mode. History and development of organic farming, its peculiarities, current legislation, and the current situation in the country and abroad is part of this piece of work. The work is focused primarily on assessing the economic situation. The basic economic characteristics of organic and conventional farming enterprises are thus described in more details. The main aim of this work is not to evaluate the different areas of agricultural production, but to assess the selected assemblage of enterprises as a complex. The data from the Farm Accountancy Data Network CR is mainly used to achieve the purpose of this work. From the obtained results we can conclude that organic and conventional agriculture are different while comparison. A number of indicators made by conventional businesses achieve better results. The environmental grants gained by companies seem to be essential to the economic situation of enterprises.

Keywords: organic farming, conventional agriculture, organic produce, organic food, economic level, organic farms, conventional businesses

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	CÍL A METODIKA PRÁCE.....	10
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	13
3.1	Ekologické zemědělství	13
3.1.1	Pojem ekologické zemědělství.....	13
3.1.2	Zásady a cíle ekologického zemědělství.....	14
3.1.3	Srovnání ekologického a konvenčního zemědělství.....	15
3.1.4	Ekologické zemědělství jako multifunkční model.....	17
3.1.5	Historie ekologického zemědělství.....	19
3.2	Aktuální platná legislativa.....	22
3.3	Kontrola a certifikace.....	26
3.3.1	Kontrolní organizace.....	26
3.3.2	Základní statistika vykonaných kontrol.....	28
3.4	Organizace a sdružení ekologického zemědělství.....	28
3.4.1	Odborové organizace a sdružení.....	29
3.4.2	Odbytové organizace	30
3.4.3	Další organizace působící v ekologickém zemědělství	30
4	VLASTNÍ PRÁCE	32
4.1	Současný stav ekologického zemědělství v ČR.....	32
4.1.1	Situace v ekologickém zemědělství.....	32
4.1.2	Výrobci biopotravin a základní charakteristika bioprodukce.....	37
4.1.3	Podpora ekologického zemědělství	40
4.2	Situace ekologického zemědělství v zahraničí.....	43
4.2.1	Ekologické zemědělství ve světě	43
4.2.2	Situace ekologického zemědělství v EU.....	46
4.3	Vstupní data k ekonomické analýze.....	50
4.4	Metody hodnocení ekonomické úrovně	52
4.5	Zhodnocení ekonomické úrovně zemědělských podniků	56
4.5.1	Základní ekonomické charakteristiky podniků.....	56
4.5.2	Ukazatele finanční analýzy	76
5	DISKUSE A ZÁVĚR	79
6	POUŽITÁ LITERATURA	86

7	SEZNAM TABULEK	91
8	SEZNAM GRAFŮ	92
9	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	93
10	SEZNAM PŘÍLOH.....	93
11	PŘÍLOHY	95

1 ÚVOD

Zemědělství hraje nezastupitelnou roli v lidské společnosti, v historii vždy mělo silné postavení a tradici. Trend neustále rostoucího počtu obyvatelstva na planetě je doprovázen stále se zvyšujícím společenským tlakem na kvalitu a bezpečnost potravin. Na druhé straně se do popředí zájmů stále většího počtu lidí dostává otázka ochrany životního prostředí a zajištění udržitelného rozvoje společnosti. Obecným cílem je tyto protichůdné požadavky skloubit a najít společnou cestu pro jejich koexistenci.

Otázka trvale udržitelného rozvoje a prvotní ekologické uvědomování bylo tématem již v historii. V roce 1972 na konferenci ve Stockholmu byla formulována myšlenka, že musí dojít ke změně charakteru hospodářského vývoje. Na nezbytnost přeorientování společnosti na respektování biologických a přírodních systémů upozornila o dvacet let později, v roce 1992 konference OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro, jejímž závěrem bylo, že jedinou perspektivní cestou je integrace hospodářského rozvoje a respektování životního prostředí.

Zemědělská výroba jako taková má bezprostřední spojitost s přírodou, čímž ovlivňuje zájmy environmentální, ekonomické ale i sociální. Ekologické zemědělství nejlépe odpovídá požadavku produkce kvalitních potravin, přičemž zároveň dbá na hospodaření, které bere ohled na šetrné zacházení s přírodními zdroji a vytváří tak podmínky pro zachování přírodních ekosystémů, ochranu přírody a její biodiverzitu. Vysoká intenzita výroby a nevhodná struktura hospodaření se negativně odráží na přírodním prostředí (degradace půd, znečišťování vod, ovzduší), ekologické stabilitě, kdy jsou ohroženy některé živočišné i rostlinné druhy, a dává podmínky pro pronikání cizorodých látek do potravního řetězce. Ekologický způsob hospodaření tak koresponduje se zásadami trvale udržitelného rozvoje, kdy naplňuje úlohu produkčního a současně i mimoprodukčního charakteru zemědělství.

Důležitost ekologicky hospodařícího zemědělského systému dokládá celosvětová podpora, která je realizována na úrovni jednotlivých zemí, ale současně i prostřednictvím nejrůznějších mezinárodních společenství a organizací. Jedná se například o Mezinárodní organizaci pro ekologické zemědělství IFOAM.

Jedním z cílů agrární politiky je požadavek udržitelného rozvoje zemědělství, kdy má být zajištěno dosahování a udržení rovnováhy v krajině, a to jak z pohledu

ekonomického, tak i sociálního a přírodního. Protože je ekologické zemědělství neoddelitelnou součástí agrární politiky Ministerstva zemědělství ČR, je zde vůle, aby byl tento zemědělský systém neustále podporován, i z důvodu realizace společné zemědělské politiky (SZP) v rámci EU. Cílem SZP je právě podpora takové zemědělské výroby, která zajistí pravidelnost v produkci potravin a zároveň zabezpečí udržitelný a rovnoměrný rozvoj venkovských oblastí v Evropě. Významným a nepostradatelným zdrojem podpory pro ekologicky hospodařící zemědělce jsou dotace. Právě šetrný a ohleduplný přístup k přírodě se promítá ve finanční náročnosti, kterou musí zemědělci překonat, aby i oni našli uplatnění na trzích zemí EU, kde se ve stále větší míře zvyšuje poptávka po produktech ekologického zemědělství. Díky podpoře ze strany agrární politiky a zájmu samotných zemědělců si české ekologické zemědělství vydobylo své postavení v agrárním sektoru ČR.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

Cíl diplomové práce

Diplomová práce reaguje na problematiku související s dotační politikou agrárního sektoru, především se subvencemi proudícími směrem k podnikům hospodařícím v režimu ekologického zemědělství. Cílem diplomové práce je charakterizovat ekologicky hospodařící podniky v České republice a na tomto základě vyhodnotit jejich ekonomickou úroveň.

Předpokladem samotného řešení zvolené problematiky je poznání a pochopení ekonomického principu a souvislostí pojících se k ekologickému zemědělství a známek projevů v agrárním sektoru jako celku. Práce je řešena v kontextu českého agrárního trhu s vnějšími vlivy (především společnou zemědělskou politikou Evropské unie) a jejich vzájemného působení na podnikatelské subjekty ekologického zemědělství.

Pro dosažení takto stanoveného cíle je celkový postup rozdělen do navzájem na sebe navazujících dílčích kroků:

- formulace hypotéz
- vymežit specifika ekologického zemědělství, právní úpravu a vývoj
- charakterizovat podmínky, které ekologické zemědělce ovlivňují
- důkladně pak vymežit opatření agrární politiky ČR a EU, která jsou v tomto režimu zemědělství uplatňována
- popsat situaci ekologického zemědělství v ČR i v zahraničí
- provést analýzu ekonomické situace ekologicky hospodařících podniků v komparaci s konvenčně hospodařícími podniky
- určit, zda zemědělské podniky ve své oblasti podnikání prosperují či nikoliv
- verifikovat hypotézy, definovat výsledky a závěry práce

Metodika

Diplomová práce využívá deduktivně induktivních metod zkoumání. Z teoreticko-metodologického pojetí se opírá o odborné zdroje, jako jsou literární odborné publikace i adekvátní elektronické zdroje, na kterých jsou uváděny aktuální informace a změny v oblasti zkoumané problematiky. Především se jedná o státní ingerence v podnikání, podpory zemědělství a charakteristika současné situace této problematiky v České republice a Evropské unii. Na tomto základě je následně odvozena skladba ekonomické analýzy směřující k verifikaci hypotéz a vyhodnocení hlavního cíle diplomové práce.

K analýze zabývající se posuzováním ekonomické situace je využito ukazatelů podnikové ekonomie. Jedná se o zachycení vývoje majetkové struktury podniku, kapitálové struktury, dále vývoje nákladů a výnosů. Posouzen je i vývoj přidané hodnoty, tržeb, vývoj dotací a zisku. Tyto ukazatele jsou vyhodnoceny v komparaci s konvenčním zemědělstvím, a to z důvodu správné verifikace stanovených hypotéz.

V úvodní části, zabývající se teoretickými východisky, je definován samotný pojem ekologické zemědělství, jeho historie, charakter a porovnání ekologického zemědělství s dalšími typy zemědělských systémů, zejména pak se zemědělstvím konvenčním. Neméně důležitou oblastí je deskripce aktuálně platné legislativy a kontrolní a certifikační systém, kterému ekologické zemědělství podléhá.

V aplikační části práce je charakterizován současný stav a podpora ekologického zemědělství v ČR, kde se blíže upírá pozornost na jeho vývoj, ale i strukturu půdního fondu včetně bioprodukce. Nedílnou součástí je i kapitola věnovaná situaci ekologického hospodaření v zahraničí. Následně je provedena ekonomická analýza ve výše uvedené struktuře. Závěrem práce je samotné hodnocení a komparace ekonomické úrovně ekologicky a konvenčně hospodařících podniků a jejich základní ekonomické charakteristiky, včetně vyhodnocení hypotéz a výsledků celé diplomové práce.

Na základě výše vytyčeného cíle a navazujících fází zpracování byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1:

Ekologicky hospodařící podniky mají obecně horší ekonomickou situaci než podniky hospodařící v režimu konvenčního zemědělství.

Hypotéza 2:

Ekologicky hospodařící podniky jsou životaschopné bez dotační podpory, která je tomuto typu podniků poskytována.

Faktografická základna

Pro zpracování části, která naplňuje stanovený cíl, jsou využita především data Zemědělské účetní datové sítě FADN. Ta zastupují vždy reprezentativní soubor zemědělských podniků, jedná se tak pouze o průměrné hodnoty vybraných ukazatelů. Systém FADN umožňuje shromažďovat technické a ekonomické údaje, díky čemuž vypovídá o ekonomické situaci v zemědělství. FADN je nepostradatelným nástrojem, který podává informaci o naplňování Společné zemědělské politiky díky využití shodné metodiky tohoto systému členskými státy EU.

V této diplomové práci je zkoumána situace zemědělských podniků od roku 2003, aby tak byl zachycen stav již před vstupem ČR do EU. Hodnocení je provedeno až do roku 2013, posledního roku dostupného v databázích. Zpracováno je tedy období jedenácti let. Ve výběrovém souboru databáze FADN tvoří 8 % ekologicky hospodařící podniky a 89 % připadá na podniky konvenční. Například v roce 2013 se ekologickým hospodařením zabývalo 209 podniků a konvenčním 1 137 podniků. Dále jsou v databázi FADN vymezeny i podniky aplikující jen částečně ekologické zemědělství, tyto ale nebyly v diplomové práci zohledněny z důvodu zapojení do obou režimů hospodaření a z toho vyplývající neurčitosti, zda převažuje ekologický nebo konvenční režim.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Ekologické zemědělství

Následující kapitola je zaměřena na ekologické zemědělství obecně a současně ho definuje v kontextu jiných zemědělských systémů, kde ho porovnává zejména s konvenčním zemědělstvím. Vedle definování pojmu ekologické zemědělství jsou zde popsána jeho specifika, zásady a cíle. Kapitola rovněž popisuje i historii tohoto specifického hospodaření.

3.1.1 Pojem ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství nabývá na stále větším významu nejen na území České republiky, ale i v zahraničí. Je proto pochopitelné, že existuje celá řada nejrůznějších definic a vymezení, která tento pojem specifikují.

Legislativa vymezuje definici ekologického zemědělství v zákoně č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, kde je chápáno jako zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které ho zatěžují, znečišťují nebo zamožují nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat v souladu s požadavky zvláštního právního předpisu. (MZe, 2012)

Mezinárodní organizace pro ekologické zemědělství IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements = Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců) definuje ekologické zemědělství jako zemědělský produkční systém, který zachovává zdraví půd, ekosystémů a lidí. Místo využívání vstupů s nepříznivými dopady, spoléhá na ekologické postupy, rozmanitost a koloběhy přizpůsobené místním podmínkám. Ekologické zemědělství spojuje tradice, inovace a vědecký výzkum s cílem prospívat společnému prostředí a podporovat spravedlivé vztahy a dobrou kvalitu života všech zúčastněných. (Ifoam 2012)

Ve své knize *Ekologické zemědělství v praxi* autoři Šarapatka, Urban a kol. (2006) uvádí, že ekologické zemědělství lze chápat jako multifunkční model, který naplňuje cíle ekonomické, sociální a ekologické. Často spoléhá na místní zdroje, vyžaduje oproti

konvenčnímu zemědělství více pracovních sil, k životnímu prostředí je ohleduplnější a usiluje o produkci kvalitních biopotravin. Zasazuje se o dlouhodobou udržitelnost a hospodářskou výkonnost i šetrnost ve vztahu k přírodě, chovaným zvířatům i k lidem, kterým obstarává práci, a hlavně pro které produkuje kvalitní a bezpečné potraviny.

Server Eagri definuje ekologické zemědělství jako moderní formu obhospodařování půdy bez aplikování chemických vstupů s nepříznivými dopady na životní prostředí, zdraví lidí a hospodářských zvířat. Jedná se o zemědělský produkční systém, který je součástí agrární politiky ČR a jehož cílem je produkovat vysoce kvalitní potraviny. (Eagri, 2012a)

Dle serveru Bioinstitut lze ekologické zemědělství chápat jako moderní způsob obhospodařování půdy bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, hormonů a umělých látek. Prioritní je kvalita, nikoli kvantita produkce. Podstatou je etický přístup vůči chovaným zvířatům (welfare), ochrana životního prostředí, zachování druhové rozmanitosti, šetrnější využívání neobnovitelných zdrojů, ochrana zdraví populace, ale i udržení zaměstnanosti v zemědělství a na venkově. (Bioinstitut, 2014a)

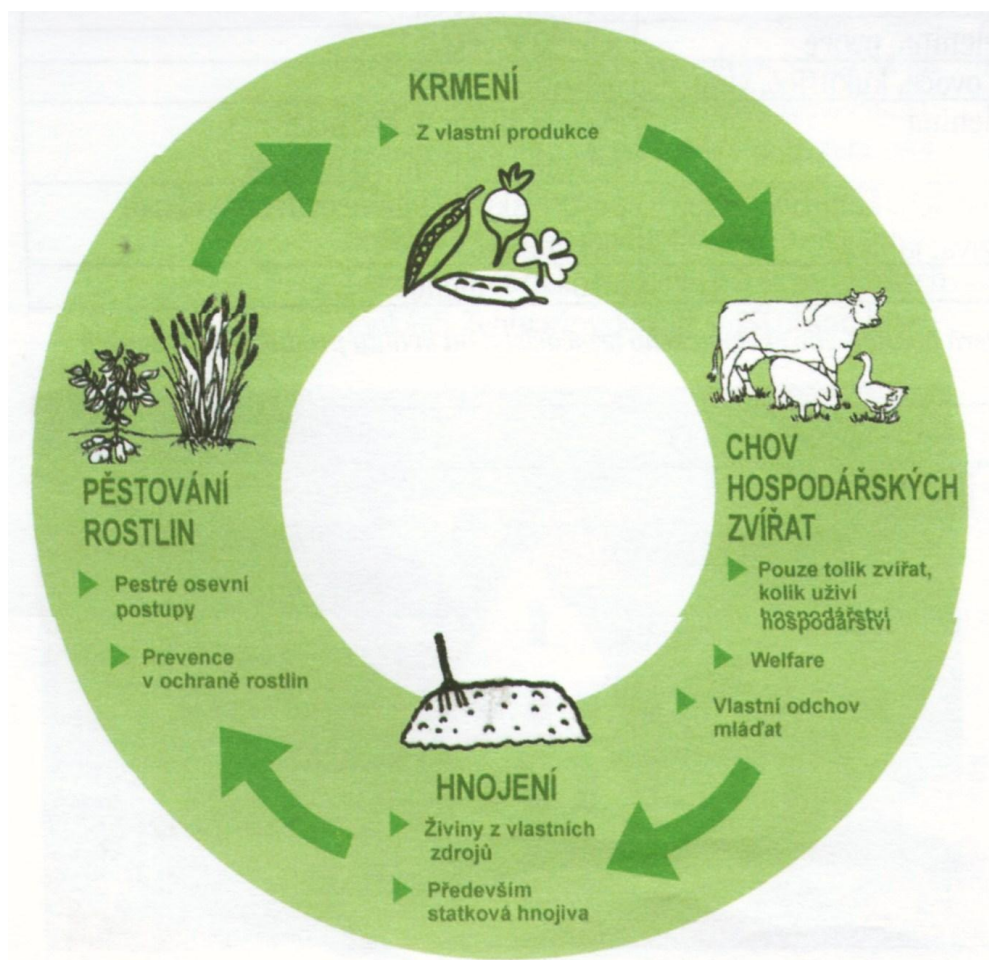
3.1.2 Zásady a cíle ekologického zemědělství

Pro ekologické zemědělství jsou definovány jisté všeobecné cíle, reagující na problémy, které v řadě ohledů přináší konvenční zemědělství. Mezi tyto cíle řadíme především:

- produkovat vysoce kvalitní potraviny a krmiva o vysoké nutriční hodnotě,
- pracovat v co nejvíce uzavřených cyklech koloběhu látek, využívat místní zdroje a minimalizovat ztráty,
- udržovat a zlepšovat úrodnost půdy,
- vyhnout se všem formám znečištění, která pocházejí ze zemědělského podniku,
- minimalizovat používání neobnovitelných surovin a fosilní energie,
- vytvořit pro hospodářská zvířata podmínky v souladu s jejich fyziologickými a etologickými potřebami a rovněž humánními a etickými zásadami,
- uchovávat přírodní ekosystémy v krajině, chránit přírodu a její biodiverzitu,
- vytvářet pracovní příležitosti, čímž udržet osídlení venkova a tradiční ráz,
- umožnit samotným zemědělcům ekonomický a sociální rozvoj.

Zdroj: Šarapatka, Urban 2006

Obrázek 1: Uzavřený cyklus ekologického zemědělství

Zdroj: Šarapatka, Urban 2006

3.1.3 Srovnání ekologického a konvenčního zemědělství

V odborné literatuře existuje celá řada nejrůznějších srovnání ekologických a konvenčních zemědělských systémů, která o těchto soustavách vypovídají spíše komplexně. Pro detailnější proniknutí do podstaty obou systémů jsou v následující tabulce zhodnoceny vybrané ukazatele, které významně ovlivňují dopad a vliv provozování jednoho či druhého zemědělství.

Nejvýznamnějším ukazatelem tohoto porovnání je půda. Ta jako živý organismus, který je základním výrobním faktorem a zdrojem obživy, by měla být chráněna pro svou nenahraditelnost a neexistenci jiné alternativy a nemožnost rozmnožit se (Bečvářová, 2001). V zájmu celé společnosti by tedy z tohoto důvodu měla právě půda zaujímat dominantní postavení při rozhodování, jak s ní bude nyní a v budoucnu zacházeno.

Tabulka 1: Srovnání konvenčního a ekologického zemědělství

Ukazatele	Konvenční zemědělství	Ekologické zemědělství
<i>Životní prostředí</i>	Znečišťování zapříčiněné používáním značného množství chemických přípravků, významnou roli hraje i transport plodin, potravin a zvířat na velké vzdálenosti	Šetrný přístup k životnímu prostředí, ochrana přírody a její diverzity, upřednostňování obnovitelných zdrojů energie
<i>Krajina</i>	Hrozba zdevastování, kontaminace vody a půdy rezidui pesticidů	Ohled na mimoprodukční funkci krajiny, snaha o zachování krajinného rázu
<i>Půda</i>	Náchylnost k erozi; hrozba vyčerpání a únavy půdy	Ochrana před erozí díky pestřejším osevním postupům; snaha o zlepšování půdní úrodnosti
<i>Pěstované plodiny</i>	Omezená skladba ve prospěch plodin, které mají v daný čas nejvyšší cenu na trhu	Rozmanité osevní postupy s cílem ochrany půdní organické hmoty, biologické aktivity půdy a zamezení eroze
<i>Ochrana rostlin</i>	Značné využívání chemických přípravků	Vhodná volba agrotechnických metod; využívání biologických metod a aplikování přípravků rostlinného původu
<i>Chovaná zvířata</i>	Často nevhodné podmínky pro život ve velkochovech	Usiluje o vytvoření životních podmínek odpovídajících fyziologickým a etologickým potřebám
<i>Hospodaření</i>	Dlouhodobě neudržitelné	Základem a předpokladem pro udržitelný rozvoj
<i>Výnosnost plodin</i>	Dosahuje vyšší výnosnosti s cílem maximalizace zisku	Nižší výnosnost díky zaměření na kvalitu nikoli kvantitu produkce
<i>Výrobní náklady</i>	Nižší výrobní náklady	Vysoké výrobní náklady spojené s delší dobou růstu a vývoje rostlin a živočichů, nižšími výnosy, větším podílem ruční práce a vyššími náklady spojenými s certifikací bio

Zdroj: Vlastní zpracování

Integrovaná zemědělská produkce

Integrované zemědělství usiluje o spojení výhod ekologického a konvenčního zemědělství. Tento systém zemědělské produkce se tak snaží najít vhodnou kombinaci v použití obou výše zmíněných typů hospodaření a vyvážení ekonomického a ekologického hlediska. Jedná se o integrovaný systém zemědělské produkce, který usiluje o dosažení optimálních výnosů, a to při zajištění vyšší kvality produktů

způsobem, který nevyvíjí tlak na životní prostředí. Preferuje ekologicky přijatelné metody hospodaření, zejména minimalizuje používání agrochemikálií. Cílem je využívat co nejvíce biologických a ostatních nechemických metod ochrany rostlin a zajistit co nejmenší spotřebu pesticidů. Toto zemědělské hospodaření si klade za cíl trvalou udržitelnost tohoto systému. Záměrem je, aby integrovaná produkce byla ekonomicky efektivní, šetrná a zároveň poskytovala zdravé, kvalitní produkty bez rizikových látek pro zdraví člověka. Produkty integrovaného zemědělství jsou označeny speciálním logem. (Urban, Vašák, 2014)

3.1.4 Ekologické zemědělství jako multifunkční model

V Evropě začíná převládat komplexní hodnocení významu zemědělství pro společnost. Zemědělství má v současné době nenahraditelnou funkci, nelze ho chápat pouze jako producenta potravin. Právě k ideálnímu multifunkčnímu modelu má ekologické hospodaření nejbližší. Z tohoto pohledu jsou nejdůležitějšími pozitivy:

- ekonomická výhodnost z dlouhodobého hlediska,
- ochrana životního prostředí a biodiverzity (uplatnění ekologického hospodaření v zvláště chráněných oblastech),
- ochrana zdrojů podzemních vod, snížení znečištění povrchové vody,
- úspora energie a neobnovitelných zdrojů,
- snížení nadprodukce, která je ve vyspělých zemích vážným problémem, který zatěžuje státní rozpočet,
- zlepšení kvality potravin a zdravotního stavu populace,
- zavedení nového perspektivního produktu – biopotraviny pro náš i zahraniční trh,
- udržení přírodního rázu krajiny a stability osídlení.

Zdroj: Bioinstitut, 2013b

Úlohy modelu multifunkčního zemědělství

- vytvoření produkčně výkonného, moderního a konkurenceschopného zemědělství a potravinářství;
- zajištění dostatku potravin domácí výroby, které jsou cenově přístupné, plnohodnotné, kvalitní a zdravotně nezávadné, jejichž účelem je uspokojení

domácí poptávky při současném využívání výhod mezinárodní obchodní výměny;

- zabezpečení plošného využívání disponibilních výrobních zdrojů zemědělství, obzvláště půdy, a to v maximálně ekonomicky zdůvodněném rozsahu, rovněž i přiměřená pečlivost o zemědělskou půdu, jejíž udržovaný stav je významný pro zachování rázu krajiny, kulturní dědictví, rekreační a jiné nezemědělské využívání území;
- zajištění přiměřeného důchodu v zemědělství a stejně tak potravinářství, zajištění přiměřené úrovně osobních důchodů lidí, kteří jsou existenčně závislí na zemědělské činnosti;
- modernizace a celková restrukturalizace potravinářského průmyslu, a to zejména z důvodu zabezpečení vyšší přidané hodnoty, kvality a hygienické nezávadnosti potravin;
- adaptace zemědělství environmentálním požadavkům na ochranu půdy, vody, ovzduší a zachování přírodního prostředí, druhové rozmanitosti a ochrany původního genofondu;
- podpora rozvoje regionů, zejména v oblastech vědy s významným podílem zemědělství a nízkou hustotou obyvatelstva, prostřednictvím rozvoje alternativních ekonomických činností a tvorby doplňkových zdrojů pro udržování zaměstnanosti a hospodárné využívání zdrojů v mezích trvale udržitelného rozvoje;
- uzpůsobení zemědělství a potravinářství podmínkám EU.

Zdroj: Lacko – Bartošová a kol., 2005

Obrázek 2: Model multifunkčního zemědělství

Zdroj: Šarapatka, Urban a kol., 2003

3.1.5 Historie ekologického zemědělství

Počátky ekologického zemědělství ve střední a západní Evropě se datují do období po první světové válce. Značná industrializace a urbanizace, která charakterizovala období od poloviny 19. a na přelomu 20. století, se výrazně promítla v negativních změnách životních podmínek obyvatelstva. Jako důsledek této situace se v prvních desetiletích minulého století setkáváme s prvotně dokumentovanými údaji o poškození půdní úrodnosti a změnách v agroekosystémech, které jsou spojeny s chemickou a technickou intenzifikací. Zaznamenán byl i zvýšený výskyt chorob, škůdců a snížení kvality potravin. Tyto negativní změny si mnozí zemědělci dobře uvědomovali a jejich způsob jednání v souladu s přírodními systémy právě ekologicky zemědělské systémy zdůrazňují od svého počátku. (Šarapatka, Urban, 2006) Již v této době upozorňuje celá řada autorů odborné literatury na neudržitelnost konvenčního zemědělství a nutnost razantní změny (Pretty, 1995) a zároveň tvrdí, že současné problémy konvenčního hospodaření mohou nalézt řešení v ekologickém zemědělství (Bengtsson a kol., 2005). Zásadní podněty, které motivovaly průkopníky ekologického zemědělství k vytvoření jakési alternativy konvenčního zemědělství, jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka 2: Hlavní negativa konvenčního zemědělství a jejich důsledky

	Praxe konvenčního zemědělství	Důsledek
Používání agrochemikálií	Používání rychle rozpustných minerálních (průmyslových) hnojiv.	Exploatace neobnovitelných zdrojů a energií při výrobě.
		Havárie továren a zásahy při živelných pohromách či válečných konfliktech, průmyslové emise při výrobě.
		Kontaminace podzemních i povrchových vod (eutrofizace).
	Nadměrné používání syntetických pesticidů v zemědělství.	Snížení půdní úrodnosti a vitality a imunity kulturních rostlin.
		Vytváření rezistence škůdců, chorob i plevelů.
		Snižování biodiverzity, kontaminace složek ŽP a zvyšování nestability ekosystémů.
Výroba, distribuce a aplikace agrochemikálií.	Rezidua v potravinách, vliv na zdravotní stav živočichů (vč. lidí).	
	Exploatace neobnovitelných zdrojů.	
	Otravy a možnost kontaminace povrchových i podzemních vod.	
Skladování agrochemikálií a likvidace starých zásob.	Závislost zemědělců na chemických koncernech (výrobci a distributorech).	
	Staré zátěže ve skladech a nekontrolovatelné "černé" likvidace starých zásob.	
Neznámé účinky.	Nové účinné látky - problémy až po čase (např. insekticid DDT), nezohledňování kumulativního a synergického efektu při používání více agrochemikálií současně.	
Chov hospodářských zvířat	Velkochovy hospodářských zvířat (zejména drůbeže a prasat).	Týrání zvířat, špatné podmínky ustájení, transportu i porážky.
		Nadbytečné chovatelské úpravy těl zvířat (kupírování ocasů, vylamování zubů, upalování zobáků, atd.) Utrpení zvířat - zhoršená kvalita živočišných produktů. Extrém: klecové chovy.
	Používání průmyslových krmných směsí, zkrmování kafilečních masokostnic h mouček, podávání hormonálních látek.	Znečištění ŽP odpady z velkovýkrmem a velkochovů hospodářských zvířat.
Skladování a zpracování potravin	Snižování přímého odběru potravin od zemědělců, zvětšování přepravních vzdáleností, potřeba dlouhé trvanlivosti potravin.	Kontaminace krmiv i látkami nezemědělského původu. Rezidua v potravinách, problémy s obranyschopností organismů, skandály (BSE, hormony v potravinách, atd.).
		Krátkověkost zvířat (např. dojníc), snížená dolnost proti nemocem (z toho plynoucí velká spotřeba léčiv v intenzivních chovech).
		Hybridizace ve šlechtění vytváří úzce specializované linie (např. brojeři) neschopné přežít za běžných podmínek.
Změna struktury zemědělství a ekonomická situace rolníků.	Nová technika, rozvoj šlechtění a hybridizace. Další různé vnější vstupy.	Málo čerstvých potravin pro spotřebitele. Prodej uniformních anonymních potravin. Konvenční potraviny jsou technologicky naměrně upravovány (homogenizace - např. mléko; rozbíjení struktury - např. extruze, mikrovlnný ohřev a jiná zařízení). Potraviny obsahují umělé konzervanty, ochucovadla, vitaminy atd. (řada přídatných látek - označení: E). Mění se původní složení potravin (obsahy minerálních látek, aminokyselin, vitaminů atd. a jejich proporce).
Zemědělci se stávají obětí svého "úspěchu"	Snižování výkupních cen.	Větší závislost na dodavatelích vstupů (např. šlechtitelích osiv - hybridní a geneticky modifikovaná osiva nelze přesévat). Zemědělský podnik přestává být soběstačným uzavřeným systémem a je závislý na vnějších vstupech. Zdražování vstupů.
Konečný důsledek industrializace zemědělství.	Význam zemědělství ve společnosti poklesl, zhořšila se kvalita potravin, byla poškozena krajina a životní prostředí. Zemědělci jsou trvale závislí na dotacích, údržba kulturní krajiny stojí společnost zbytečně mnoho peněz.	Tlak na zemědělce, aby se specializovali (monokultury, zvětšování půdních celků) - poškození kulturní krajiny a zhoršení kvality půdy. Tlak na stále větší zvyšování výnosů a užitkovosti zvířat vede k nadprodukcí. Další intenzifikace, koncentrace a specializace - úbytek rolníků na venkově (vyspělé země: snížení obyvatel v zemědělství z 30 % na 4 %).

Zdroj: Šarapatka, Urban a kol., 2003

V 70. letech 20. století vznikla Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců IFOAM, která byla založena na základě celosvětového sdružení průkopníků ekologického zemědělství. Organizace IFOAM hrála zásadní roli při oficiálním uznání tohoto způsobu zemědělství v Evropě, kdy bylo v roce 1991 přijato Nařízení Rady EHS č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a označování zemědělských produktů a potravin. Jednalo se o vůbec první zákonem ošetřenou normu definující produkční postupy tohoto zemědělského systému a hlavně určující závazné mechanismy pro kontrolu, certifikaci a označování. Důležitým prvkem, který posílil důvěru spotřebitelů, bylo zavedení výhradního používání označení „bio“ a „eko“ pro produkty ekologického zemědělství. V posledních desetiletích došlo k značnému rozšíření tohoto typu zemědělství, a to zejména díky podpůrným programům EU, pozitivní roli zahrála i stoupající poptávka spotřebitelů po biopotravinách. Devadesátá léta minulého století byla nejbouřlivějším obdobím rozvoje ekologického zemědělství, který vyvrcholil na přelomu tisíciletí. (Šarapatka, Urban, 2006)

Vědecké poznatky z této oblasti nahradily některé původní nepřesnosti a nevědecké záměry zakladatelů, nicméně principy ekologického zemědělství, které propagovali, byly jako celek správné. Na základě mezinárodního uznání ekologického systému hospodaření a přijetí nařízení byly sjednoceny rozdíly jednotlivých metod a zemědělci tak hospodaří podle obecně definovaných směrnic. (Šarapatka, Urban, 2006)

Vznik ekologického zemědělství na našem území

První důležitější zmínky o ekologickém zemědělství zaznamenalo tehdejší Československo v letech 1985 – 1987. Jednalo se o jednoduché zprávy, které však mezi odbornou veřejností neměly často žádnou odezvu nebo se setkaly s negativními ohlasy. Na druhé straně šířící se informace o problematice zdravotního stavu populace ve srovnání se zeměmi západní Evropy zapříčinily, že se spotřebitelé začali zajímat o svůj zdravotní stav a zároveň tyto informace mezi lidmi vyvolaly větší zájem o zdravou výživu. I publikace, které vycházely koncem osmdesátých let, byly zaměřeny na propagaci zdravé výživy jako možné prevence před civilizačními chorobami. Východiskem tehdejších doporučení a stanovených výživových norem byl vznik různých skupin zaměřených na alternativní výživu. Tyto skupiny orientované na zdravou výživu pak doporučovaly zájemcům tzv. nechemizované potraviny. Ty ale nebyly na trhu k dispozici, proto začaly být vydávány první sešity o ekozahradě, které

sloužily jako určitý návod, jak si lidé sami mohli vypěstovat zeleninu bez chemických přípravků. To vše bylo hlavním podnětem, aby se začalo hovořit o ekologickém pěstování a chovu zvířat. (Šarapatka, Urban, 2006)

Ještě před revolucí v roce 1989 samotní zemědělští odborníci položili praktické základy celého systému kontrolovaného ekologického zemědělství v ČR. Převzali základní informace ze zahraničí, zejména od organizace IFOAM a začali podnikat kroky pro ověřování ekologického zemědělství v podmínkách ČR. Významnou startovací akcí pro vznik tohoto typu zemědělství v tehdejší Československu byla v lednu 1990 velká mezinárodní konference ve Velké Bystřici u Olomouce za přítomnosti a odborné asistence IFOAM. Tato úspěšná akce pak podnítila další vývoj v této oblasti. Následně byla zřízena pod záštitou Ministerstva zemědělství ČR funkce náměstka ministra odpovědného za ekologické zemědělství, dále byly přijaty směrnice IFOAM a následovaly i první dotace. Toto období je také spojeno se vznikem pěti svazů ekologických zemědělců, z nichž největší a nejstarší je svaz PRO-BIO, který působí v ČR dodnes. (Šarapatka, Urban, 2003)

3.2 Aktuální platná legislativa

Ekologické zemědělství a produkce biopotravin podléhají pravidlům, která jsou jasně určena legislativou. Tou se musí řídit všichni ekologičtí zemědělci i výrobci biopotravin. Jedná se o evropskou legislativu, konkrétně jde o nařízení Rady (ES) 834/2007 a nařízení Komise (ES) 889/2008, a národní legislativu, především zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Kontrolním orgánem nad jejím dodržováním je Ministerstvo zemědělství, které tuto činnost vykonává podle zákona č. 2/1969 Sb. Certifikační systém spolu s kontrolní činností ekologického zemědělství a biopotravin je tak garantován státem. (Agronavigator, 2014)

Na základě smlouvy pověřuje Ministerstvo zemědělství v souladu se zákonem o ekologickém zemědělství kontrolní organizace. V případě, že jsou tato pravidla plněna, pověřené organizace vydají danému zemědělskému podniku certifikát. Takto certifikovaná biopotravina je opatřena evropským logem BIO, označením původu surovin, národním logem BIO a kódem kontrolní organizace. (Eagri, 2012c)

Obecně lze říci, že systém celého ekologického zemědělství je ustálený a stojí na pevných základech. Všechny změny, které by ho mohly zásadním způsobem ovlivnit, je tedy nezbytné implementovat a důsledně posuzovat, a to i včetně oblasti kontroly a certifikace, která je pro správné fungování systému ekologického zemědělství zcela zásadní.

Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin¹

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Část první – Ekologické zemědělství

Hlava I

Tato část právního předpisu popisuje obecná ustanovení ekologického zemědělství. Je zde vymezen předmět úpravy, kde se zákon zabývá pouze těmi oblastmi, které nejsou upraveny evropskými předpisy pro ekologické zemědělství, a EU je ponechává na národní úpravě jednotlivých členských států. Dále jsou zde definovány i některé ze základních pojmů.

Hlava II

Zde jsou přesně definovány náležitosti registrace, zrušení či zániku osob podnikajících v ekologickém zemědělství. Dále jsou zde ošetřeny změny týkající se pozemků na ekofarmě a výjimky z pravidel ekologického způsobu hospodaření.

Hlava III

Právní předpis zde popisuje obecná ustanovení a charakteristiky výroby biopotravin.

Hlava IV

Tato hlava zákona se zabývá osvědčováním a označováním bioproduktů, biopotravin a ostatních bioproduktů. Blíže jsou definovány podmínky k udělení osvědčení o původu výše zmíněných produktů ekologického zemědělství a dále náležitosti, které musí být uvedené na jejich obalu.

---

¹ Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR: *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*

Hlava V

Tato část právního předpisu popisuje ustanovení vztahující se ke kontrolnímu systému ekologického zemědělství. Ustanovuje dozor ministerstva nad dodržováním povinnosti každé podnikající osoby mít uzavřenou platnou smlouvu s některou kontrolní organizací. Současně uvádí i konkrétní organizace, které jsou pověřeny výkonem kontroly a certifikace a vymezuje i konkrétní přestupky podnikajících osob.

Hlava VI

V hlavě VI jsou uvedena přechodná a závěrečná ustanovení.

Část druhá - Změna zákona o správních poplatcích

Tato část ošetřuje správní poplatky spojené s přijetím žádosti o registraci hnojiva, pomocné půdní látky, pomocného rostlinného přípravku nebo substrátu, dále s přijetím žádosti o prodloužení platnosti rozhodnutí výše uvedeného a s přijetím žádosti o povolení výjimky z pravidel ekologického zemědělství. Rovněž je zde definováno, co není předmětem poplatku.

Část třetí – Účinnost

Část třetí zákona o ekologickém zemědělství, konkrétně § 39, vypovídá o účinnosti tohoto právního předpisu.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství

Vyhláška upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie další podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství. Vymezuje chov konkrétních druhů hospodářských zvířat a ustanovuje konkrétní podmínky pro chov králíků. Vyhláška dále obsahuje i vzor žádosti o registraci, grafický znak, kterým se označí bioprodukt, biopotravina a ostatní bioprodukt. Tato vyhláška nabyla účinnosti dne 1. února 2006.

Nařízení Rady (ES) 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91

Nařízení udává základ pro udržitelný rozvoj ekologické produkce při zajištění účinného fungování vnitřního trhu, zaručení korektní hospodářské soutěže, zajištění důvěry spotřebitele a ochrany zájmů spotřebitele. Nařízení dále vymezuje konkrétní produkty pocházející ze zemědělství, včetně akvakultury, pokud se jedná o produkty uváděné na trh nebo určeny k uvedení na trh. Toto nařízení se týká všech hospodářských subjektů zapojených do činnosti v kterékoliv fázi produkce, přípravy a distribuce. Tímto nařízením nejsou dotčeny další ustanovení Společenství nebo členských států, které jsou v souladu s právními předpisy Společenství týkajícími se produktů uvedených v tomto článku, jako ustanovení o produkci, přípravě, uvádění na trh, označování a kontrole, včetně právních předpisů o potravinách a výživě zvířat. Nařízení ustanovuje cíle a zásady ekologické produkce, její pravidla, označování, kontroly, obchod s třetími zeměmi a závěrečná a přechodná pravidla.

Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů

Nařízení stanovuje zvláštní pravidla ekologické produkce, označování a kontroly, pokud jde o produkty uvedené v čl. 1 odst. 2 nařízení (ES) č. 834/2007. Toto nařízení vymezuje pravidla produkce, zpracování, balení, přepravy a skladování ekologických produktů, dále označování, kontroly a předávání informací Komisi, přechodná a závěrečná ustanovení.

Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí

Toto nařízení stanovuje podrobná pravidla pro dovoz vyhovujících produktů a dovoz produktů poskytujících rovnocenné záruky, jak je stanoveno v člancích 32 a 33 Nařízení (ES) č. 834/2007. Nařízení vymezuje dovoz vyhovujících produktů, dovoz produktů poskytujících rovnocenné záruky, společná pravidla a závěrečná a přechodná ustanovení.

3.3 Kontrola a certifikace

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, certifikační systém spolu s kontrolní činností ekologického zemědělství a biopotravin je garantován státem. Aktuálně je ke kontrole pověřeno celkem 5 organizací. Konkrétně se jedná o Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), KEZ o. p. s., ABCERT AG, Biokont CZ, s.r.o. a nově Bureau Veritas Czech Republic, spol. s r. o. Tyto organizace musí splňovat podmínky, které definuje závazná norma pro kontrolní a certifikační postupy ČSN EN 45011 a inspektoři, kteří jsou pověřeni kontrolou, musí mít dostatečné vzdělání a praxi, samotná organizace musí mít náležité technické i materiální vybavení. (Eagri, 2012d)

3.3.1 Kontrolní organizace

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)

ÚKZÚZ je zřízen Ministerstvem zemědělství ČR jako specializovaný orgán státní správy, který je pověřený k provádění úředních kontrol v ekologickém zemědělství, dále vedením databáze osiv a sadbových brambor získaných ekologickým způsobem produkce a vydáváním výjimek na použití konvenčního osiva a sadby v ekologickém zemědělství a dále kontrolou ekologických sadů za účelem zjištění plnění podmínek pro vyplácení dotací v Agroenvironmentálním opatření. (Eagri, 2012d)

KEZ, o. p. s.

Organizace byla založena v roce 1999 jako obecně prospěšná společnost, která si klade za cíl garantovat ekologický původ na všech stupních výroby BIO, zajišťuje tedy odbornou nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. (Kez, 2013)

ABCERT AG

Jedna z prvních organizací, která se zaměřuje na kontrolu ekologického hospodaření a bioprodukce. Společnost vznikla v Německu a svoji pobočku v ČR má od roku 2006, kdy jako certifikační orgán svým zákazníkům nabízí kompetentní a nezávislé služby. (Abcert, 2014)

Biokont CZ, s.r.o.

Organizace byla založena v roce 2005 a zabývá se kontrolní a certifikační činností v ekologickém zemědělství v České a Slovenské republice. Inspektoři Biokontu téměř denně provádí kontrolu ekologického zemědělství, kdy prověřují výrobu a obchod s biopotravinami i s bioprodukty. Ředitel organizace zastupuje ČR v IFOAM. (Biokont, 2014).

Bureau Veritas Czech Republic, spol. s r. o.

Společnost je součástí mezinárodní skupiny Bureau Veritas a na území ČR se od roku 2013 z pověření Ministerstva zemědělství zabývá certifikací a kontrolou produktů ekologického zemědělství. (Ekozemedeľství, 2014)

Bureau Veritas již koncem roku 2011 požádala Ministerstvo zemědělství ČR o možnost vykonávat kontrolní a certifikační činnost. Na základě této skutečnosti vypsalo Ministerstvo zemědělství v souladu se zákonem č. 242/2000 Sb. veřejnou soutěž, na jejímž základě byla společnost výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství pověřena. Pro uzavření smlouvy s ministerstvem bylo podmínkou získání akreditace od Českého institutu pro akreditace (ČIA) podle normy ČSN EN 45011 právě pro oblast certifikace v ekologickém zemědělství. Téměř celý rok 2012 se uskutečňovala samotná příprava na akreditaci a v prosinci 2012 byla akreditace dokončena auditem ČIA a následným vystavením příslušné akreditace, na jejímž základě došlo k podepsání smlouvy mezi Ministerstvem zemědělství a společností Bureau Veritas. Od 1. ledna 2013 společnost funguje kolektivně s dosavadními kontrolními organizacemi. Organizace certifikuje bioprodukty přiděleným kódovým označením CZ – BIO – 004. (MZe, 2013)

Organizace Bureau Veritas provádí kontrolní a certifikační činnost nejen na území ČR, ale působí i ve Francii, Švýcarsku, Německu, Velké Británii a Slovinsku, kde realizuje kontroly v souladu s normami Qualité – France SA (Francie), BIOSUISSE (Švýcarsko), Naturland (Německo) a Soil Association (VB). Ve Slovinsku uskutečňuje činnost obdobně jako v ČR. Bureau Veritas působí aktivně i v dalších částech světa, například v USA, Indii, dále v Maroku nebo na Madagaskaru. V ČR má organizace již několikaletou tradici jako zlatý partner soutěže Česká biopotravina roku. (Eagri, 2014b)

3.3.2 Základní statistika vykonaných kontrol

Za rok 2012 bylo provedeno u všech osob podnikajících v ekologickém zemědělství celkem 5 298 kontrol. Z celkového počtu pak bylo 4 938 kontrol ohlášených a 360 neohlášených. V následující tabulce je uveden přehled zjištění na kontrolách a rovněž přehled udělených sankcí. (Ministerstvo zemědělství, 2013)

Tabulka 3: Přehled zjištění a sankcí na kontrolách za rok 2012

	Počet
Kontroly celkem	5 298
z toho neohlášené	4 938
z toho ohlášené	360
Upozornění, napomenutí	313
Odepření vydání certifikátu	66
Podnět na zahájení správního řízení	89
Počet zahájených správních řízení	36
z toho počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení	20
z toho počet zastavených správních řízení	11
z toho počet správních řízení neukončených v roce 2012	5
Počet odebraných vzorků	26

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Mezi nejčastější porušení pravidel stanovených pro ekologické zemědělství patřilo použití konvenčního osiva bez předem udělené výjimky, provádění nepovolených zásahů na zvířatech, nedostatečné oddělení ekologických ploch od konvenčních pozemků. V několika případech pak bylo zjištěno i použití látek, které jsou pro ekologické zemědělství nepovolené. (Ministerstvo zemědělství, 2013)

3.4 Organizace a sdružení ekologického zemědělství

V České republice působí v sektoru ekologického zemědělství celá řada odborových, odbytových a jiných organizací a sdružení, naopak v oblasti kontroly aktuálně provádí svou činnost pouze 5 subjektů.

3.4.1 Odborové organizace a sdružení

BioSad

Jedná se o občanské sdružení, které si klade za cíl podpořit rozvoj ekologické produkce ovoce v ČR. Záměrem tohoto sdružení je především co nejvíce usnadnit komunikaci mezi výzkumem a samotnými pěstiteli a rovněž podpořit efektivní uplatňování výsledků výzkumu přímo v praxi. Aktivity sdružení se tedy zaměřují zejména na poskytování informací, které jsou nezbytné pro biopěstitele, kteří se snaží produkovat kvalitní a zdravotně nezávadné ovoce. (Biosad, 2014)

Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)

Platforma byla založena v roce 2009 s cílem sjednotit a propojit široký okruh zainteresovaných aktérů působících v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin v ČR. ČTPEZ podporuje iniciativy soustředěné na posílení konkurenceschopnosti ekologického zemědělství, dále na rozvoj produkce, distribuce, prodeje a spotřeby biopotravin, rovněž na realizaci aktivit z oblasti vědeckých výzkumů, technologie a dále na inovace a iniciaci, tvorbu a implementace strategických dokumentů. (Ctpez, 2014)

EKOVIN – Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s.

Svaz sdružuje osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů a vína, chrání zájmy svých členů a koordinuje jejich činnost. V oblasti integrované a ekologické produkce vína provádí svaz také vzdělávací a osvětovou činnost. (Ekovin, 2012)

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Tento svaz je nevládní neziskovou organizací, která celostátně sdružuje ekologické zemědělce, zpracovatele a prodejce biopotravin a současně i poradce, školy, spotřebitele a přátele ekologického zemědělství. Hlavním cílem svazu je prosazovat ekologické zemědělství v intenzivních i extenzivních produkčních oblastech a souběžně propagovat produkty ekologického zemědělství, a to s ohledem na zájmy samotných zemědělců. Svaz spolupracuje s předními evropskými svazy ekologického zemědělství a svým členům poskytuje informační servis, poradenství, bezúročné půjčky, pomáhá s odbytem, zajišťuje cílenou propagaci a reklamu a pořádá pravidelné vzdělávací semináře. (Pro-bio, 2010a)

3.4.2 Odbytové organizace

Biodružstvo

Jedná se o odbytové družstvo členů Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO v Karlovarském kraji. (Usedlaku, 2012)

Biopark, s.r.o.

Obchodní a zpracovatelská firma zajišťující pro ekologické zemědělce společný odbyt a finalizaci zemědělských produktů. Biopark se dnes řadí k největším dodavatelům českých biopotravin do prodejen zdravé výživy i obchodních řetězců, a to nejen v ČR ale i na Slovensku. Dlouhodobým záměrem Bioparku je produkce potravin s vyšší přidanou hodnotou – biopotravin, které ovšem nebudou pouze exkluzivní položkou na jídelníčku, ale budou dostupné všem v rámci strategie „Biopotraviny pro všechny“. (Biohovezi, 2014)

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO

Toto družstvo založil PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců s cílem zabezpečit pro své členy odbyt biomléka. (Pro-bio, 2009b)

PRO-BIO, obchodní společnost s r. o.

Český výrobce a zpracovatel biopotravin provozující vlastní bio mlýn a produkující osiva, který svou činnost zaměřuje především na plodiny, jako jsou pohanka, špalda, dvouzrnka či jáhly. (Pro-bio, 2009a)

PRODEJ-BIO s.r.o.

Hlavním cílem společnosti je odbyt českých biosurovin jako jsou obiloviny, luštěniny, kukuřice a krmiva, ale i osiva, a to se záměrem umístit českou produkci na český trh a teprve nadbytečnou produkci vyvážet do zemí EU. (Prodejbio, 2013)

3.4.3 Další organizace působící v ekologickém zemědělství

- AREA viva: nevládní organizace
- DAPHNE ČR – Institut aplikované ekologie: občanské sdružení
- EKOCENTRUM PALETA: občanské sdružení
- EKOLOGICKÝ INSTITUT VERONICA: ekologická poradna

- ENVIC SDRUŽENÍ: síť environmentálních informačních center
- GREEN MARKETING: marketingová agentura
- HNUTÍ DUHA: environmentální nevládní nezisková organizace
- INFORMAČNÍ STŘEDISKO PRO ROZVOJ MORAVSKÝCH KOPANIC, o. p. s.
- LIGA EKOLOGICKÝCH ALTERNATIV: občanské sdružení
- NADACE PARTNERSTVÍ: ekologická nadace
- ZERA – Zemědělská ekologická regionální agentura: vzdělávací a výzkumná agentura

Zdroj: Ročenka ekologické zemědělství v ČR 2012

4 VLASTNÍ PRÁCE

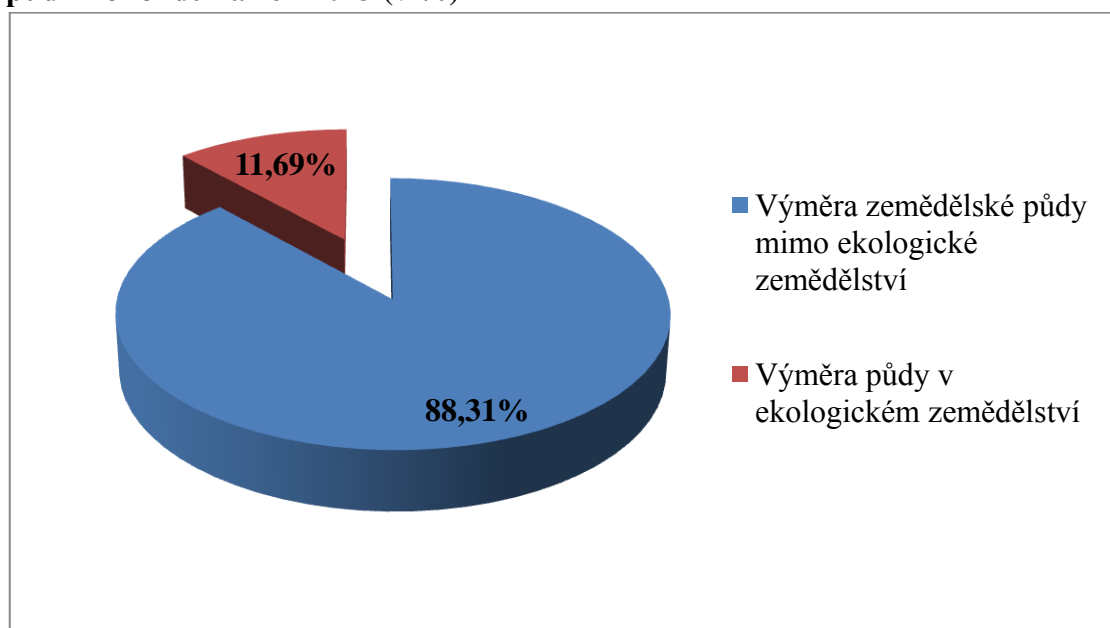
4.1 Současný stav ekologického zemědělství v ČR

Následující kapitola je zaměřena na aktuální stav ekologického zemědělství, ale i jeho vývoj v porovnání s předchozími lety. Popisuje strukturu využití půdy, dále trh s biopotravinami a bioprodukcí jako takovou.

4.1.1 Situace v ekologickém zemědělství

Statistické údaje k 31. 12. 2013 ukazují, že počet ekologických zemědělců mírně narostl. Na celkové výměře 493 394 ha, která představuje podíl 11,7 % z celkové výměry zemědělské půdy (4 219 867 ha), hospodařilo 4 060 zemědělců. Oproti roku 2012 tedy přibylo 126 ekofarem a meziroční nárůst výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství za rok 2013 činí 2 632 ha. Výměra orné půdy v ekologickém režimu dosahuje necelých 60 000 ha, došlo ke zvýšení výměry vinic na současných více než 1 000 ha a ke konci roku 2013 bylo evidováno 15 ekologicky hospodařících včelařů. Počet výrobců biopotravin oproti roku 2012 vzrostl o 39 na celkových 493 výrobců. (Eagri, 2014a)

Graf 1: Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělského půdního fondu za rok 2013 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě Ministerstva zemědělství

Z pohledu struktury produkce na ekofarmách dominují v rostlinné produkci seno z trvalých travních porostů, pícniny na orné půdě, obiloviny, ovoce, luskoviny a okopaniny. Z hlediska živočišné produkce převažuje hovězí maso, dále následuje skopové/jehněčí, drůbeží a vepřové maso. Co se týče mléčné produkce, v roce 2013 bylo vyprodukováno 32,4 mil. l mléka kravského, ovčího a koziho. (Eagri, 2014a)

Tabulka 4: Přehled základních statistických údajů ekologického hospodaření (2012 – 2013)

	31. 12. 2012	31. 12. 2013	Meziroční nárůst za rok 2013
Počet ekofare	3 934	4 060	126
Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)	490 762	493 394	2 632
Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)	11,60	11,68	0,08
Výměra orné půdy (ha)	58 489	57 654	-835
Výměra trvalých travních porostů (ha)	407 219	411 015	3 796
Výměra sadů (ha)	6 672	6 792	120
Výměra vinic (ha)	1 000	1 037	37
Výměra chmelnic (ha)	11	14	3
Výměra ostatních ploch (ha)	17 371	16 882	-489
Počet výrobců biopotravin	454	493	39

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Pokud budeme sledovat vývoj ekologického zemědělství již od jeho počátků až po současnost, zjistíme, že počet podnikajících subjektů v tomto odvětví razantně

stoupl. Z tehdy průkopnických 3 podniků je dnes na území ČR přes 4 000 ekofarem. Do roku 1996 počet podniků nepřesáhl 200 a do této doby jejich počet rostl jen pozvolna, až následující rok byla tato hranice pokořena a růst počtu ekofarem pozvolna nabíral na obrátkách. V průběhu 23 let hospodaření v ekologickém režimu výměra obhospodařované půdy vzrostla z původních 480 ha až k dnešním téměř 500 000 ha.

Co se týče průměrné velikosti ekofarem, v roce 2013 dosáhl tento ukazatel rozlohy 122 ha, což potvrzuje neustálý pokles od roku 2001, kdy průměrná výměra činila 333 ha. Odůvodněním tohoto stavu je především vznik ekofarem o nižší výměře a současně dělení stávajících na menší celky. I přes tento trend dosahují ekofarmy větší průměrné výměry než konvenční podniky, kde průměrná výměra dosáhla v roce 2013 úrovně 76 ha, a současně značně převyšují průměr EU 27, kde výměra činí 40 ha (Ministerstvo zemědělství, 2013)

Vývoj půdního fondu v ekologickém zemědělství

Jak je patrné z následující tabulky, podíl obhospodařované půdy v ekologickém režimu i počet ekologických farem se dlouhodobě zvyšuje. Na našem území za posledních deset let vzrostla výměra ekologicky obhospodařované zemědělské půdy téměř dvakrát, a to z 255 tis. ha na více než 493 tis. ha. K pětinasobnému nárůstu došlo u počtu ekologických podniků, kdy v roce 2003 jich bylo 810 a v roce 2013 bylo registrováno 4 060 subjektů.

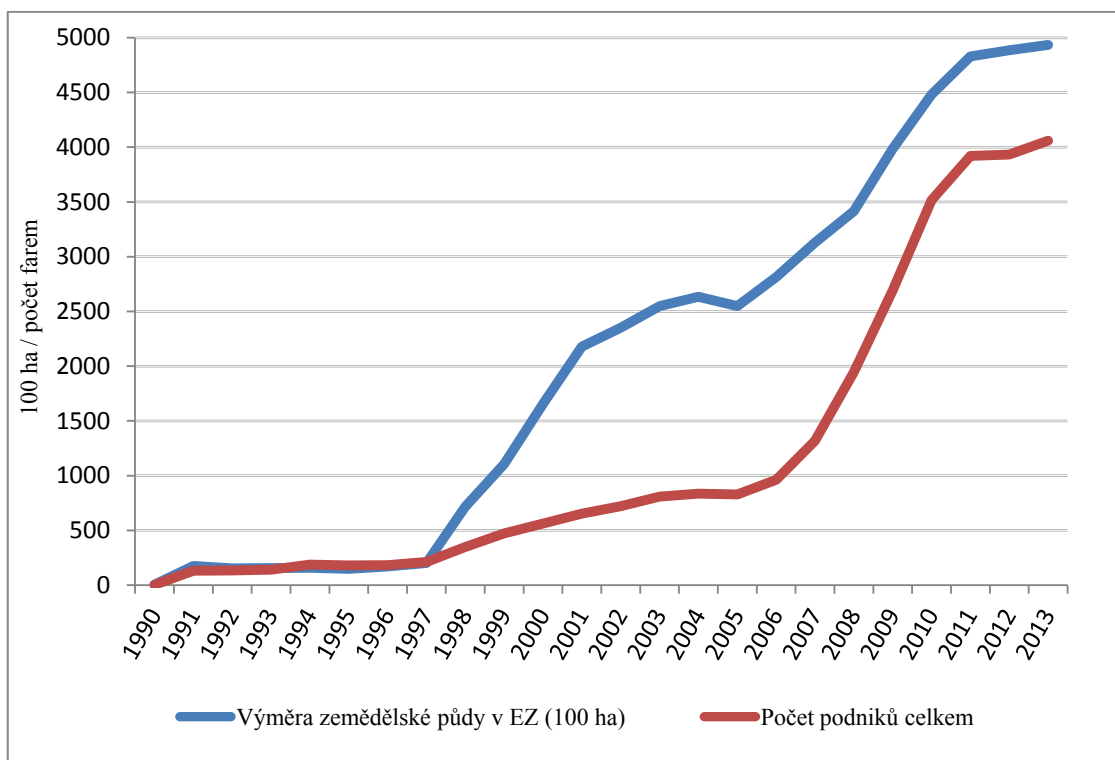
Tabulka 5: Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství (1990 – 2013)

Rok	Počet podniků celkem	Výměra zemědělské půdy v EZ v ha	Procentický podíl ze zem.půdního fondu
1990	3	480	-
1991	132	17 507	0,41
1992	135	15 371	0,36
1993	141	15 667	0,37
1994	187	15 818	0,37
1995	181	14 982	0,35
1996	182	17 022	0,4
1997	211	20 239	0,47
1998	348	71 621	1,67
1999	473	110 756	2,58
2000	563	165 699	3,86
2001	654	217 869	5,09
2002	721	235 136	5,5
2003	810	254 955	5,97
2004	836	263 299	6,16
2005	829	254 982	5,98
2006	963	281 535	6,61
2007	1318	312 890	7,35
2008	1946	341 632	8,04
2009	2689	398 407	9,38
2010	3517	448 202	10,55
2011	3920	482 927	11,4
2012	3934	488 658	11,46
2013	4060	493 394	11,68

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Jak lze pozorovat v následujícím grafu, v dřívějších letech byl patrný trend výrazného tempa růstu u výměry zemědělské půdy obhospodařované ekologicky a rovněž i u počtu ekologických farem. V posledních dvou sledovaných letech však došlo ke stagnaci, případně k mírnému růstu. Zpomalení nárůstu je zapříčiněno především zastavením příjmu žádostí o zařazení do opatření s názvem Ekologické zemědělství, které spadá do Agroenvironmentálních opatření pro nové žadatele do roku 2012. Důvodem byl blížící se konec programového období a naplnění kapacity dotačního titulu.

Graf 2: Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství 1990 – 2013

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě Ministerstva zemědělství

Jak je patrné z Tabulky 6, v ekologickém zemědělství dlouhodobě trvalé travní porosty (TTP) z pohledu užití půdy dominují, v roce 2012 jejich výměra dokonce přesáhla hranici 400 000 ha. Výměra TTP nadále roste, ke konci roku 2013 bylo evidováno 411 015 ha. Nicméně jejich plocha se s růstem celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy od roku 2003, kdy byl jejich podíl nejvyšší a dosahoval necelých 91 %, již nezvyšuje a na celkové výměře v ekologickém zemědělství zůstává jejich podíl okolo 82 – 83 %. Významnějšího nárůstu ve výměře zaznamenaly od roku 2007 trvalé kultury, což je zapříčiněno zejména navýšením plateb na tuto produkci, ale rovněž i posílením tzv. know-how, jak pěstovat v bio kvalitě ovoce a víno. V roce 2013 vzrostly plochy sadů o 120 ha, vinic o 37 ha a chmelnic o 3 ha, celkově oproti roku předchozímu došlo k nárůstu o 160 ha. (Ministerstvo zemědělství, 2013)

Tabulka 6: Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství v ha (1999 - 2013)

Užití půdy	Orná půda	Trvalé travní porosty	Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	Ostatní plochy	Celková plocha
1999	13 776	96 044	359	576	110 755
2000	15 295	149 705	462	237	165 699
2001	19 164	195 633	963	2 354	218 114
2002	19 536	211 924	898	2 778	235 136
2003	19 637	231 683	928	2 747	254 995
2004	19 694	235 379	1 170	7 056	263 299
2005	20 766	209 956	820	23 440	254 982
2006	23 479	232 190	1 196	24 671	281 535
2007	29 505	257 899	1 870	23 616	312 890
2008	35 178	281 596	3 105	21 753	341 632
2009	44 906	329 232	4 331	19 890	398 407
2010	54 937	369 272	5 939	18 054	448 202
2011	59 281	398 060	7 428	18 158	482 927
2012	58 489	407 219	7 683	17 371	488 658
2013	57 654	411 015	7 843	16 882	493 394

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

4.1.2 Výrobci biopotravin a základní charakteristika bioprodukce

Obecně lze konstatovat, že ve všech vyspělých státech se zájem spotřebitelů o kvalitní potraviny zvyšuje. Na základě tohoto faktu dochází ke zvyšování růstu spotřeby biopotravin, které vykazují vyšší nutriční hodnotu, a to zejména díky vyššímu obsahu hořčíku a železa, vyšší hygienické kvalitě, způsobené absencí pesticidů při pěstování i obvykle nižšímu obsahu dusičnanů. Bioprodukty vykazují zpravidla i vyšší kvalitu technologickou, protože se lépe skladují, a v neposlední řadě i vyšší kvalitu senzoricou. (Živělová, Jánský, 2007) Vyšší kvalitou biopotravin v porovnání s konvenční produkcí se zabývá celá řada autorů odborné literatury, například Baker (2010) uvádí, že v těchto potravinách se nachází mnohem méně kontaminujících látek, Benbrook (2005) hovoří o vyšším množství užitečných antioxidantů a Woese a kol. (1997) popisuje mnohem nižší úroveň dusičnanů. To vše zapříčinilo, že ekologické produkty jsou součástí stravy stále širší skupiny spotřebitelů. Změnu v chování spotřebitelů, která je doprovázena zvyšujícím se zájmem o biopotraviny, zaznamenává i Česká republika. (Živělová, Jánský, 2007) Protože zemědělci neustále hledají nové příležitosti, právě měnící se poptávka se stala pro většinu z nich optimální příležitostí k restrukturalizaci své výroby (Živělová, 2005). K tomuto rozhodnutí přispěl i fakt, že finanční situace ekologických zemědělců jako celku je příznivá a lze ji srovnávat s hospodařením v konvenčním režimu, k čemuž přispěly i dotace, které jsou do toho

sektoru poskytovány. Díky tomu, že lze ekologické zemědělství považovat za ziskové odvětví, v budoucnu by mohlo být stále atraktivnější pro více zemědělců a mohlo by tak dojít k většímu rozšíření tohoto typu hospodaření. (Redlichová, 2007)

Kontinuální růst počtu výrobců biopotravin je patrný od roku 2001, kdy docházelo k postupnému navýšení. Tento trend dosáhl svého maxima v roce 2011, kdy se jejich počet blížil k hranici 650 producentů (viz Tab. 5). V následujícím roce však došlo k významnému omezení činnosti společnosti Billa, spol. s r. o., která v průběhu roku 2012 ukončila dopékání biopečiva ze zmražených polotovarů, což zapříčinilo výrazný pokles počtu jejich provozoven. Ke konci roku 2013 bylo v ČR registrováno 493 výrobců biopotravin a lze tedy zpozorovat, že dochází k jejich opětovnému růstu (viz následující tabulka). (Eagri, 2014a)

Tabulka 7: Počet výrobců biopotravin (2001 – 2013)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet výrobců biopotravin	75	92	96	116	125	152	253	422	497	626	646	454	493

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

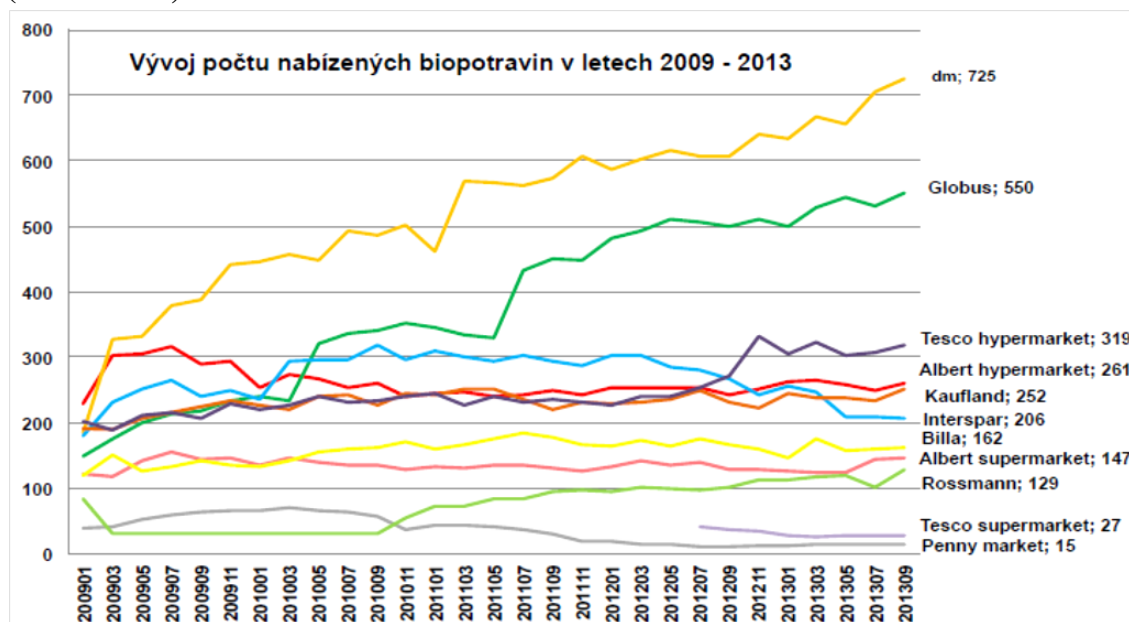
Dle převažující činnosti českých výrobců se k nejčastěji zpracovávaným bioproduktům řadí zpracování masa a výroba masných výrobků. Od roku 2010 se dostalo zpracování mléka a mléčných výrobků a rovněž zpracování ovoce a zeleniny před dlouhodobě stagnující výrobou pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků. Kategorie zpracování ovoce a zeleniny zaznamenala během roku 2012 významný nárůst, a to zejména v podkategorii výroby ovocných a zeleninových šťáv. (Ministerstvo zemědělství, 2013)

Samotné spotřebitele pak zajímá nabídka biopotravin v maloobchodních řetězcích, kterou mapuje analýza vývoje nabídky. Tuto analýzu pro období 2009 – 2013 zpracoval Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI). Na základě tohoto rozboru se ukázalo, že nabídka biopotravin ve sledovaných maloobchodních řetězcích se neustále rozšiřuje. V průběhu let došlo k rozšíření nabídky trvanlivých a rovněž i čerstvých potravin v biokvalitě. Zákazníci tyto potraviny naleznou nejen ve speciálních regálech pro zdravou výživu, ale nyní také přímo u svých výrobových kategorií, popřípadě na obou místech zároveň. Nejvýznamnější kategorií biopotravin byla, je a pravděpodobně i v budoucnu nadále bude kojenecká a dětská výživa, protože

každá 4. biopotravina nabízená v maloobchodním řetězci spadá právě do této stále rostoucí kategorie. (Eagri, 2014, B)

V ČR má největší nabídku biopotravin překvapivě DM drogerie, která je primárně zaměřena na drogistické zboží, dále následuje řetězec Globus, který rovněž jako první jmenovaný subjekt nabízí široký sortiment výrobků značky Alnatura (viz Graf 3). Alnatura společně se značkou Hipp Czech jsou z pohledu počtu zalistovaných položek největšími dodavateli biopotravin. Právě díky obratu z prodeje značky Alnatura se DM drogerie stala maloobchodníkem s daleko největším obratem za prodané biopotraviny na českém trhu. (Eagri, 2014b)

Graf 3: Vývoj počtu nabízených biopotravin v maloobchodních řetězcích (2009 - 2013)

Zdroj: ÚZEI – Analýza vývoje nabídky biopotravin v maloobchodních řetězcích

Ačkoliv poptávka po bioproduktech v ČR roste, podíl ekologických produktů na celkovém objemu spotřeby v porovnání s ostatními zeměmi EU je stále nízký. Negativním faktorem se jeví nízká informovanost spotřebitelů, kdy právě v tomto ohledu je třeba provést řada akcí, které budou soustředěny na spotřebitele, ale současně i na výrobce a zpracovatele a umožní tak zpřístupnit bioprodukty mnohem širšímu okruhu spotřebitelů. (Živělová, 2005)

4.1.3 Podpora ekologického zemědělství

V letech 1990 až 1992 byla poskytnuta první finanční podpora pro vznik ekologicky hospodařících podniků. K výraznějšímu rozvoji však došlo až po roce 1998, a to zejména díky obnovení státní podpory. Ta byla poskytována až do roku 2003 na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Finanční podpora se stala pro řadu zemědělců významnou motivací, proč hospodařit v ekologickém režimu (Darnhofer a kol., 2005). Podpora pro ekologické zemědělství byla zajištěna i po vstupu ČR do EU prostřednictvím programového dokumentu Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP), kterým byly upraveny podmínky státní podpory v letech 2004 – 2006. Hospodaření v ekologickém režimu spadalo do podporovaných titulů v rámci tzv. Agroenvironmentálních opatření (AEO). V této době mohli zemědělci rovněž využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z Operačního programu Zemědělství. Vstupem ČR do EU a implementací Horizontálního plánu rozvoje venkova v roce 2004 došlo k největšímu nárůstu plateb v porovnání celkového vývoje výše plateb na hektar.

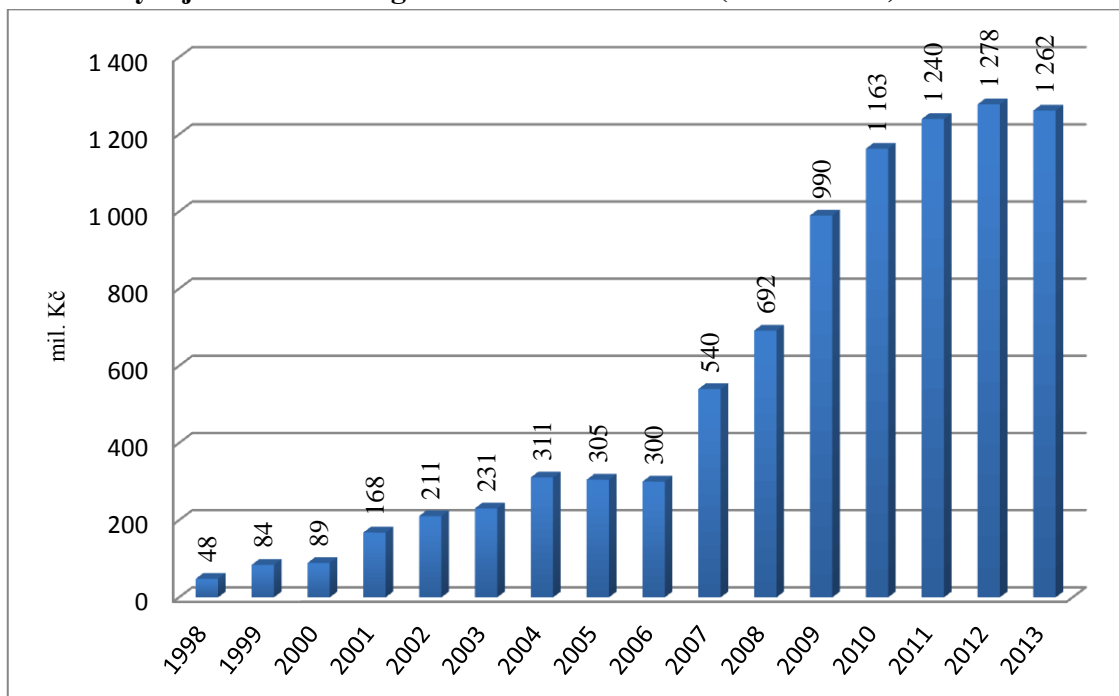
Od roku 2007 byli ekologičtí zemědělci podporováni prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova 2007 – 2013, který nahradil Horizontální plán rozvoje venkova a Operační program Zemědělství. Hospodaření v ekologickém režimu pro toto období opět spadalo do podporovaných titulů v rámci tzv. Agroenvironmentálních opatření (AEO). Od roku 2007 navíc mohli zemědělci čerpat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III Programu rozvoje venkova a měli tedy daleko vyšší šanci, že jim budou projekty schváleny a financovány.

Za rok 2013 bylo podáno 5 430 žádostí na přibližně 93 % veškeré plochy zařazené ke konci roku 2012 v ekologickém režimu (tj. 455 231 ha). Finanční podpora, o kterou bylo zažádáno, dosahovala výše 1 262,3 mil. Kč. Průměrná platba osciluje od roku 2009 okolo 2 700 Kč/ha (v roce 2013 to bylo 2 770 Kč/ha) a proti roku 2006 dosáhla více jak dvojnásobné výše (1 300 Kč/ha v letech 2004 – 2006).

Pro aktuální období je připraven v rámci nových dotačních podmínek Program rozvoje venkova 2014 – 2020. Podpora ekologického zemědělství je na základě pravidel EU nově navržena zvláště mimo Agroenvironmentální opatření. Finanční pomoc bude

ekologickým zemědělcům vyplácena v téměř shodné struktuře titulů, jako tomu bylo do roku 2014, tzn. dle užití půdy. Nově vznikne titul krajinnotvorné sady, dále přibudou možnosti odplevelování dočasným zatravněním nebo dočasným úhorem v rámci podpory orné půdy a nový bude i samostatný titul pro vinice a chmelnice.

Graf 4: Vývoj dotací v ekologickém zemědělství ČR (1998 – 2013)²

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě Ministerstva zemědělství

Základní dotace na plochu

Podpora ekologicky hospodařících zemědělců spadá do podopatření Postupy šetrné k životnímu prostředí v rámci Agroenvironmentálních opatření a je realizována v rámci Osy II Programu rozvoje venkova pod titulem Ekologické zemědělství. Zemědělci jsou kompenzováni za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření.

Platba je poskytnuta na plochu obhospodařované půdy v ekologickém režimu s diferenciací v závislosti na užití ploch, tj. na pěstovaných kulturách. Její výše je stanovena fixně v eurech, vyplácena je však v Kč, proto se každoročně liší v závislosti na směnném kurzu.

² Celková podpora představuje od roku 2004 objem požádaných dotací, zatímco do této doby byly uváděny vyplácené dotace, které byly vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Výše plateb:

➤ Orná půda	155 Eur/ha
➤ Travní porosty – ekofarmy se souběhem	71 Eur/ha
➤ Travní porosty – ekofarmy bez souběhu	89 Eur/ha
➤ Trvalé kultury – intenzivní sady, vinice, chmelnice	849 Eur/ha
➤ Trvalé kultury – extenzivní sady	510 Eur/ha
➤ Zelenina a speciální byliny na orné půdě	564 Eur/ha

Podpora v rámci dalších opatření Programu rozvoje venkova

Ministerstvo zemědělství se rozhodlo od roku 2007 podpořit výrobce biopotravin a ekologicky hospodařící zemědělce při bodovém hodnocení podaných projektů u pěti vybraných opatření Programu rozvoje venkova, a to v opatření Zahájení činnosti mladých zemědělců, Modernizace zemědělských podniků, Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům, Diverzifikace činností nezemědělské povahy a Podpora cestovního ruchu.

Tabulka 8: Program rozvoje venkova – přehled zájmů o investiční opatření s bodovým zvýhodněním v roce 2013

Opatření Osy I a III PRV	Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
	(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
Modernizace zemědělských podniků	60	16,5	105 575	14,7
Přidávání hodnoty zemědělským a potravin. produktům	43	27,4	105 876	36,9
Diverzifikace činností nezemědělské povahy	53	57,6	243 965	54,5
Celkem	156	25,4	455 416	31,3

Zdroj: ÚZEI – Statistická šetření ekologického zemědělství

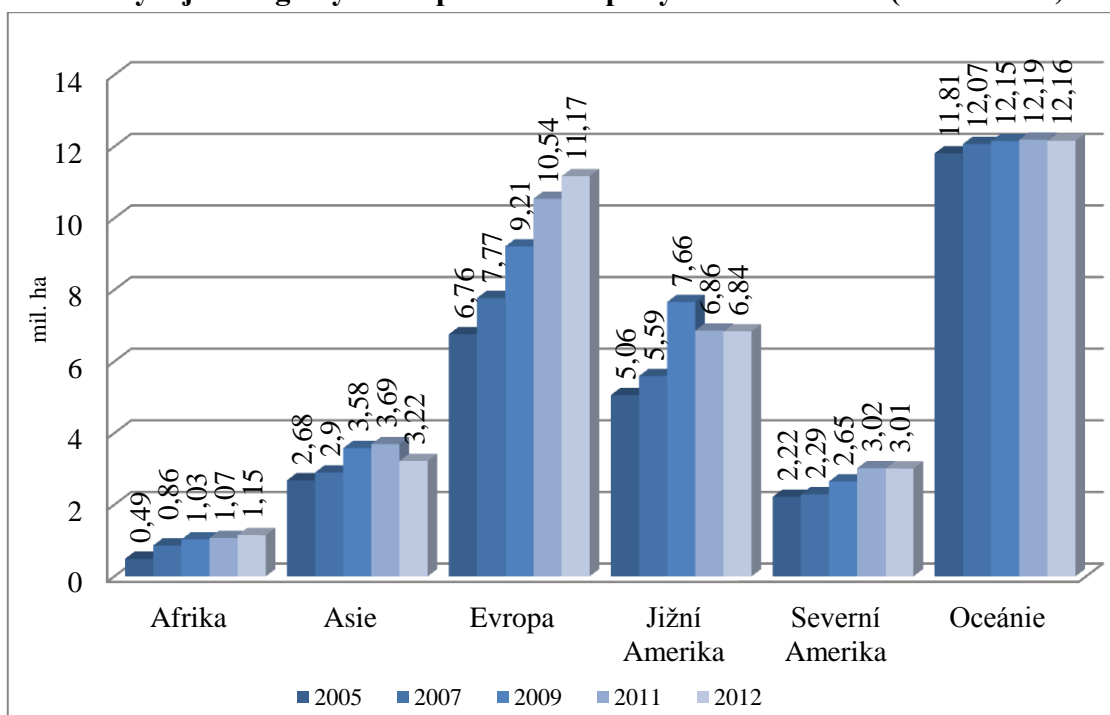
V roce 2013 proběhl příjem žádostí pouze pro tři z pěti výše uvedených zvýhodněných opatření, a sice pro opatření Modernizace zemědělských podniků, Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům a Diverzifikace činností nezemědělské povahy. Požadovány byly dotace v celkové výši 455,4 mil. Kč. Zbývající dvě opatření (Zahájení činnosti mladých zemědělců a Podpora cestovního ruchu) byla v této době pozastavená, nicméně v roce 2012 byla naopak jako jediná dvě zvýhodňující ekologické zemědělce realizována.

4.2 Situace ekologického zemědělství v zahraničí

4.2.1 Ekologické zemědělství ve světě

V současné době je v režimu ekologického zemědělství obhospodařováno 37,5 mil. ha, což představuje podíl 0,9 % na celkové zemědělské půdě. Největší zastoupení ploch se nachází v Oceánii (12 mil. ha), zde však dochází ke stagnaci, oproti tomu Evropa (11 mil. ha) dosahuje stabilního nárůstu každý rok (viz Graf 5), následuje Jižní Amerika (téměř 7 mil. ha), Asie (přes 3 mil. ha) a Severní Amerika (3 mil. ha).

Graf 5: Vývoj ekologicky obhospodařované půdy dle kontinentů (2005 - 2012)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě IFOAM, 2014

Porovnáme-li ekologické zemědělství v Evropské unii a Severní Americe, můžeme konstatovat, že forma tohoto hospodaření je na území EU extenzivní, protože jsou v tomto systému obhospodařovány sice velké plochy, ale výnosy jsou nižší. Zatímco v oblasti Severní Ameriky se jedná spíše o intenzivní zemědělství, které je provozováno na menších plochách, ale za dosahování větších výnosů.

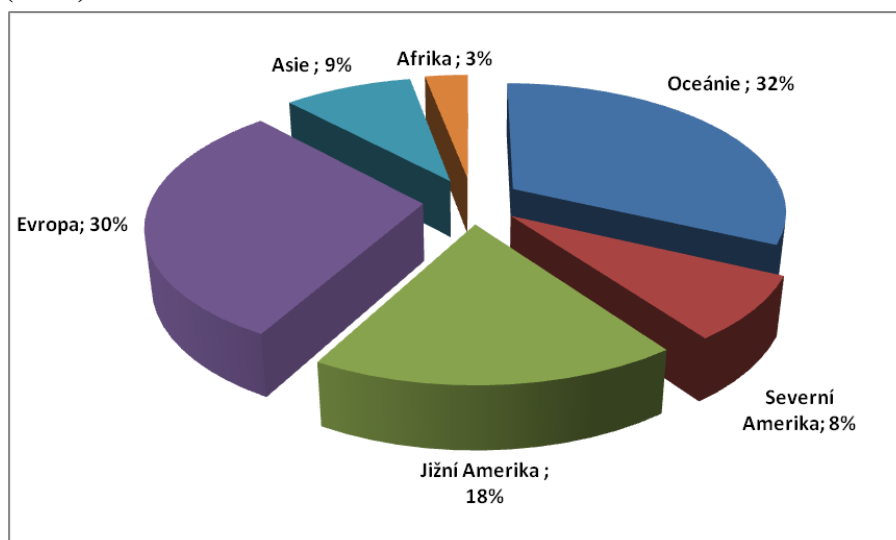
Ekologický způsob hospodaření je přirozený zejména pro oblast Oceánie. Jak je patrné z Tabulky 9, značná část ekologicky obhospodařovaných ploch leží právě zde, kde Austrálie je dokonce se svými 12 miliony ha zemí s největší plochou zemědělské půdy v ekologickém režimu na světě.

Tabulka 9: Výměra ekologického zemědělství jednotlivých kontinentů

Kontinent	Výměra ploch v EZ (ha)	Podíl na celkové zemědělské půdě (%)
Afrika	1 145 827	0,1 %
Asie	3 217 867	0,2 %
Evropa	11 171 413	2,3 %
EU 27	9 992 425	5,6 %
Jižní Amerika	6 836 498	1,1 %
Severní Amerika	3 012 354	0,7 %
Oceánie	12 164 316	2,9 %
Celkem	37 548 275	0,9 %

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě Eurostat

Jak je patrné z výše uvedeného, ekologické zemědělství, respektive bioprodukce se těší velké oblibě nejen v Evropě, ale i jinde ve světě. Například v USA se podařilo dle aktuálních čísel amerického oborového svazu Organic Trade Association (OTA) v roce 2012 zvýšit obrat s biopotravinami o něco více než 10 %. Dle přehledu vydávaného organizací činil obrat 31,5 mld. USD, tedy v přepočtu 23,8 mld. EUR. V této částce je zahrnutý jak podíl potravin, který činil 92 %, tak podíl nepotravinového sektoru včetně přírodní kosmetiky, textilií a doplňků výživy, který činil 8 %. (Euroexpo, 2014)

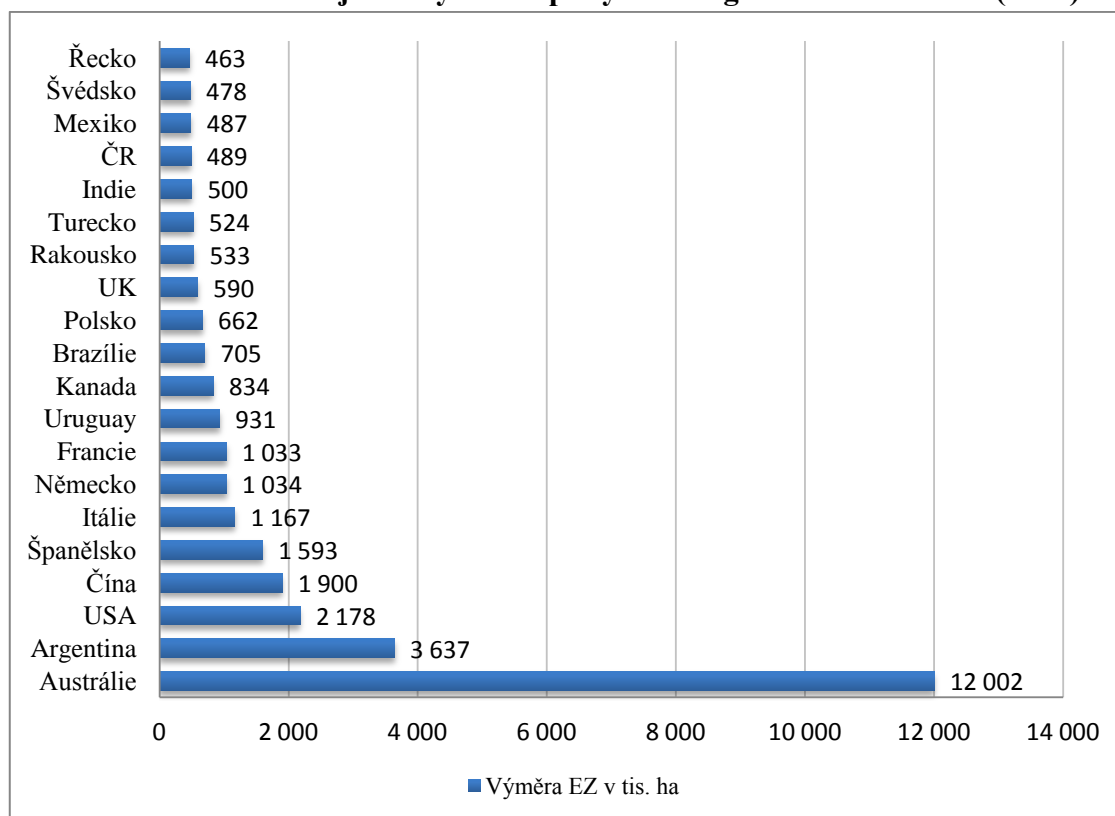
Graf 6: Rozdělení ekologicky obhospodařované půdy mezi jednotlivými kontinenty (2012)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě Eurostatu

Zaměříme-li se na 20 států s největší výměrou půdy v ekologickém zemědělství (viz Graf 7), zjistíme, že první místo na pomyslném žebříčku zaujímá Austrálie, kde největší podíl zde tvoří trvalé travní porosty. Na druhém místě se nachází s 3,6 mil. ha Argentina, následují Spojené státy americké s výměrou 2,1 mil. ha a Čína s necelými 2 mil. ha, Česká republika zaujímá 17. příčku.

Dominantní postavení Austrálie je dáno jejími přírodními poměry. Jedná se o zemi, která má největší plochu obhospodařované půdy v ekologickém režimu (přes 12 milionů ha). (Willer, Yussefi, Sorensen, 2008) Je tomu tak z toho důvodu, že více než polovina území Austrálie je tvořena loukami a pastvinami, a tudíž je nejběžnější formou hospodaření farmářství. Nachází se zde velké množství farem s chovem ovcí, který je největší na světě, a to jak ve stavech, tak i v produkci vlny.

Graf 7: Dvacet zemí s největší výměrou půdy v ekologickém zemědělství (2012)

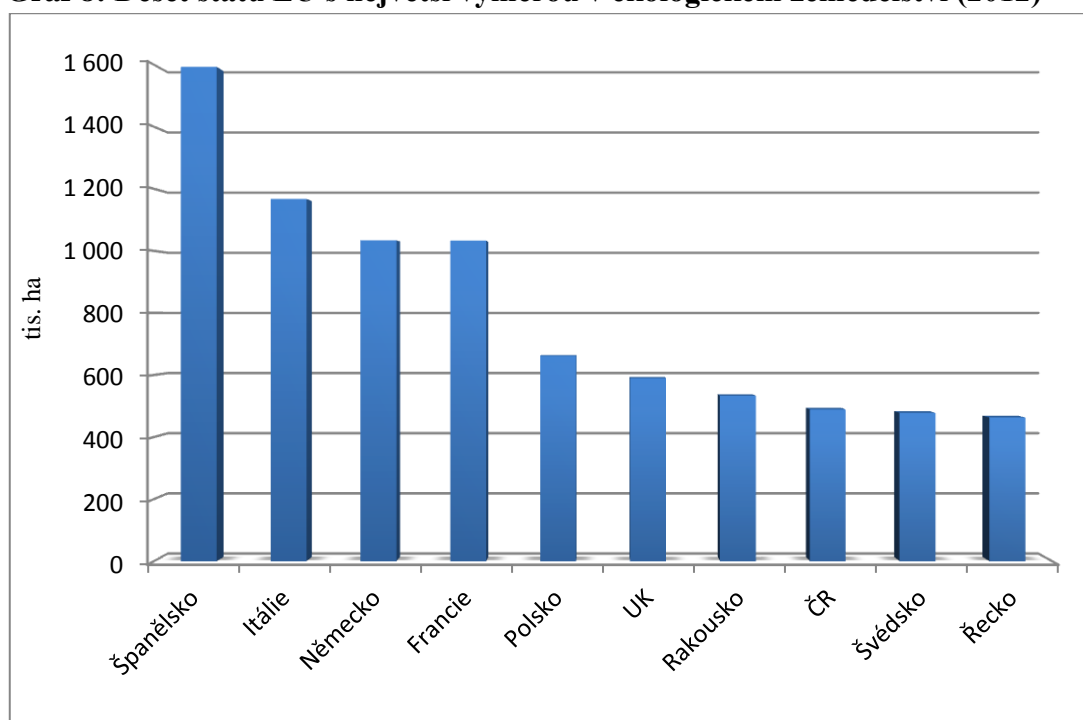

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě IFOAM, 2014

4.2.2 Situace ekologického zemědělství v EU

V Evropě mají nejvýznamnější postavení ve vztahu k ekologickému zemědělství především Španělsko, Itálie, Německo a Francie. Jak je zřejmé z Grafu 8, největší zastoupení v ekologicky obhospodařované půdě má v rámci EU Španělsko s výměrou 1,6 tis. ha, následuje Itálie s výměrou necelých 1,2 tis. ha, téměř rovnocenné postavení zaujímají Německo a Francie s výměrou téměř 1,1 tis. ha. Česká republika zaujímá v první desítce států s největší výměrou půdy v ekologickém zemědělství osmou pozici, kdy je velmi těsně následována Švédskem a Řeckem.

Graf 8: Deset států EU s největší výměrou v ekologickém zemědělství (2012)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě IFOAM, 2014

Mezi nejvíce pěstované plodiny v EU se řadí především olivy, které tvoří přibližně 31 % celkové rozlohy ekologického režimu, následuje skupina ostatní ovoce s 21 % celkové rozlohy, která zahrnuje především jablka a hrušky a pomyslnou třetí pozici zastává se 17 % vinná réva. (European commission, 2013)

Obrázek 3: Nejčastěji pěstované ekologické plodiny v EU

Zdroj: Eurostat – Monitoring ekologického zemědělství

Na základě údajů z Grafu 8 je následně blíže popsáno ekologické zemědělství ve státech, které jsou v rámci EU z hlediska výměry půdy v tomto typu hospodaření nejvýznamnější.

Španělsko

Navzdory celkové nepříznivé ekonomické situaci ve Španělsku, ekologické zemědělství je sektor, který zaznamenává pozitivní vývoj. Ekologické zemědělství je rozšířeno napříč celou zemí, téměř všechny regiony vykazují nárůst v oblasti tohoto typu hospodaření. V rámci pěstitelských ploch zauímají největší část obiloviny, které jsou pěstované na necelých 180 tis. ha. (Green european journal, 2014) K hlavním pěstovaným produktům dále patří luštěniny, zelenina, citrusy, ovoce, olivy, léčivé a aromatické byliny a píce (Živělová, Jánský, 2002). Ekologická produkce je zde od svých počátků orientována na export a to především díky silné spotřebitelské poptávce ze zemí střední Evropy. Odhaduje se, že až 80 % produkce je určeno na export. (Green european journal, 2014)

V rámci země se odhaduje, že roční spotřeba bioproduktů činí 35 kg na osobu a v průměru Španělé ročně utratí za ekologické produkty zhruba 30 eur. Nejžádanějšími biopotravinami jsou především vejce, olivový olej, zelenina a ovoce. V porovnání s ostatními zeměmi EU lze konstatovat, že ve Španělsku jsou ekologické produkty určeny pro vegetariánskou stravu, z důvodu zanedbatelné poptávky po mase

a živočišných produktech. (Green european journal, 2014) Živočišná výroba ekologického zemědělství se zde zabývá chovem hovězího dobytka a ovcí (Živělová, Jánský, 20002).

Itálie

Značná finanční podpora ekologických producentů hrála důležitou roli v poměrně rychlém rozvoji tohoto zemědělského systému. Bioprodukce v Itálii zaznamenává úspěch zejména v pěstování bio ovoce a rostlinné výrobě jako takové, což je dáno zejména příznivým klimatem a agronomickými podmínkami. Necelou polovinu z celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy zde tvoří pastviny, pěstují se obiloviny, ovoce, zelenina, vinná réva, olivy a průmyslové plodiny (Živělová, Jánský, 2002). Spotřebitelé zde vyhledávají především čerstvé ovoce a zeleninu, džemy, med, vejce, olivový olej a jogurty. Dle oficiálního italského statistického úřadu se v roce 2012 zvýšil prodej bioproduktů v supermarketech o 6,1 %. Největší zájem spotřebitelů o biopotraviny je v severních oblastech Itálie, které jsou charakteristické průmyslovou a hospodářskou činností a kde se obyvatelé snaží alespoň tímto způsobem dbát na své zdraví. Spotřebitelé v průměru ročně utratí za produkty ekologického zemědělství přibližně 25 eur. (GAIN, 2014)

V rámci země existuje v provozování ekologického zemědělství nerovnováha mezi severní a jižní částí, kdy asi z tisícovky specializovaných obchodů na biopotraviny právě dvě třetiny jsou umístěny v severní části země a kde byly prodány asi tři ze čtyř bioproduktů. Tržby na domácím italském trhu spolu s vývozem bioproduktů činí zhruba 3 mld. eur. (Euroexpo, 2014)

Německo

V EU má Německo zdaleka největší poptávku po ekologických produktech a na globální úrovni se nachází na druhém místě po Spojených státech amerických. Na celkovém obratu činil v roce 2013 podíl výnosů z prodeje biopotraviny přibližně 7,5 bilionů eur. (Federal ministry of food and agriculture, 2014) Přibližně 50 % z celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy v Německu připadá na ornou půdu, kde jsou pěstovány především obiloviny, dále luštěniny, kukuřice, okopaniny a další plodiny. Živočišná výroba je zaměřena na chov ovcí, drůbeže, o něco méně pak na chov dojníc a prasat. (Živělová, Jánský, 2002)

Odborníci se domnívají, že ekologické zemědělství má stále značný růstový potenciál, a to i přes nejistotu zemědělců vážně uvažujících o přechodu na ekologické hospodaření z důvodu chybějících rámcových hospodářských údajů v oblasti podpory. Negativním faktorem je fakt, že každá spolková země má jinou sazbu podpory a mnohdy není jasné, zda budou finanční prostředky poskytovány jenom po dobu přechodné fáze nebo i později. Navíc ceny, jichž lze docílit na trhu, vždy neodpovídají očekáváním producentů, kteří musí těmito příjmy často kompenzovat zrušení finančních dotací. V současné době jsou prioritní pevně stanovené politické rámcové podmínky pro ekologické zemědělství. (Euroexpo, 2014)

Francie

Ve Francii došlo v posledních letech k razantnímu nárůstu ekologického zemědělství a v tomto trendu bude i nadále podporováno státem. V červnu roku 2013 ministr zemědělství představil veřejnosti svůj ctižádostivý program budoucnosti s názvem Ambice bio 2017, který má za cíl podporovat další rozvoj biosektoru. V letech 2007 až 2012 došlo téměř k zdvojnásobení ekologicky obhospodařované plochy z původních 557 tisíc ha na více než 1 mil. ha. Porovnáme-li tuto výměru s rokem 1995, kdy ekologicky obhospodařovaná půda zaujímal pouhých 118 374 ha zemědělské půdy, musíme konstatovat opravdu dynamický nárůst tohoto sektoru (Živělová, Jánský, 2002). Program Ambice bio 2017 stanovuje, že do konce roku 2017 se má, jako už v uplynulých pěti letech, ekologicky obhospodařovaná plocha ještě jednou zdvojnásobit a dále zvýšit domácí spotřeba bioproduktů. (Euroexpo, 2014)

Pozitivní vývoj tohoto sektoru dokládá i fakt, že obrat s bioprodukty v obchodě se podařilo zvýšit z 2 mld. na 4,1 mld. eur. Rovněž stoupá také podíl bioproduktů ve stravování mimo domov, který se zvýšil o 7 % na necelých 170 mil. eur. (Euroexpo, 2014)

4.3 Vstupní data k ekonomické analýze

Vstupními daty, která budou použita pro zpracování diplomové práce, jsou údaje ze sítě FADN (Zemědělská účetní datová síť ČR). Systém FADN byl založen v roce 1965 nařízením Rady EHS č. 79/56 jakožto hlavní informační zdroj Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků. Ve všech státech EU je systém zaveden závazně, díky čemuž je zaopatřen sběr ukazatelů o hospodářských výsledcích zemědělských podniků v každém členském státě EU. V České republice zabezpečuje metodické řízení, rozvoj a provoz kontrolní pracoviště FADN ČR v ÚZEI (Ústav zemědělské ekonomiky a informací), které je určeno Ministerstvem zemědělství ČR provozovat tento systém a je oprávněno získávat dané údaje od podnikatelských subjektů v zemědělství. (FADN, 2015)

V rámci zpracování údajů ze Zemědělské datové sítě je nutné brát zřetel i na strukturu, ve které jsou data přístupná. Značný vliv na zjištěné výsledky totiž bude mít fakt, že údaje poskytované systémem FADN představují pouze průměrné hodnoty vybraných ukazatelů za výběrový soubor podniků a nejedná se proto o data za jednotlivé podniky.

Systém Zemědělské účetní datové sítě je koncipován tak, aby díky vybraným zemědělským podnikům umožňoval shromažďovat technická a ekonomická data a poskytoval tak informace o ekonomické situaci v zemědělství. FADN představuje významný nástroj, který je schopný podávat nezbytné informace pro řízení Společné zemědělské politiky, a to díky aplikování jednotné metodiky, která umožňuje porovnávat situaci jednotlivých členských států. Zemědělská účetní datová síť zastupuje kvalitní a reprezentativní soubor zemědělských podniků, který vytváří všechny země EU a který slučuje ekonomické informace.

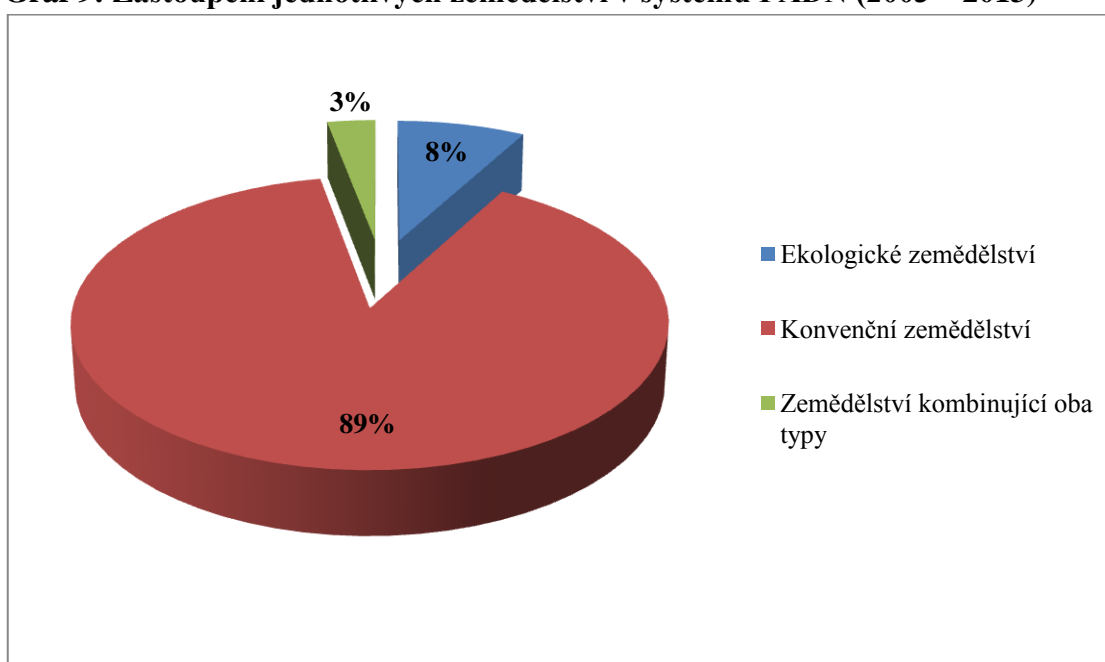
Jak je uvedeno v následující tabulce, za rok 2013 tvořil výběrový soubor podniků sítě FADN celkem 1 401 zemědělských podniků, z čehož necelých 209 podniků spadá do ekologického zemědělství a 1 137 podniků do konvenčního způsobu hospodaření (FADN, 2015). Následující tabulka rovněž zobrazuje vývoj celkového počtu zemědělských podniků, které jsou evidovány systémem FADN od roku 2003 do roku 2013.

Tabulka 10: Celkový počet a výběrový soubor zemědělských podniků systému FADN (2003 – 2013)

Zemědělství celkem	Celkový počet podniků	Počet vybraných podniků
2003	1 611	1 247
2004	1 688	1 386
2005	1 677	1 389
2006	1 679	1 530
2007	1 631	1 543
2008	1 765	1 613
2009	1 675	1 564
2010	1 700	1 601
2011	1 727	1 609
2012	1 602	1 478
2013	1 565	1 401

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

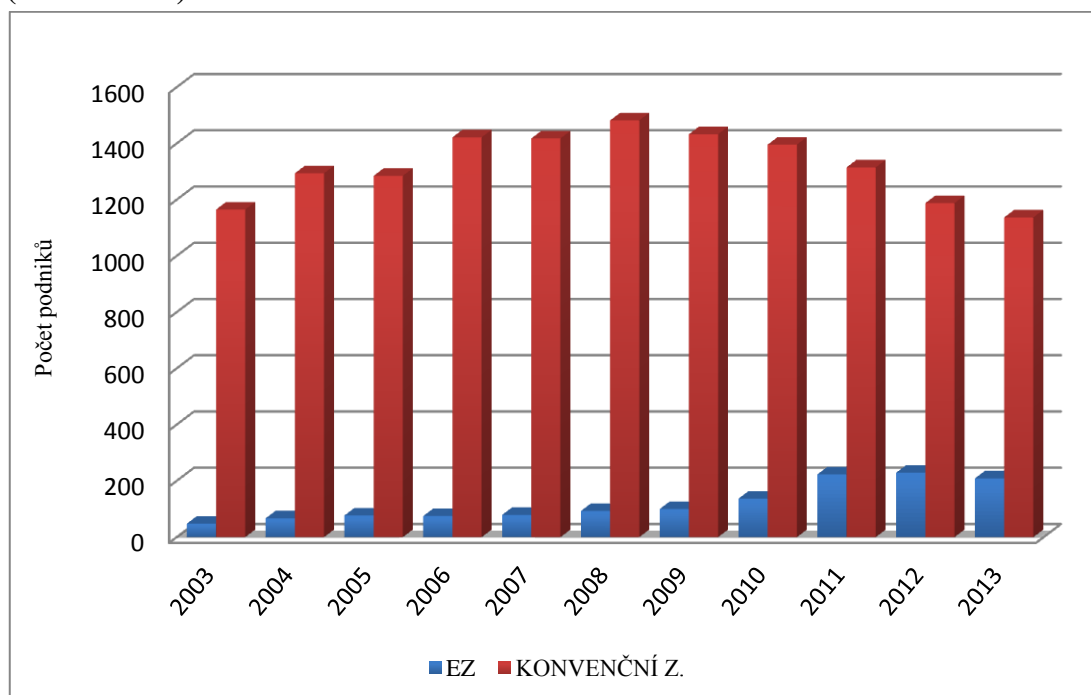
Graf 9: Zastoupení jednotlivých zemědělství v systému FADN (2003 – 2013)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Ve výběrovém souboru zemědělských podniků systému FADN tvoří ekologicky hospodařící podniky 8 %, konvenční podniky 89 % a 3 % podniků spadají pod zemědělce, kteří hospodaří v režimu kombinujícím oba typy zemědělství (viz Graf 9).

Graf 10: Počet podniků v ekologickém a konvenčním režimu v systému FADN (2003 – 2013)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Každým rokem je však systém FADN inovován a dochází k dalšímu doplňování zemědělských podniků. Nicméně se jedná o dostatečně reprezentativní soubor, který hodnotí stav zemědělských podniků, což potvrzují každoročně vykonané statistické testy reprezentativnosti výsledků šetření, které dosahují pozitivních výsledků.

4.4 Metody hodnocení ekonomické úrovně

Pro stanovení ekonomické situace daného souboru ekologických a konvenčně hospodařících zemědělských podniků byly využito vybraných ukazatelů podnikové ekonomie a několik ukazatelů finanční analýzy. Dále byly posuzovány dotace, které uvádí systém FADN a které zemědělské podniky získaly. Ukazatele byly následně aplikovány na oba typy podniků, na základě čehož byla provedena jejich komparace.

Majetková struktura podniku

Majetek podniku představuje souhrn všech věcí, peněz a jiných majetkových hodnot, které spadají do vlastnictví podnikatele a slouží k jeho podnikání. Tento majetek zahrnuje dva základní soubory prostředků, které se liší dobou, po kterou slouží

v podniku, než se vrátí do peněžní podoby. První skupinu tvoří dlouhodobý majetek a druhou oběžný majetek. (Synek, 2011)

Dlouhodobý majetek zahrnuje dlouhodobý hmotný majetek, který slouží podniku dlouhou dobu a opotřebovává se. Příkladem takového majetku jsou budovy, stroje, dopravní prostředky, ale i pozemky, umělecká díla, pro která je charakteristické, že se jedná o majetek, který se používá dlouhé časové období, a to aniž by se znehodnotil. Do dlouhodobého majetku dále patří dlouhodobý nehmotný majetek, který má nemateriální podobu a je tvořen různými za úplaty získanými oprávněními. Jedná se například o licence, patenty, software. Poslední skupinou dlouhodobého majetku jsou finanční investice, které slouží k uložení a zhodnocení volných finančních prostředků podniku, a to buď jako cenné papíry či finanční podíly v jiných podnicích. (Živělová, 2013)

Oběžný majetek se v podniku nachází v různých podobách (ve formě zásob, pohledávek či krátkodobého finančního majetku). Zásoby představují jednak vstupy do činnosti podniku (např. materiál, pohonné hmoty), jednak prostředky, které vznikají samotnou činností podniku (např. nedokončená výroba). Do zásob však zahrnujeme i zboží, které podnik nakupuje a v nezměněné podobě dále prodává. Pohledávky tvoří dosud neuhrazené dluhy nejrůznějších subjektů vůči podniku. Jedná se především o neuhrazené faktury, směnky a jiné platební dokumenty. Do oběžného majetku dále spadá krátkodobý finanční majetek, který zahrnuje peněžní prostředky podniku a krátkodobé cenné papíry, které podnik využívá ke krátkodobému zhodnocení dočasně volných peněžních prostředků. (Živělová, 2013)

Kapitálová struktura podniku

Jedná se o strukturu zdrojů, ze kterých vznikl podnikový majetek. Vyčleňujeme dva typy kapitálu, a sice vlastní kapitál a cizí kapitál. O vlastním kapitálu hovoříme v případě, že ho do podniku vložil sám podnikatel. Pokud však vložil kapitál do podniku věřitel, jedná se o cizí kapitál. Velikost kapitálu podniku pak závisí především na velikosti podniku, stupni mechanizace, rychlosti obratu kapitálu a organizaci odbytu. (Synek, 2011) Vlastní kapitál náleží majiteli podniku a je hlavním nositelem rizika, které vyplývá z podnikatelské činnosti. Jeho podíl na celkovém kapitálu podniku je proto ukazatelem finanční jistoty podniku.

Cizí kapitál představuje dluh podniku, který musí být v určité době splacen. Na základě toho, jak je tato doba dlouhá, vymezujeme krátkodobý cizí kapitál, který podniku slouží na dobu do jednoho roku, a dlouhodobý cizí kapitál, který je poskytován na dobu delší než jeden rok. Do krátkodobého cizího kapitálu řadíme krátkodobé bankovní úvěry, dodavatelské úvěry, zálohy přijaté od odběratelů, dále půjčky, částky dosud nevyplacených mezd a platů, rovněž nezaplacené daně, výdaje příštích období aj. Dlouhodobý cizí kapitál zahrnuje dlouhodobé bankovní úvěry, termínované půjčky, vydané podnikové obligace a dlužní úpisy, leasingové dluhy a jiné závazky dlouhodobé povahy. (Synek, 2011)

Výnosy a náklady podniku

Výnosy představují peněžní částky, které podnik získal za určité účetní období z veškerých svých činností. U výrobního podniku jsou hlavními výnosy tržby za prodej vlastních výrobků a služeb a u obchodního podniku tzv. obchodní rozpětí, což je rozdíl mezi prodejní a kupní cenou. Mezi výnosy podniku řadíme provozní, finanční a mimořádné výnosy. Náklady pak tvoří peněžní prostředky, které podnik účelně vynaložil na získání výnosů. Náklady podniku tvoří běžné provozní náklady, odpisy, ostatní provozní náklady, finanční náklady a mimořádné náklady. (Synek, 2011)

Přidaná hodnota

Přidaná hodnota vyjadřuje to, jak podnik za určité období přispíval svými aktivy ke zvýšení či snížení hodnoty pro své vlastníky. Jedná se o měřítko finanční výkonnosti podniku, které vychází z pravidla, že podnik musí vyprodukovat minimálně tolik, kolik činí náklady na kapitál. (Živělová, 2013) V této práci je zvláště posuzována hrubá přidaná hodnota, ale i čistá přidaná hodnota, a to z důvodu toho, aby byl patrný vliv dotací na podniky.

Tržby

Jedná se o hlavní složku výnosů většiny podniků, především podniků průmyslových, zemědělských, dopravních a obchodních. Představují peněžní částku, kterou podnik získal prodejem výrobků, zboží a služeb v daném účetním období. Tržby jsou hlavním finančním zdrojem podniku, který slouží k úhradě jeho nákladů a daní, výplatě dividend a jeho rozšířené reprodukci. Mezi tržby řadíme tržby za prodej vyrobených výrobků a poskytnutých služeb, tržby z prodeje nakupovaného zboží a zásob atd. (Synek, 2011)

Ukazatele finanční analýzy

Z ukazatelů finanční analýzy bylo provedeno hodnocení u běžné likvidity, zadluženosti a několika ukazatelů rentability. Likvidita obecně vyjadřuje schopnost podniku transformovat majetek do peněžní podoby. Zadluženost poskytuje informace o úvěrovém zatížení firmy. Rentabilita obecně vypovídá o schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisky prostřednictvím investovaného kapitálu.

➤ Běžná likvidita

Udává kolik korun oběžného majetku je kryto 1 Kč krátkodobých závazků podniků. Vyjadřuje tak, kolikrát je podnik schopen uspokojit své věřitele v případě, že by v daném okamžiku proměnil všechna svá oběžná aktiva v hotovost (Živělová, 2013).

➤ Zadluženost

Jedná se o ukazatel věřitelského rizika. Obecně platí, že čím vyšší je hodnota zadluženosti, tím vyšší je pak zadluženost celkového majetku podniku a tím vyšší riziko věřitelé podstupují, že jejich dluh nebude splacen. Je však třeba brát zřetel na fakt, že se nejedná výhradně o negativní faktor vývoje finanční situace podniku, protože v tržních ekonomikách není možné, zejména u větších podniků, aby financovaly svou činnost pouze z vlastních prostředků. (Živělová, 2013)

➤ Rentabilita

Ukazatele rentability podávají základní obraz o efektivitě podnikání. Rentabilita aktiv udává, s jakou efektivitou je v podniku vytvářen zisk, bez ohledu na to, z jakých zdrojů je tento zisk tvořen. Rentabilita vlastního jmění vypovídá o tom, jak efektivně podnik zhodnocuje prostředky, které do podnikání vložili majitelé. Rentabilita produkce na celkovou produkci vyjadřuje zisk na vyrobené produkci.

4.5 Zhodnocení ekonomické úrovně zemědělských podniků

V následující části práce je provedeno zhodnocení a komparace ekologicky a konvenčně hospodařících podniků. Jak již bylo zmíněno, v systému FADN je šetření prováděno na výběrovém souboru, kde ekologicky hospodařící podniky představují 8 % a konvenční 89 %. Z hlediska komparace obou typů zemědělství byl sledován vývoj majetku a kapitálu, dále vývoj výnosů a nákladů, přidané hodnoty a rovněž vývoj tržeb. Ty byly s cílem zhodnotit pouze tržby, které představují předmět podnikatelské činnosti podniků, omezeny na tržby za prodej zboží a tržby za prodej vlastních výrobků a služeb. Uvedené hodnoty u všech sledovaných ukazatelů znázorňují průměr na jeden zemědělský podnik, pokud není uvedeno jinak. V závěru kapitoly jsou dále zhodnoceny některé ukazatele finanční analýzy. Jedná se o ukazatel běžné likvidity, zadluženosti a ukazatele rentability. Hodnoty u těchto ukazatelů reprezentují ve všech sledovaných letech výběrový soubor podniků ekologicky a konvenčně hospodařících.

4.5.1 Základní ekonomické charakteristiky podniků

➤ Vývoj majetku

Celkový majetek ekologicky hospodařících podniků z hlediska bilanční sumy se ve sledovaném období 2003 – 2013 zvýšil o 31 %, a to z 5,3 mil. Kč v roce 2003 na 6,9 mil. Kč v roce 2013 (viz Tabulka 11). U konvenčního zemědělství se jednalo o zvýšení o 34 %. Na celkovém objemu aktiv je podíl dlouhodobého i oběžného majetku u obou typů zemědělství téměř vyrovnaný. Dlouhodobý majetek ekologických i konvenčních podniků tvoří podíl na celkovém majetku přibližně 60 % a oběžná aktiva 40 %. U obou typů zemědělství shodně tvoří převážnou část majetku dlouhodobý majetek, a to dlouhodobý hmotný majetek, konkrétně pozemky a stavby. U konvenčního zemědělství pozorujeme stabilní rostoucí trend, zatímco u ekologického zemědělství jsou patrné výkyvy (viz Graf 11 a 12). S růstem celkového majetku podniků hospodařících v konvenčním režimu koresponduje vývoj dlouhodobého majetku, oběžných aktiv a rovněž všech jejich částí.

V roce 2008 je patrný významný rozdíl ve vývoji majetku u ekologicky a konvenčně hospodařících podniků. Vliv na tuto situaci mohla mít i světová finanční krize, která měla dopad na zemědělství celkově, nicméně u ekologického hospodaření byl

negativní vliv zřejmě významnější, a to i s ohledem na ceny ekologických produktů. Koupěschopnost u finálních spotřebitelů se snižovala napříč trhy i ekonomikami, a proto lidé přestali poptávat dražší, byť „zdravější“ potraviny.

U ekologických zemědělců došlo k výraznějšímu poklesu majetku, který byl zapříčiněn jak poklesem na straně dlouhodobého majetku, tak poklesem na straně oběžných aktiv. Tato situace byla zapříčiněna prodejem staveb. Na druhou stranu došlo k mírnému nárůstu pozemků. Pokles pozorujeme i u položky dospělá zvířata a jejich skupiny. U oběžného majetku byl snížen oproti předchozímu roku stav zásob, což se mohlo projevit v oblasti řízení zásob, kdy podniky nenakupovaly zásoby dopředu a změnila se tak struktura jejich rozhodování. Ekologičtí zemědělci zřejmě investovali, protože došlo k poklesu i u položky krátkodobý finanční majetek, jednalo se zejména o peníze a účty v bankách. Současně se mezi lety 2007 a 2008 snížily i pohledávky z obchodních styků. Naopak se finanční prostředky zvýšily prostřednictvím investic do krátkodobých cenných papírů.

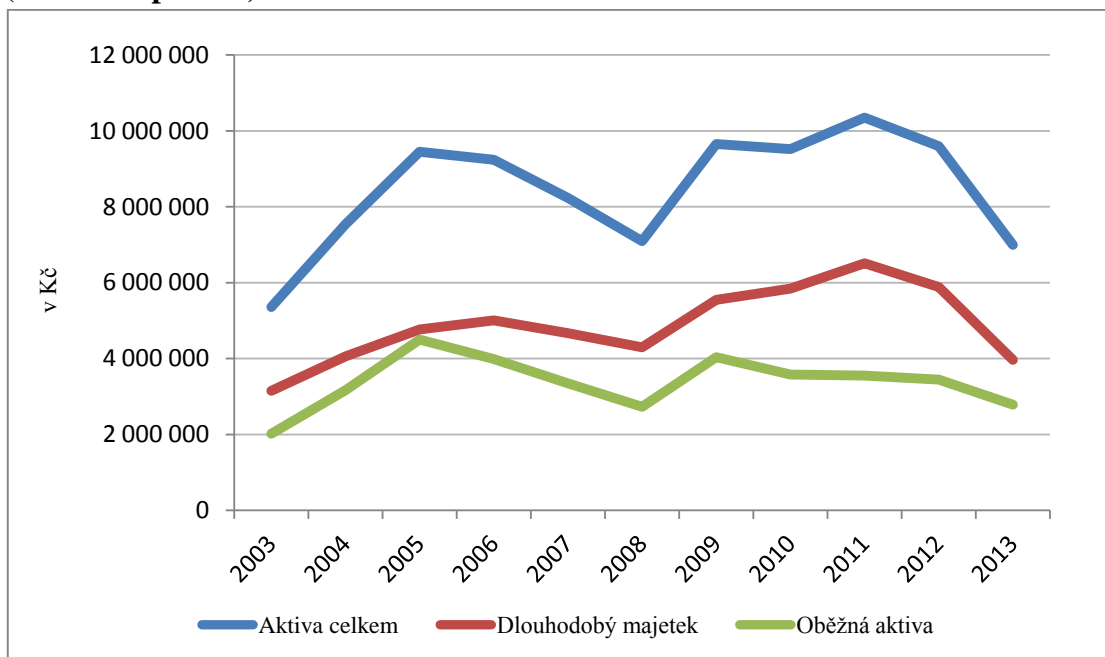
Tabulka 11: Vývoj majetku zemědělských podniků 2003 - 2013 (v Kč na 1 podnik)

Rok	Ekologické zemědělství			Konvenční zemědělství		
	Aktiva celkem	Dlouhodobý majetek	Oběžná aktiva	Aktiva celkem	Dlouhodobý majetek	Oběžná aktiva
2003	5 359 083	3 148 771	2 022 146	35 112 573	21 279 820	13 529 238
2004	7 540 448	4 060 134	3 166 910	32 165 548	18 649 586	13 237 259
2005	9 448 337	4 770 274	4 504 022	34 492 757	19 852 898	14 276 438
2006	9 240 381	5 005 621	3 989 655	32 091 417	18 774 854	13 061 830
2007	8 233 902	4 672 772	3 349 290	35 581 617	20 521 286	14 791 359
2008	7 094 065	4 294 043	2 729 419	37 260 333	21 621 690	15 257 954
2009	9 652 076	5 545 770	4 038 246	35 466 751	21 381 704	13 843 632
2010	9 517 285	5 844 912	3 577 387	38 334 945	23 482 121	14 638 608
2011	10 348 430	6 508 596	3 554 731	42 532 093	25 779 173	16 481 583
2012	9 595 507	5 883 712	3 448 454	46 857 139	29 064 438	17 575 174
2013	6 997 464	3 967 914	2 783 071	47 127 237	29 303 561	17 605 281

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

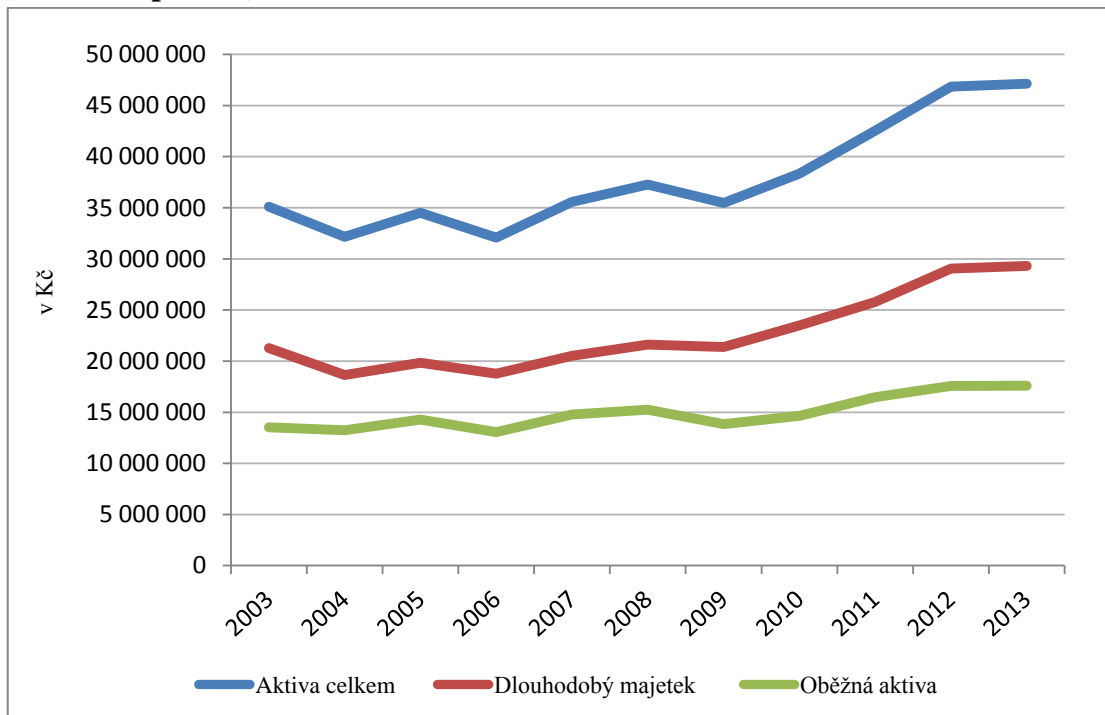
Z níže uvedených grafů je také v roce 2013 zřejmý pokles majetku u ekologických zemědělců a souběžně zastavení či mírné snížení rostoucího trendu u konvenčně hospodařících podniků. Opět tato výrazná změna může být zapříčiněna nižší elasticitou poptávky po konvenčních produktech, kdy spotřebitelé nejsou tak citliví na změnu ceny.

Graf 11: Vývoj majetku ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Graf 12: Vývoj majetku konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

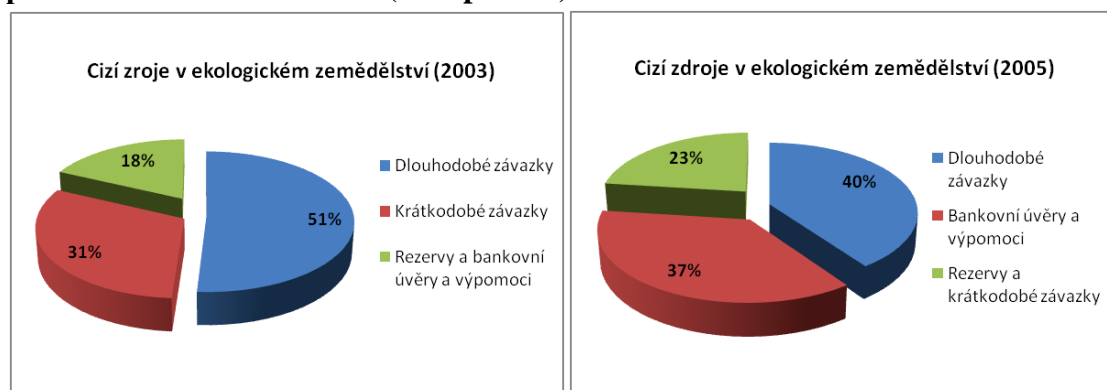

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

➤ Vývoj kapitálu

Zastoupení jednotlivých složek kapitálu na financování majetku podniku u ekologicky hospodařících subjektů se ve sledovaném období vyvíjelo ve prospěch vlastního kapitálu. Pouze v letech 2003 a 2005 tomu bylo jinak. V roce 2003 byl kapitál podniku tvořen z více než poloviny cizími zdroji, které dosahovaly úrovně 3,3 mil. Kč, což představuje 62 %. Největší podíl na cizích zdrojích tvořily dlouhodobé a krátkodobé závazky. Dlouhodobé závazky činily 51 % cizích zdrojů a jednalo se především o závazky plynoucí z obchodních vztahů a jiné závazky. Krátkodobé závazky se na cizích zdrojích podílely z 31 % a jednalo se především o krátkodobé závazky plynoucí z obchodních vztahů. Zbýlých 18 % tvořily rezervy a bankovní úvěry a výpomoci (viz Graf 13). V roce 2005 tomu bylo podobně, pasiva byla zastoupena cizími zdroji ve výši 5,3 mil. Kč, tedy z 57 %. Cizí zdroje v tomto roce byly tvořeny ze 40 % dlouhodobými závazky a z 37 % bankovními úvěry a výpomocemi, které představují zejména dlouhodobé bankovní úvěry (viz Graf 13). Zbýlých 23 % cizích zdrojů tvořily krátkodobé závazky a rezervy.

Graf 13: Zastoupení jednotlivých složek cizích zdrojů u ekologicky hospodařících podniků v roce 2003 a 2005 (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Významnější pokles ve vývoji kapitálu pozorujeme u ekologicky hospodařících podniků v roce 2008, kdy byl pokles zapříčiněn cizími zdroji. Jednalo se zejména o úbytek u položky bankovní úvěry a výpomoci, kde došlo ke snížení téměř o 700 tis. Kč. Nejvýznamnější podíl na tomto stavu měly dlouhodobé bankovní úvěry. Značný úbytek je patrný i u dlouhodobých závazků, které oproti předchozímu roku klesly přibližně o 600 tis. Kč. Výraznou roli sehrály závazky ke společníkům, členům družstva a sdružení a závazky z obchodních vztahů (může souviset s poklesem krátkodobého

finančního majetku, kdy podniky využily těchto peněžních prostředků na splacení svých krátkodobých, ale i dlouhodobých dluhů).

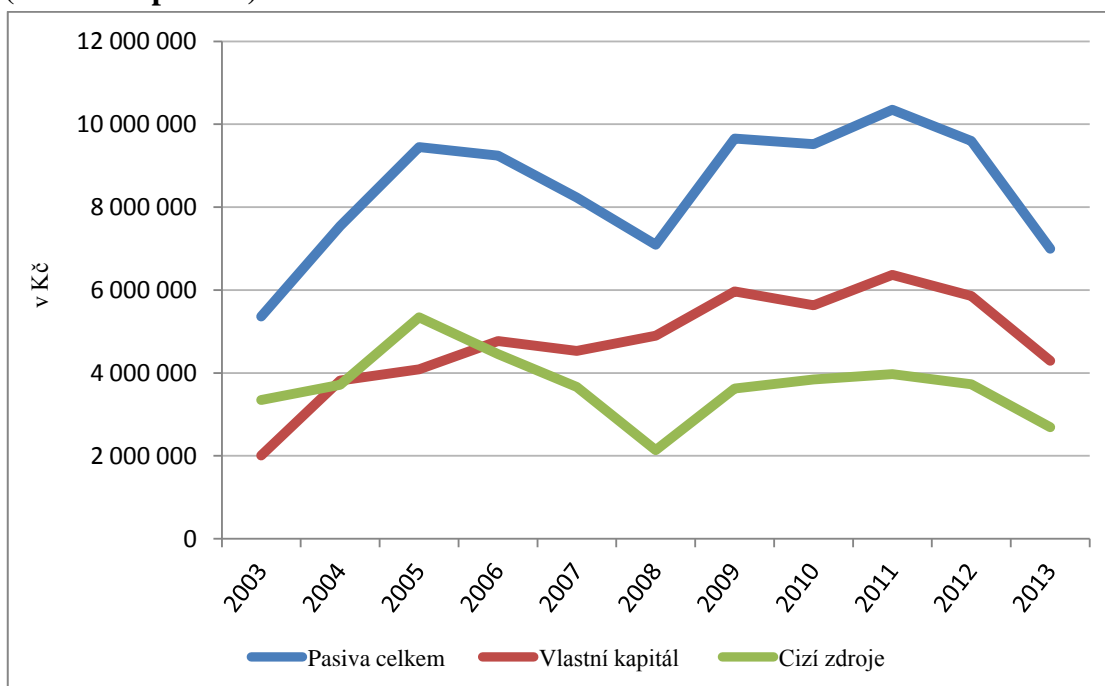
Tabulka 12: Vývoj kapitálu u ekologicky a konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Rok	Ekologické zemědělství			Konvenční zemědělství		
	Pasiva celkem	Vlastní kapitál	Cizí zdroje	Pasiva celkem	Vlastní kapitál	Cizí zdroje
2003	5 359 083	2 007 958	3 349 125	35 112 573	18 891 002	16 115 816
2004	7 540 448	3 816 627	3 716 239	32 165 548	18 017 962	14 099 602
2005	9 448 337	4 084 826	5 344 436	34 492 757	19 817 013	14 612 537
2006	9 240 381	4 768 519	4 455 699	32 091 417	18 632 955	13 400 304
2007	8 233 902	4 533 235	3 661 908	35 581 617	21 234 188	14 193 179
2008	7 094 065	4 897 083	2 137 487	37 260 333	21 759 039	15 380 442
2009	9 652 076	5 964 316	3 622 580	35 466 751	21 136 817	14 223 487
2010	9 517 285	5 631 869	3 842 175	38 334 945	23 641 598	14 600 228
2011	10 348 430	6 363 821	3 970 296	42 532 093	26 400 373	16 024 604
2012	9 595 507	5 860 100	3 725 555	46 857 138	28 799 761	17 931 890
2013	6 997 464	4 290 928	2 693 225	47 127 237	29 037 644	17 957 481

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

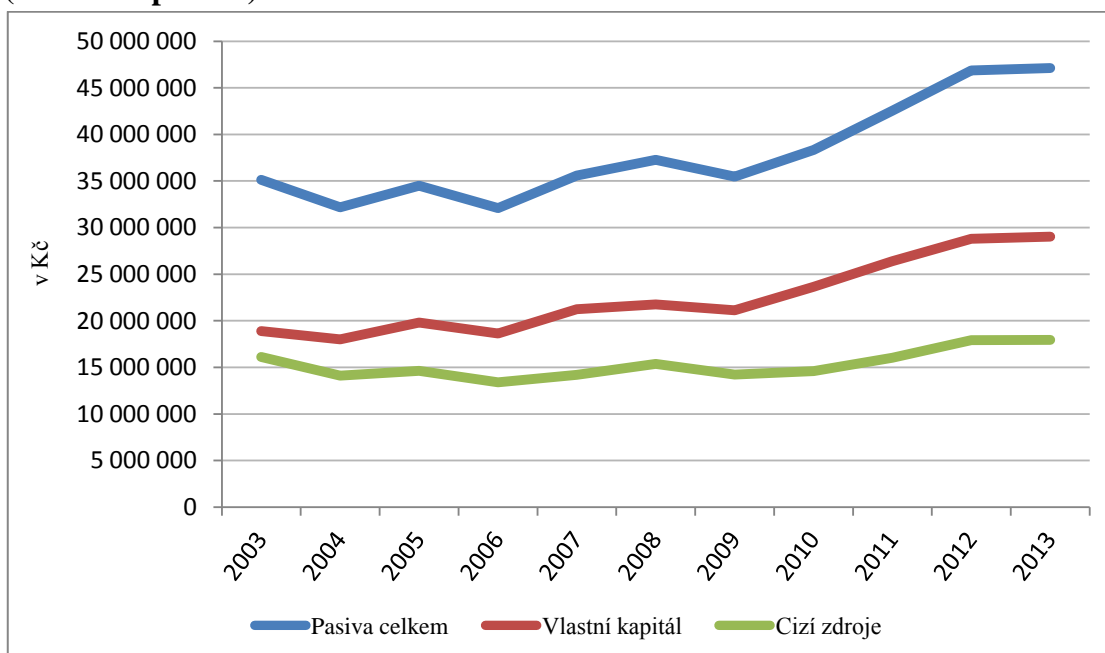
U konvenčního zemědělství byl kapitál podniku utvářen ve všech sledovaných letech z větší části vlastním kapitálem. Jeho podíl na pasivech dosahoval nejnižší úrovně v roce 2003, kdy byl na úrovni 18,9 mil. Kč a činil 54 %. Naopak nejvyššího podílu bylo dosaženo v letech 2010, 2011 a 2013, kdy dosahoval úrovně 62 %.

Graf 14: Vývoj kapitálu u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Graf 15: Vývoj kapitálu u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

➤ Výnosy, náklady

Jak je patrné z Tabulky 13, u ekologicky hospodařících podniků bylo ve sledovaném období dosaženo nejvyšších výnosů v roce 2004, kdy činily 5,7 mil. Kč. V následujících letech pak docházelo k postupnému poklesu, kdy se výnosy pohybovaly okolo úrovně 4,5 mil. Kč. Tento vývoj mohl být do značné míry ovlivněn vstupem ČR do EU, protože se otevřel trh a zahraniční výrobci tak mohli pokrýt určitou část spotřebitelů českých zemědělců. Až v roce 2009 bylo opět dosaženo hladiny 5,5 mil. Kč, což setrvalo i v roce následujícím. Nicméně za poslední tři sledované roky je patrný opětovný klesající vývoj.

Na výnosech podniků hospodařících v ekologickém režimu se nejvíce podílely výkony a ostatní provozní výnosy. Výkony jakožto výsledek podnikatelské činnosti, který nabývá podoby výrobku, služby nebo práce či zboží, byly nejvýznamněji prezentovány prostřednictvím položky aktivace. Přičemž právě aktivace, která je chápána jako zvláštní situace, kdy podnik dodá určitý výkon sám sobě například prostřednictvím vlastní výroby do své vnitropodnikové prodejny, je u ekologického zemědělství pochopitelná, protože celá řada zemědělců své produkty prodává přímo na svých farmách. Podíl výkonů na výnosech činil v roce 2004 dokonce 62 %, což představuje 3,5 mil. Kč. Průměrně se však výkony podílely na výnosech ze 40 % až 50 %. Důležitý přínos představuje i položka ostatní provozní výnosy, která dokládá, jak významně se na výnosech podniku podílely například smluvní pokuty, úroky z prodlení či výnosy z postoupených pohledávek, které právě tato položka představuje. Ostatní provozní výnosy dosáhly nejvyšší úrovně v roce 2006, kdy činily 55 % z výnosů ekologicky hospodařícího podniku. Podobně tomu bylo i za poslední tři sledované roky, kdy činily přibližně 50 %.

U konvenčního zemědělství má jednoznačně nejvyšší podíl na výnosech položka výkony. Ty v roce 2003 dokonce vyšplhaly na úroveň 20 mil. Kč, což představuje 81 % výnosů. V žádném ze sledovaných let nebyl podíl výkonů na výnosech nižší než 74 %. U konvenčně hospodařících podniků jsou však výkony zastoupeny nejvyšší mírou tržbami za prodej vlastních výrobků a služeb.

Tabulka 13: Vývoj výnosů u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Rok	Ekologické zemědělství	Konvenční zemědělství
2003	3 774 438	24 890 915
2004	5 777 030	25 007 474
2005	5 614 481	25 429 564
2006	4 845 293	23 708 147
2007	4 437 288	27 527 395
2008	4 530 538	28 678 642
2009	5 551 246	23 166 731
2010	5 459 160	25 574 256
2011	4 989 023	30 956 809
2012	4 951 808	32 703 274
2013	3 996 622	32 617 558

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Konvenční hospodaření v porovnání s ekologickým zaznamenává růstovou tendenci ve vývoji výnosů. U ekologického zemědělství je patrný kolísavý trend, kdy za poslední tři sledované roky dochází k poklesu. To může být způsobeno vyššími spotřebitelskými cenami, na základě čehož se projeví tzv. poptávkově orientovaný model, kdy spotřebitelé nenakupují v takové míře a tím pádem není ani poptávka po produktech u prvovýrobců.

Tabulka 14: Přehled výnosů ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Ekologické zemědělství	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
I. Tržby za prodej zboží	7 417	57 925	66 455	25 813	23 608	41 140	26 710	32 161	83 628	140 926	95 541
II. Výkony	1 593 250	3 563 216	2 440 171	1 815 879	1 843 076	2 268 954	2 753 819	2 730 145	2 125 942	2 003 655	1 583 856
III. Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	394 625	274 328	469 051	217 520	206 947	202 860	280 020	235 869	211 834	251 166	172 866
IV. Ostatní provozní výnosy	1 630 979	1 639 217	2 505 878	2 644 356	2 302 715	1 863 075	2 415 457	2 396 037	2 493 094	2 390 004	2 104 550
V. Převod provozních výnosů	12 417	0	41 558	0	0	75 194	0	0	1 345	13 638	0
VI. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	0	14 463	260	0	0	527	11 750	204	0	79 646	0
VII. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	0	284	6 494	6 627	3 152	5 742	3 070	15	9 780	0	0
VIII. Výnosy z krátkodobého finančního majetku	0	0	0	0	0	1 376	0	0	0	0	0
IX. Výnosy z přecenění cenných papírů a derivátů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
X. Výnosové úroky	8 563	6 597	22 048	24 380	12 107	10 531	10 570	14 321	14 829	10 742	4 502
XI. Ostatní finanční výnosy	18 083	213 672	38 945	28 637	27 532	44 860	14 640	26 197	15 381	34 445	30 005
XII. Převod finančních výnosů	0	0	519	0	0	0	0	0	0	0	0
XIII. Mimořádné výnosy	109 104	7 328	23 101	82 080	18 152	16 280	35 210	24 212	33 188	27 585	5 301
Výnosy celkem	3 774 438	5 777 030	5 614 481	4 845 293	4 437 288	4 530 538	5 551 246	5 459 160	4 989 023	4 951 808	3 996 622

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Tabulka 15: Přehled výnosů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Konvenční zemědělství	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
I. Tržby za prodej zboží	1 015 409	744 655	866 311	800 762	978 752	989 917	755 705	821 968	957 035	830 652	821 878
II. Výkony	20 037 270	19 726 026	19 305 089	17 569 240	20 580 309	21 433 848	16 371 374	18 780 301	23 890 199	25 400 405	24 544 137
III. Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	1 169 817	1 117 092	1 137 704	1 100 753	1 309 110	1 267 805	1 078 660	1 099 812	1 288 658	1 286 577	1 277 658
IV. Ostatní provozní výnosy	2 172 399	2 973 869	3 751 988	3 848 346	4 253 143	4 391 409	4 386 873	4 537 032	4 487 125	4 761 785	5 648 207
V. Převod provozních výnosů	8 949	43 947	1 085	8 267	34 583	59 628	6 446	3 705	2 405	2 698	8 036
VI. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	57 418	85 517	65 634	68 140	116 503	181 872	226 164	73 464	83 741	116 981	81 303
VII. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	15 143	7 301	4 192	3 520	7 281	35 516	21 918	27 591	17 452	27 733	13 917
VIII. Výnosy z krátkodobého finančního majetku	409	635	398	464	842	2 882	1 366	198	353	4 179	105
IX. Výnosy z přecenění cenných papírů a derivátů	755	1 318	140	269	987	152	602	583	46	0	18
X. Výnosové úroky	95 464	74 129	55 595	57 208	57 138	59 870	48 754	36 882	37 884	45 152	42 669
XI. Ostatní finanční výnosy	138 239	139 209	131 474	104 462	91 823	133 084	99 844	104 377	99 554	136 779	93 907
XII. Převod finančních výnosů	685	-47	-461	16 359	159	-1 184	23 016	15 688	19 109	1	0
XIII. Mimořádné výnosy	178 958	93 823	110 416	130 357	96 764	123 843	146 010	72 654	73 248	90 332	85 723
Výnosy celkem	24 890 915	25 007 474	25 429 564	23 708 147	27 527 395	28 678 642	23 166 731	25 574 256	30 956 809	32 703 274	32 617 558

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Náklady ekologických zemědělců se za poslední sledované roky pohybovaly v průměru kolem 4 mil. Kč. Nejdůležitější nákladovou položkou u ekologicky hospodařících podniků je výkonová spotřeba. Ta ve všech sledovaných letech tvoří přibližně 50 % z nákladů na jeden podnik. Výkonovou spotřebu tvoří spotřebované materiály a energie, které jsou v tomto případě zastoupeny výrazněji, a dále služby, které mají také značný podíl. Služby prezentují hodnotu nakoupených externích služeb (např. opravy a udržování, cestovné, přepravné, nájemné), tj. výkonů od ostatních jednotek. Druhou nejvýznamnější složkou nákladů na podnik jsou osobní náklady, které představují ve sledovaném období přibližně 30 %, jedná se především o mzdové náklady.

Náklady konvenčních zemědělců za poslední sledované roky činily cca 30 mil. Kč, podobně jako u ekologických podniků je reprezentuje největší měrou výkonová spotřeba, která je rovněž zastoupena zejména spotřebou materiálu a energie. Výkonová spotřeba se v tomto případě pohybuje kolem hranice 60 % nákladů celkem. Osobní náklady, které opět tvoří především mzdové náklady, zde dosahují úrovně kolem 20 %.

Tabulka 16: Vývoj nákladů u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Rok	Ekologické zemědělství	Konvenční zemědělství
2003	3 466 188	25 223 946
2004	5 203 552	23 362 545
2005	5 068 802	24 514 567
2006	4 306 224	22 977 016
2007	3 984 227	25 360 741
2008	3 986 649	27 234 462
2009	5 025 060	23 317 894
2010	4 893 822	24 550 370
2011	4 436 412	28 409 908
2012	4 496 284	30 319 946
2013	3 620 727	30 018 678

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Vývoj nákladů na jeden ekologicky hospodařící podnik má za poslední sledované roky spíše klesající trend, zatímco u konvenčních podniků je tomu naopak.

Tabulka 17: Přehled nákladů u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Ekologické zemědělství	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A. Náklady vynaložené na prodané zboží	4 833	53 418	53 610	23 027	17 165	28 280	15 670	27 146	73 942	128 131	86 182
B. Výkonová spotřeba	1 608 938	2 622 970	2 422 224	2 099 559	1 850 735	2 021 118	2 484 710	2 636 905	2 176 305	2 108 668	1 803 636
C. Osobní náklady	1 020 375	1 352 507	1 433 481	1 282 290	1 246 463	1 142 892	1 450 740	1 314 270	1 163 610	1 152 275	939 335
D. Daně a poplatky	47 771	72 254	59 985	43 286	41 074	40 731	51 900	52 489	36 870	44 022	26 900
E. Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	386 625	497 164	448 768	502 318	531 382	424 720	664 700	639 131	722 453	693 921	547 029
F. Zůstat.cena prodaného dlouhodob.majetku a materiálu	191 813	156 925	331 655	123 150	102 053	116 828	117 830	110 438	113 462	135 651	87 038
G. Změna stavu rezerv a oprav.položek v provoz.obl.a KN příšt.obd.	20 917	107 701	69 194	-88 844	-73 467	33 140	-16 250	-119 591	-55 933	-63 983	1 684
H. Ostatní provozní náklady	103 000	178 910	115 524	177 589	85 892	76 086	101 510	99 220	79 067	94 162	86 675
I. Převod provozních nákladů	0	30	0	27	0	21 602	0	35	0	0	0
J. Prodané cenné papíry a podíly	0	58 507	260	0	0	527	10 680	4 095	0	92 419	0
K. Náklady z finančního majetku	0	0	1 455	0	0	0	0	0	0	0	0
L. Náklady z přecenění cenných papírů a derivátů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M. Změna stavu rezerv a opravných položek ve finanční oblasti	0	-3 075	5 039	0	27 418	21 742	32 100	17 635	1 610	-12 406	-38 062
N. Nákladové úroky	35 896	61 284	80 768	109 029	84 187	45 548	83 250	68 523	91 659	91 306	54 919
O. Ostatní finanční náklady	39 438	33 970	37 582	28 887	27 515	12 241	24 080	40 416	28 700	28 371	23 756
P. Převod finančních nákladů	0	299	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R. Mimořádné náklady	6 583	10 687	9 258	5 907	43 810	1 194	4 140	3 109	4 668	3 747	1 636
Náklady celkem	3 466 188	5 203 552	5 068 802	4 306 224	3 984 227	3 986 649	5 025 060	4 893 822	4 436 412	4 496 284	3 620 727

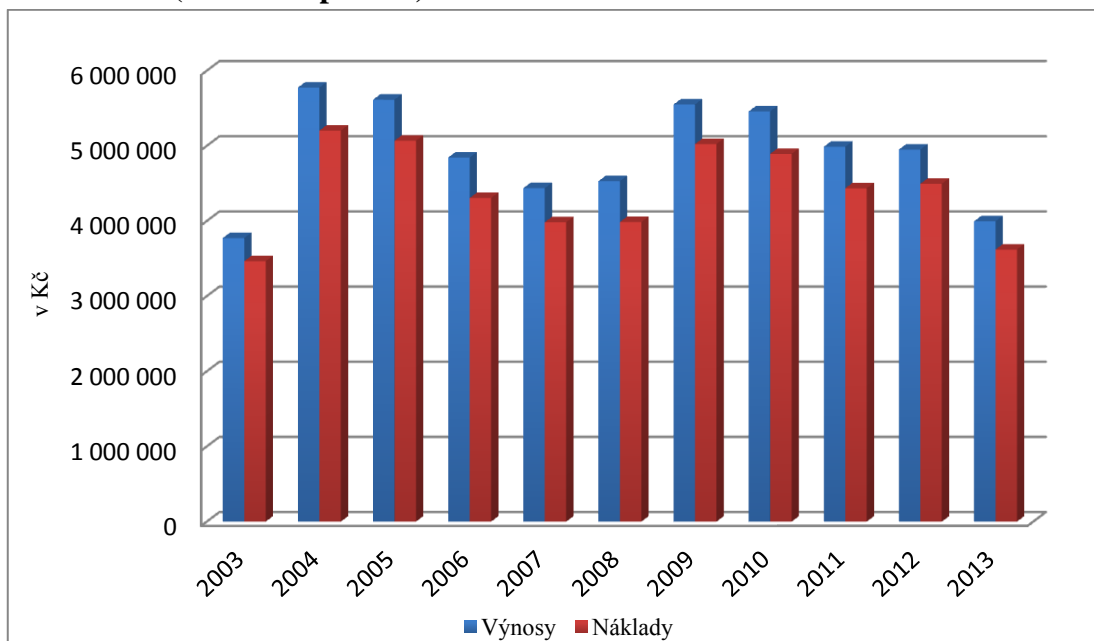
Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Tabulka 18: Přehled nákladů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Konvenční zemědělství	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A. Náklady vynaložené na prodané zboží	861 806	650 504	766 759	680 368	817 013	854 215	674 457	700 929	846 966	709 036	711 472
B. Výkonová spotřeba	13 585 520	12 951 816	13 483 146	12 796 192	14 140 799	15 650 083	12 963 928	13 818 653	16 664 303	18 116 658	17 873 420
C. Osobní náklady	5 784 247	5 243 076	5 466 097	5 169 564	5 626 431	5 745 189	5 166 592	5 343 931	5 669 056	5 987 048	5 886 275
D. Daně a poplatky	373 417	324 264	264 598	251 318	248 236	240 116	244 585	249 692	247 306	249 254	229 066
E. Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	2 454 701	2 086 504	2 342 727	2 201 146	2 350 963	2 453 102	2 453 259	2 602 872	2 789 741	3 106 464	3 229 743
F. Zůstat.cena prodaného dlouhodob.majetku a materiálu	1 021 531	923 148	846 583	787 950	863 276	830 163	775 525	780 453	942 706	873 453	830 231
G. Změna stavu rezerv a oprav.položek v provoz.obl.a KN příšt.obd.	-117 732	120 866	119 397	-68 345	8 632	106 815	-211 364	-214 076	-64 805	-89 790	-901
H. Ostatní provozní náklady	582 775	510 832	711 551	663 496	688 550	602 128	545 635	735 567	697 336	749 667	652 867
I. Převod provozních nákladů	7 024	773	1 437	-1	28 237	56 889	4 573	161	3 113	701	1 395
J. Prodané cenné papíry a podíly	99 325	82 752	74 142	82 217	109 556	169 656	223 698	82 000	88 678	79 524	72 969
K. Náklady z finančního majetku	288	496	125	307	437	13 046	3 098	1 319	192	97	287
L. Náklady z přecenění cenných papírů a derivátů	0	1	0	3 149	7 432	33 453	1 602	3 223	2 276	1 506	1 315
M. Změna stavu rezerv a opravných položek ve finanční oblasti	-9 327	3 757	-1 055	404	67 079	-3 681	3 571	7 948	27 453	-2 216	555
N. Nákladové úroky	337 957	273 324	257 621	254 970	280 806	332 335	308 395	292 575	328 911	379 454	378 502
O. Ostatní finanční náklady	198 644	155 014	149 292	100 871	97 012	123 058	132 444	117 270	131 838	141 923	140 281
P. Převod finančních nákladů	206	1 604	-131	14 850	3	121	19 184	15 688	18 810	3 323	-1
R. Mimořádné náklady	43 564	33 817	32 279	38 561	26 279	27 775	8 711	12 165	16 026	13 843	11 202
Náklady celkem	25 223 946	23 362 545	24 514 567	22 977 016	25 360 741	27 234 462	23 317 894	24 550 370	28 409 908	30 319 946	30 018 678

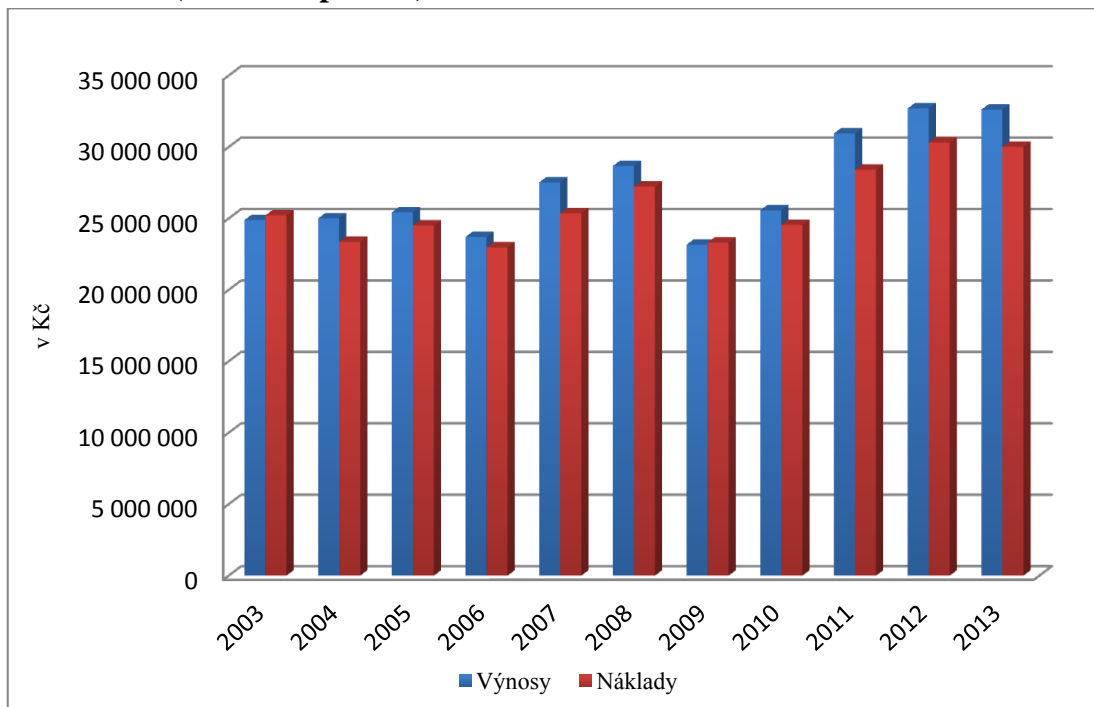
Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Graf 16: Vývoj výnosů a nákladů u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Graf 17: Vývoj výnosů a nákladů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

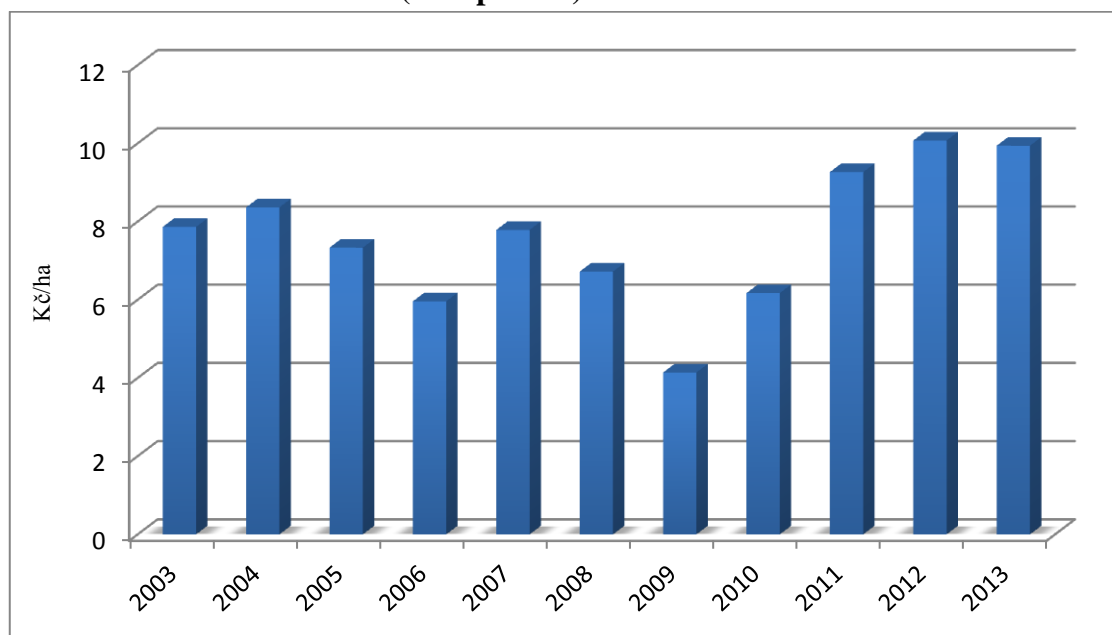

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

➤ Hrubá přidaná hodnota

Kladného výsledku v případě hodnocení přidané hodnoty u konvenčně hospodařících podniků bylo dosaženo ve všech sledovaných letech (Graf 18). Obecně pak lze konstatovat úspěch hospodářské činnosti těchto podniků.

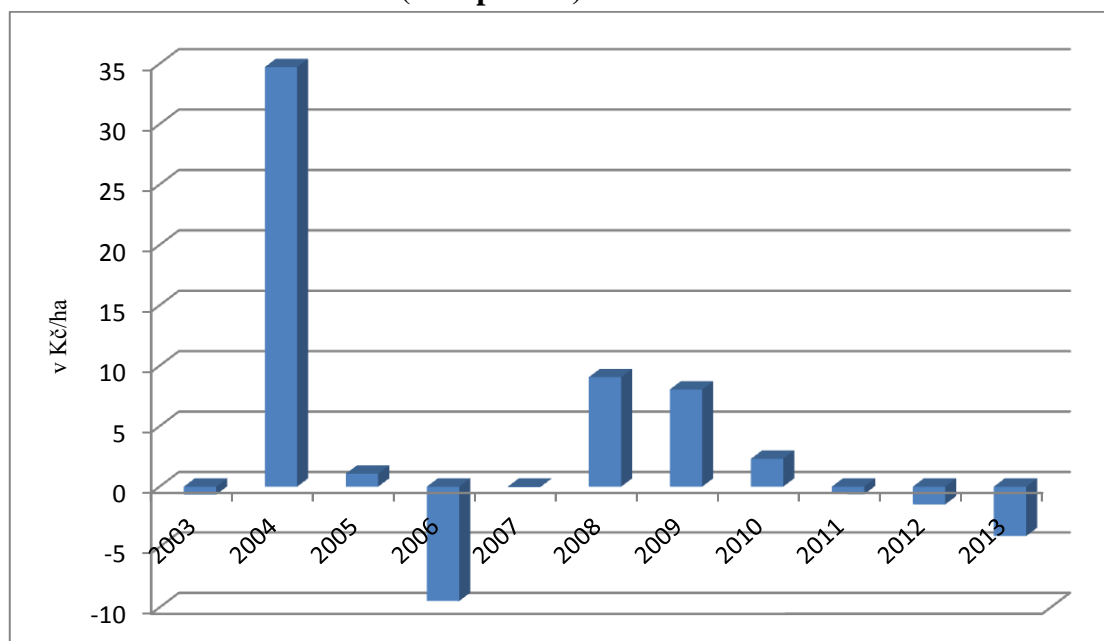
Graf 18: Vývoj hrubé přidané hodnoty u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

U ekologických podniků pozorujeme v některých letech zápornou přidanou hodnotu (viz Graf 19). Znamená to, že podnik nebyl v těchto letech schopen uspokojit požadavky věřitelů či vlastníků, respektive že bohatství vlastníků klesá. Je však třeba brát ohled na to, že zde nejsou promítnuty dotace, které u ekologického zemědělství hrají významnou roli. V situaci, kdy je přidaná hodnota záporná, respektive když jsou náklady u ekologicky hospodařících podniků větší než výnosy z prodeje, jedná se o nákladnou výrobu, která je však do jisté míry kompenzována právě skrze dotace. Nemusí se proto nutně jednat o ztrátové podniky. Je ale možné konstatovat, že v případě, kdy ekologické podniky vykazují značně nižší úroveň přidané hodnoty, než jaké dosahují podniky konvenční, tržní ceny za produkci těchto podniků nepostačují k pokrytí vyšší nákladové náročnosti.

Graf 19: Vývoj hrubé přidané hodnoty u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

➤ Dotace

Jaká byla ve sledovaném období výše dotací, které plynuly do obou typů zemědělství, zobrazuje následující tabulka. Zachyceny jsou provozní dotace v poměru k celkovým dotacím, přepočteno na jeden zemědělský podnik.

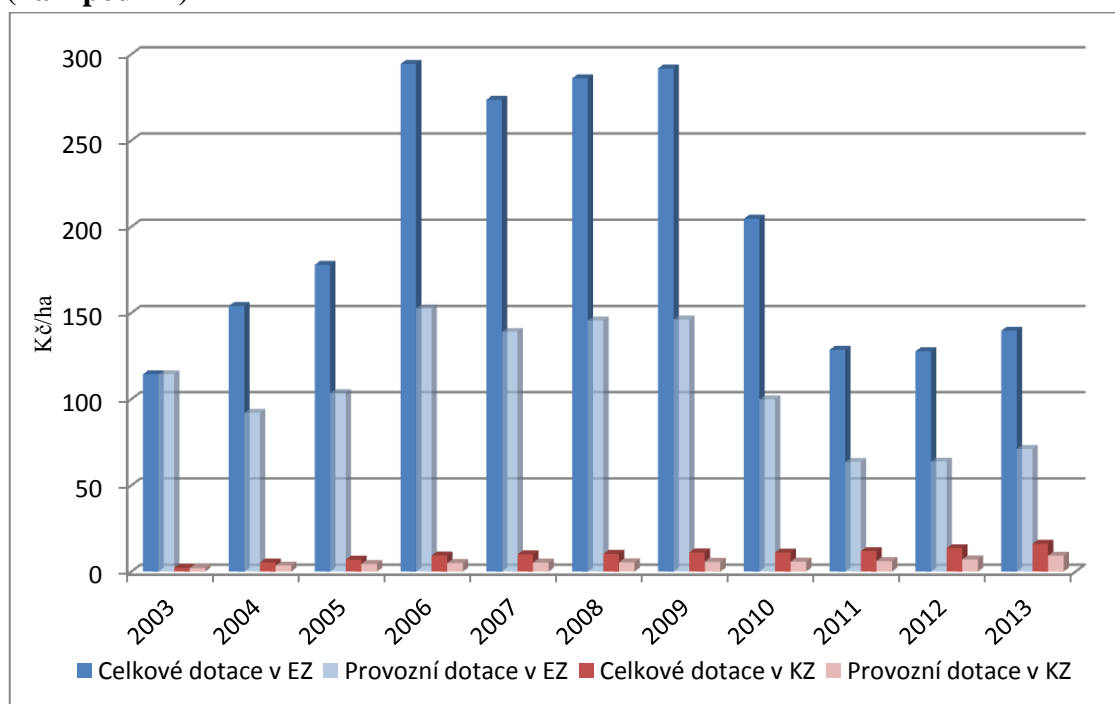
Tabulka 19: Dotace zemědělských podniků v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)

	Ekologické zemědělství		Konvenční zemědělství	
	Celkové dotace	Provozní dotace	Celkové dotace	Provozní dotace
2003	114	114	2	2
2004	154	92	5	4
2005	178	104	7	4
2006	294	153	9	5
2007	274	139	10	5
2008	286	146	10	5
2009	292	146	11	6
2010	205	100	11	6
2011	129	64	12	6
2012	128	64	14	7
2013	140	71	16	9

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Jak je patrné z výše uvedené tabulky, dotace které připadají na jeden ekologický hospodařící podnik, jsou ve všech letech výrazně vyšší než dotace pro podnik hospodařící v konvenčním režimu. Jinak tomu nebylo ani v roce 2003, již před vstupem ČR do Evropské unie. Tehdy byly dotace ekologických zemědělců dokonce 57krát vyšší, kdy na hektar obhospodařované půdy připadalo 114 Kč na podnik, zatímco na hektar konvenčně obhospodařované půdy připadaly pouhé 2 Kč na podnik. Se vstupem do EU však došlo ke změnám v podpoře zemědělství a navýšení finančních podpor v rámci jednotlivých dotačních programů u konvenčního i ekologického zemědělství. Za poslední sledované roky jsou vyplacené dotace pro ekologické zemědělce již jen 10krát vyšší než pro konvenční zemědělce. Například v roce 2013 připadala na ekologický podnik dotace ve výši 140 Kč/ha a na konvenční podnik dotace ve výši 16 Kč/ha.

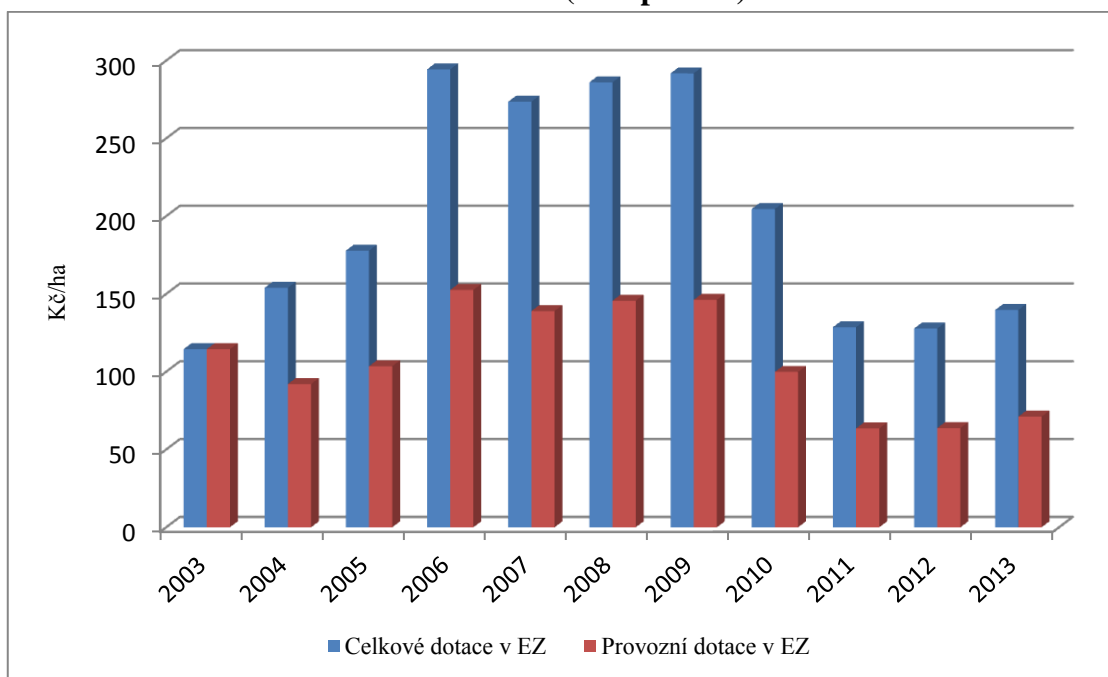
Graf 20: Vývoj dotací v zemědělských podnicích v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

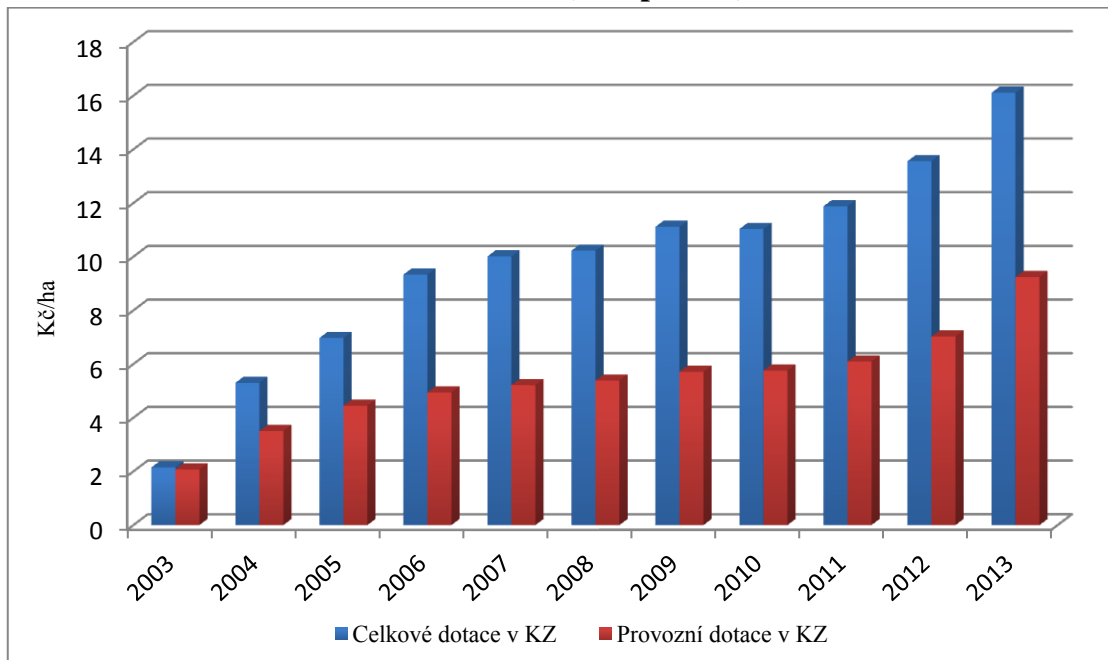
Před vstupem ČR do EU pokrývaly v roce 2003 provozní dotace u obou typů zemědělských podniků téměř celkovou výši dotací. U obou zemědělství došlo v tomto ohledu k poklesu podílu provozních dotací na celkových dotacích přibližně na polovinu.

Graf 21: Poměr provozních dotací na celkových dotacích v ekologickém zemědělství v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Graf 22: Poměr provozních dotací na celkových dotacích v konvenčním zemědělství v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Následující tabulka podává přehled o dotacích zemědělských podniků v rámci jednotlivých přístupů. Ukazatel vyjadřující finanční prostředky poskytnuté skrze dotace

na hektar zemědělské půdy a prostředky na pracovníka se řadí k nejdůležitějším a patří k nejvýznamnějším determinantům zemědělských podniků. Vyjádření dotací na jeden podnik může celkový pohled zkreslovat z důvodu, že nezohledňuje právě velikost daných podniků, což bylo dokázáno v Tabulce 20. Takto vyjádřené dotace totiž hovoří ve prospěch konvenčních podniků. Jak ale dokazují zbylé přístupy, které mají při tomto hodnocení přesnější vypovídací schopnost, vyšší peněžní částky získávají podniky ekologicky hospodařící. Grafické vyjádření jednotlivých přístupů je uvedeno v příloze této diplomové práce.

Tabulka 20: Srovnání přístupů k dotační politice pro zemědělské podniky v letech 2003 – 2013³

	2003		2004		2005	
	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ
Dotace v Kč/podnik	1 806 928	2 259 479	4 354 289	4 190 180	5 630 335	5 137 010
Dotace v Kč/ha	2 506	5 494	6 860	10 319	8 958	13 695
Dotace v Kč/AWU	62 588	316 361	179 329	478 723	237 338	632 141
	2006		2007		2008	
	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ
Dotace v Kč/podnik	7 663 944	8 736 092	8 488 379	7 887 416	9 008 406	8 229 543
Dotace v Kč/ha	13 273	22 079	14 206	21 614	15 154	26 603
Dotace v Kč/AWU	358 527	1 102 040	398 764	1 077 274	443 933	1 349 486
	2009		2010		2011	
	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ
Dotace v Kč/podnik	9 442 579	10 165 148	9 088 951	8 750 119	9 407 005	8 283 568
Dotace v Kč/ha	15 927	29 179	15 402	28 036	15 621	28 683
Dotace v Kč/AWU	495 081	1 355 534	479 878	1 355 181	509 050	1 476 749
	2012		2013			
	KZ	EZ	KZ	EZ		
Dotace v Kč/podnik	9 973 014	8 022 456	10 990 730	7 197 635		
Dotace v Kč/ha	16 111	29 254	18 315	29 200		
Dotace v Kč/AWU	526 041	1 399 728	606 212	1 385 946		

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Finanční prostředky vyjádřené v Kč/ha, které získaly ekologické podniky z dotací, se za posledních pět let pohybují na úrovni kolem 30 tis. Kč, u konvenčních podniků je to přibližně polovina. Co do vývoje lze konstatovat, že mezi prvním a posledním sledovaným rokem došlo k markantním nárůstům ve výši dotací u obou typů zemědělských podniků. U konvenčně hospodařících subjektů se dotační podpory zvýšily asi 7 krát, došlo tedy k nárůstu asi o 600 % a u ekologicky hospodařících

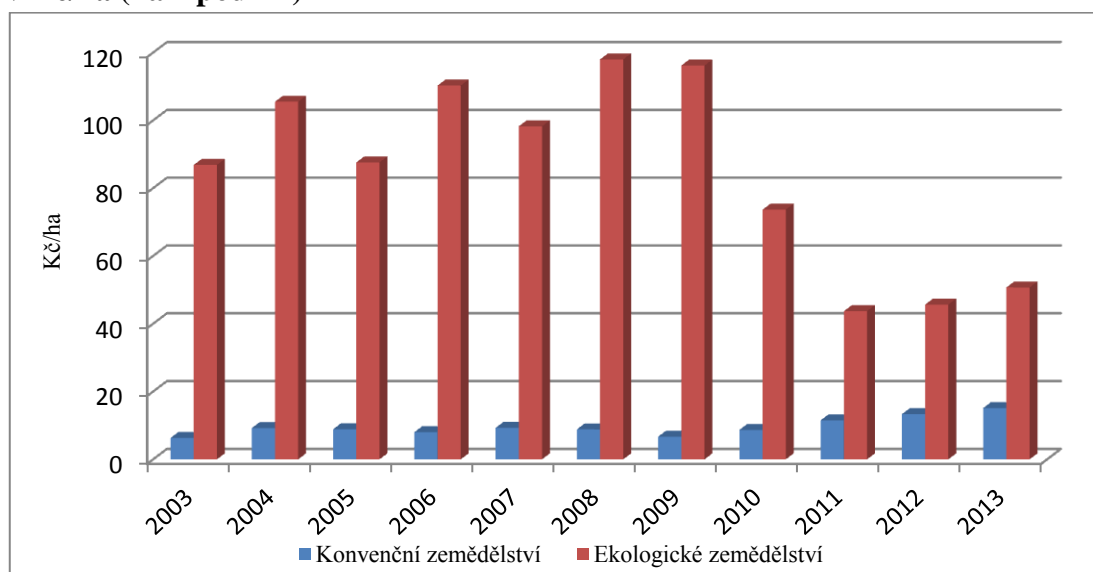
³ AWU = průměrný počet pracovníků

podniků se dotace zvýšily asi 5 krát, což znamená navýšení asi o 400 %. Dle tohoto ukazatele ekologické podniky během posledních pěti sledovaných let dosahují vyšších prostředků asi o 13 tis. Kč/ha zemědělské půdy. Dotační prostředky vyjádřené na pracovníka opět potvrzují vyšší částky ve prospěch ekologických podniků. Za poslední sledované roky získaly tyto podniky přibližně 1 400 tis. Kč a konvenční podniky asi 500 tis. Kč, kdy v roce 2013 tuto částku překonaly a získaly přes 600 tis. Kč. Z pohledu vývoje získaných dotací je patrné, že mezi prvním a posledním sledovaným rokem došlo opět u obou typů zemědělství k výraznému navýšení. Ekologické podniky zaznamenaly více jak 300% nárůst, kdy získaly o cca 1 300 tis. Kč více než v prvním sledovaném roce a u konvenčních podniků došlo k ještě zásadnějšímu navýšení o necelých 900 %, což představuje nárůst dotací o necelých 550 tis. Kč.

➤ Čistá přidaná hodnota

U výše zmíněného ukazatele hrubá přidaná hodnota byly v některých letech zaznamenány záporné hodnoty, což bylo způsobeno absencí dotací. Naopak ukazatel čistá přidaná hodnota absence dotací zohledňuje. Na základě toho je v tomto případě dosaženo kladných hodnot ekologicky hospodařících podniků po celou dobu sledovaného období. Jak uvádí Graf 23, dokonce značně převyšují hodnoty konvenčních podniků, a to vlivem vysokých dotací, které jsou ekologickým zemědělcům poskytovány.

Graf 23: Vývoj čisté přidané hodnoty u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

➤ Tržby

V případě hodnocení tržeb bylo dosaženo u konvenčního zemědělství průměrně desetkrát vyšších tržeb než u ekologického hospodaření. Ve sledovaném období u ekologického zemědělství činily tržby průměrně 2,1 mil. Kč, zatímco u konvenčního dosahovaly úrovně 20,5 mil. Kč. Ekologické zemědělství zaznamenává kolísavý vývoj, nicméně z dlouhodobého hlediska se jedná obecně spíše o klesající trend ve vývoji tržeb (Graf 24). U konvenčního hospodaření je tomu naopak (Graf 25). Při posuzování vývoje tržeb je brán zřetel na ty, které mají přímou souvislost s předmětem podnikání. Jedná se o tržby za prodej zboží a tržby za prodej vlastních výrobků a služeb. Přehled tržeb za oba typy zemědělství uvádí následující tabulka.

Tabulka 21: Vývoj tržeb za prodej zboží a za prodej vlastních výrobků a služeb zemědělských podniků v letech 2003-2013 (v Kč na 1 podnik)

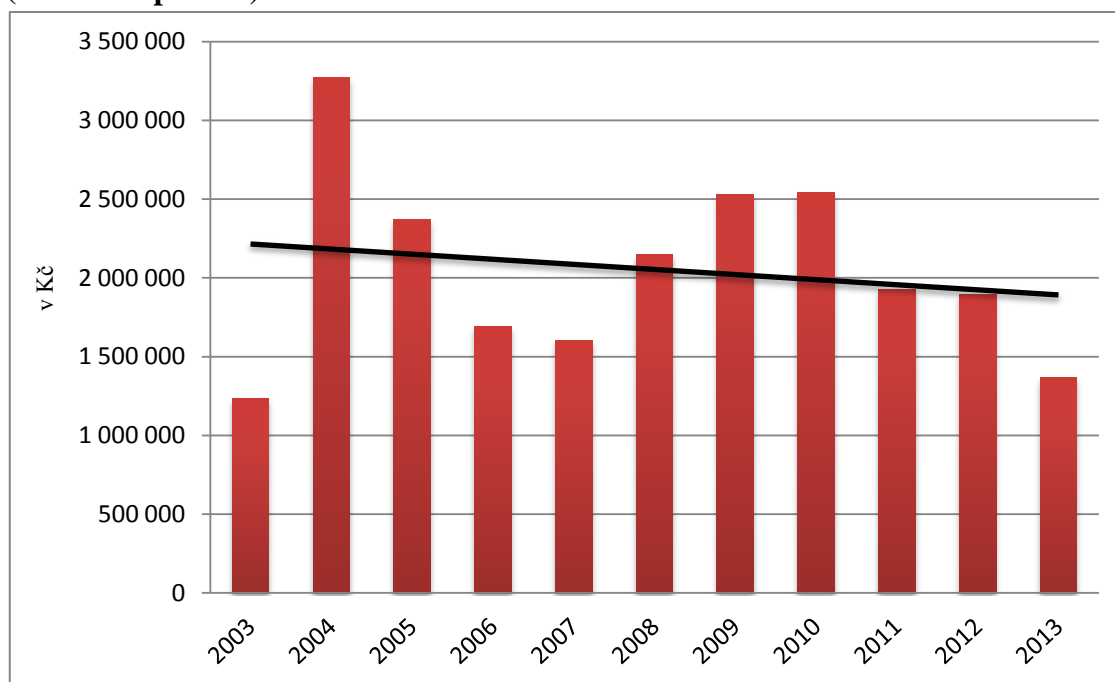
	Ekologické zemědělství	Konvenční zemědělství
2003	1 235 563	20 209 501
2004	3 272 254	18 896 335
2005	2 373 587	19 182 648
2006	1 690 599	17 640 970
2007	1 604 902	20 469 506
2008	2 150 161	20 494 885
2009	2 532 500	16 481 031
2010	2 543 288	19 035 784
2011	1 927 669	23 301 580
2012	1 892 245	25 265 719
2013	1 368 990	24 067 546

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

U ekologicky hospodařících podniků pozorujeme v roce 2004 poměrně markantní nárůst tržeb, kdy oproti předchozímu roku došlo ke zvýšení o 2 036 691 Kč. Hlavním impulsem v tomto období byla zejména navýšená státní i evropská finanční podpora poskytovaná tomuto odvětví spojená se vstupem do EU a rovněž zavádění národních i evropských předpisů, které rozvoj tohoto zemědělství dále stimulovaly. Vstupem do EU se českým zemědělcům naskytlá příležitost uplatnit biopotraviny na trzích EU, kde se v té době projevovala po biopotravinách stále větší poptávka. Propad z let 2006

a 2007 nebyl v následujících letech dále prohlubován, a to díky novým podpůrným nástrojům, které pro rozvoj ekologického zemědělství, produkci biopotravin a informování spotřebitelů zavedlo v roce 2007 Ministerstvo zemědělství ČR. Podpora výrobcům biopotravin umožnila investovat do výstavby či rekonstrukce prostor na výrobu, na skladování biopotravin nebo do marketingu, což se pozitivně projevilo zvýšenou poptávkou spotřebitelů. Ke stagnaci a následnému poklesu došlo až v letech 2009 a 2010, kdy příčinou byla naopak menší poptávka ze strany zákazníků, kteří se v důsledku ekonomické krize navrátili k nákupu konvenčních potravin. Za poslední sledované roky tak pozorujeme klesající trend ve vývoji tržeb u ekologických zemědělců. Naopak u konvenčních podniků je vývoj tržeb opačný.

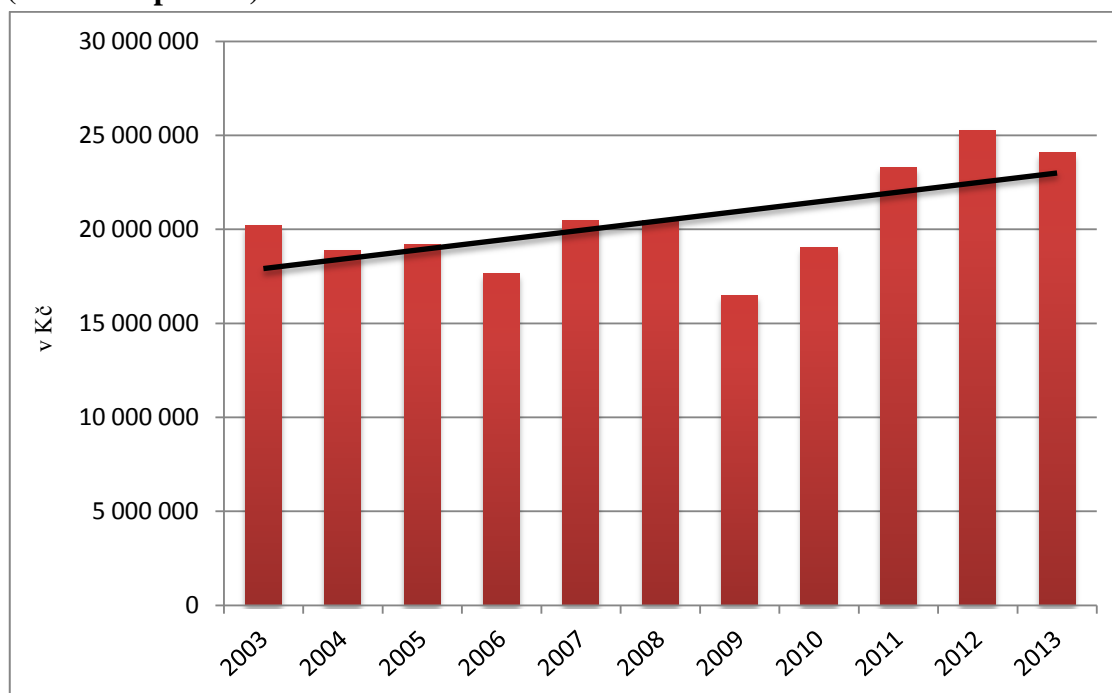
Graf 24: Vývoj tržeb u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Světová finanční krize z roku 2008 negativně poznamenala konvenční zemědělství v roce 2009. Výsledky hospodaření v této době byly silně ovlivněny ekonomickou krizí a poklesem výkupních cen některých komodit, zejména mléka, dále poklesem poptávky a poklesem světových i evropských cen. Nástroje pro zmírnění negativních dopadů ekonomické krize na zemědělský sektor byly orientovány především na podporu chovatelů dojných krav a podporu welfare skotu. Nepříznivá situace v roce 2009 byla způsobena i špatnou úrodou, a to díky vyšší četnosti extrémních jevů (sucho, prudké deště, vichřice, krupobití) a výskytu chorob.

Graf 25: Vývoj tržeb u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

4.5.2 Ukazatele finanční analýzy

Běžná likvidita u obou typů zemědělství prokazuje velmi dobrou schopnost podniků uhradit své splatné závazky. U výběrového souboru ekologicky hospodařících podniků se hodnota tohoto ukazatele za sledované období pohybuje v rozmezí 2 až 4,09. Znamená to tedy, že v případě, že by podniky v daném období proměnily všechna svá oběžná aktiva v hotovost, byly by schopny uspokojit své věřitele 2 krát až 4,09 krát. Pokud by tato situace nastala u konvenčních podniků, byly by schopny uspokojit věřitele 2,63 krát až 3,01 krát. Podniky obou zemědělských systémů tak disponují dostatečně velkými oběžnými aktivy, které převyšují jejich krátkodobé závazky. Ani u jednoho typu zemědělství by ve sledovaném období nehrozila situace, že by podniky nemohly uhradit své splatné závazky.

U ukazatele **celkové zadluženosti** pozorujeme téměř po celou dobu sledovaného období nižší zadluženost výběrového souboru ekologicky hospodařících podniků než podniků konvenčních, z čehož vyplývá, že ekologicky hospodařící subjekty financují svůj majetek oproti konvenčním podnikům více vlastními zdroji. Toto potvrzuje již dříve uvedené zjištění, že zastoupení jednotlivých složek kapitálu na financování majetku u ekologicky hospodařících podniků se ve sledovaném období vyvíjelo ve prospěch

vlastního kapitálu. Zadluženost reprezentativního vzorku konvenčně hospodařících subjektů se téměř ve všech sledovaných letech pohybuje na úrovni 25 %, u ekologických podniků je to za poslední sledované roky přibližně 22 %. V rámci jednotlivých krajů ČR byly nejvíce zadlužené ekologické podniky v Moravskoslezském a Libereckém kraji. Jaký byl vývoj tohoto ukazatele ve sledovaném období v jednotlivých krajích ČR, je zobrazen v tabulkách v příloze této diplomové práce.

Rentabilita produkce na celkovou produkci vypovídá o velmi pozitivní situaci ekologicky hospodařících podniků. Za poslední roky se pohybuje kolem 43 – 45 %, v roce 2008 a 2009 dokonce dosáhla 50 % a 53 %. Zatímco konvenční podniky nedosahují více než 12% rentability. U rentability aktiv, která odráží to, jak je podnik založený na majetku, kolik strojů využívá, kolik vlastní budov, kde chová zvířata atd., pozorujeme nižší hodnoty. U ekologicky hospodařících subjektů dosahuje úrovně kolem 10 % a u konvenčních kolem 3 – 4 %. Rentabilita vlastního jmění udává, že majetek, který byl do podniku vložen majiteli, se efektivně zhodnotil u ekologicky hospodařících podniků přibližně 10 %, u podniků aplikujících konvenční zemědělství je toto zhodnocení za poslední tři roky 6 %.

Z pohledu jednotlivých krajů ČR bylo v rámci všech výše zmíněných ukazatelů dosaženo nejlepší rentability u ekologicky hospodařících podniků zejména v Karlovarském a Olomouckém kraji. Přičemž právě Karlovarskému kraji patří druhé místo ve výměře celkové plochy v ekologickém zemědělství ze všech krajů ČR (téměř 12 %). Vývoj všech ukazatelů rentability v jednotlivých krajích ČR zachycují tabulky uvedené v příloze této diplomové práce.

Tabulka 22: Ukazatele finanční analýzy ekologicky hospodařících podniků

Ekologické zemědělství	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžná likvidita	2	3,17	2,98	2,87	3,2	4,09	3,31	2,68	2,5	2,52
Zadluženost	0,23	0,32	0,25	0,23	0,16	0,19	0,22	0,22	0,23	0,21
Rentabilita produkce na celkovou produkci	0,23	0,23	0,45	0,36	0,5	0,53	0,43	0,43	0,45	0,43
Rentabilita aktiv	0,08	0,06	0,08	0,07	0,12	0,11	0,09	0,07	0,07	0,08
Rentabilita vlastního jmění	0,1	0,08	0,11	0,09	0,14	0,14	0,12	0,09	0,1	0,1
<i>Výběrový soubor (počet podniků)</i>	67	77	75	79	93	100	137	223	229	209

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Tabulka 23: Ukazatele finanční analýzy konvenčně hospodařících podniků

Konvenční zemědělství	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžná likvidita	2,63	2,64	2,76	2,98	2,76	2,95	2,78	2,9	2,99	3,01
Zadluženost	0,27	0,26	0,25	0,25	0,26	0,25	0,25	0,25	0,25	0,24
Rentabilita produkce na celkovou produkci	0,08	0,05	0,06	0,08	0,07	0	0,05	0,11	0,1	0,12
Rentabilita aktiv	0,04	0,02	0,02	0,03	0,03	0	0,02	0,04	0,04	0,04
Rentabilita vlastního jmění	0,05	0,03	0,03	0,05	0,04	0	0,03	0,06	0,06	0,06
<i>Výběrový soubor (počet podniků)</i>	1294	1285	1422	1419	1482	1433	1396	1315	1188	1137

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

5 DISKUSE A ZÁVĚR

Ekologické zemědělství je taková forma hospodaření, která odpovídá šetrnému zacházení a nakládání s přírodními zdroji, aby tyto zdroje byly chráněny a současně byla naplňována i mimoprodukční funkce zemědělství. Cílem ekologického hospodaření je na jedné straně produkce kvalitních, zdraví neohrožujících potravin a na druhé straně ochrana životního prostředí v souladu se zachováním trvale udržitelného rozvoje společnosti. Oproti tomu stojí konvenční zemědělství, které je charakteristické vyšší intenzitou hospodaření a zároveň použitím vyšších energetických a materiálových vstupů s cílem maximalizovat produkci tak, aby bylo dosaženo co největšího momentálního ekonomického efektu. Výsledkem pak může být negativní dopad na životní prostředí, druhovou rozmanitost a v neposlední řadě na kvalitu půd. Jedním z argumentů, který se proto využívá proti tomuto typu zemědělství, je právě jeho negativní dopad. Tento názor však není stále potvrzen, protože v současné době existuje rovněž celá řada postojů, které naopak poukazují i na úskalí ekologického zemědělství.

Podíl ekologicky obhospodařované půdy z celkového zemědělského půdního fondu tvoří 11,7 % (k 31. 12. 2013), což představuje celkem 493 394 ha. Za posledních jedenáct let (tzn. období 2003 – 2013) vzrostla téměř dvakrát. Paralelně s tím došlo k pětinasobnému nárůstu ekologicky hospodařících subjektů (z 810 podniků v roce 2003 na 4 060 subjektů v roce 2013). Výměra půdy v ekologickém režimu se v období nejvyššího růstu (1997 – 2001) meziročně zvyšovala přibližně o 20–50 %, mezi roky 1997 a 1998 byl meziroční nárůst dokonce 254 %. Toto dřívější výrazné tempo růstu výměry půdy a počtu subjektů v ekologickém zemědělství bylo v posledních dvou sledovaných letech nahrazeno mírnými nárůsty až stagnací. Příčinou zpomalení růstu bylo především zastavení příjmu žádostí o zařazení do opatření Ekologického zemědělství v rámci Agroenvironmentálních opatření pro nové žadatele od roku 2012, a to z důvodu konce programového období a naplnění absorpční kapacity dotačního titulu.

Z pohledu struktury využití ekologicky obhospodařované půdy jsou dominující trvalé travní porosty, které v roce 2013 zaujímaly 411 015 ha a představovaly tak 83% podíl na takto obhospodařované půdě. Za posledních několik let je tento podíl více méně konstantní. V roce 2013 trvalé travní porosty v ekologickém režimu tvořily téměř 42 %

celkových trvalých travních porostů půdního fondu ČR. Důvodem takto vysokého zastoupení v ekologickém zemědělství je především nastavení agroenvironmentálních programů, které zásadně stimulovaly zemědělce k plnění environmentálních funkcí skrze jejich ošetřování na úkor hospodaření na orné půdě. Vyšší poskytnutá podpora ekologickému hospodaření na trvalých travních porostech je zapříčiněna také tím, že ačkoliv se nejedná o obhospodařovanou plochu, která by byla využita přímo k produkci rostlinných bioproduktů, ale je zužitkována zprostředkovaně pro chov hospodářských zvířat, mají trvalé travní porosty nenahraditelnou funkci v krajině. Tím se rozumí především ovlivňování množství a kvality podzemní i povrchové vody, kvalitní protierozní případně protipovodňové působení a výrazná ochrana biodiverzity. Orná půda s 11 % podílem zaujímá druhé místo ve velikosti podílu na ekologicky obhospodařované půdě, kdy její rozloha činí 57 654 ha. V roce 2013 z celkové orné půdy půdního fondu ČR tvořila ekologicky obhospodařovaná orná půda 2,3 %.

Z hlediska rostlinné produkce v roce 2013 převládalo s 1 266 tis. tunami seno z trvalých travních porostů, dále pícniny pěstované na orné půdě, obiloviny, ovoce z ovocných sadů, luskoviny a okopaniny. Z živočišné produkce převládalo hovězí maso, dále skopové/jehněčí, drůbeží a vepřové maso. Z pohledu mléčné produkce bylo za rok 2013 vyprodukováno 32,4 mil. litrů mléka, přibližně 79 tun sýrů a dalších 250 tun mléčných výrobků.

V rámci hodnocení ekonomických charakteristik bylo zjištěno, že z pohledu celkového majetku ekologicky hospodařících podniků došlo ve sledovaném období ke zvýšení o 31 %, u konvenčních podniků bylo zvýšení nepatrně vyšší o 34 %. U obou typů zemědělství je podíl dlouhodobého i oběžného majetku na celkovém objemu aktiv téměř vyrovnaný. U vývoje majetku konvenčních podniků byl pozorován více méně stabilní rostoucí trend, zatímco u ekologických subjektů byly patrné jisté výkyvy. Jednalo se však o reakci na světovou finanční krizi, která se negativně odrazila ve spotřebitelské poptávce po bioproduktech. U vývoje kapitálu bylo zjištěno, že zastoupení jeho jednotlivých složek na financování majetku podniku u ekologicky hospodařících se ve sledovaném období vyvíjelo ve prospěch vlastního kapitálu. U konvenčního zemědělství byl kapitál podniku po celou dobu sledovaného období utvářen z větší části vlastním kapitálem, kdy v některých letech činil dokonce 62 %.

Z hlediska výnosů zemědělských podniků, kde nejvýznamnějším faktorem jsou tržby za prodej zboží a služeb, byla vyzorována vyšší citlivost poptávajících na spotřebitelské ceny ekologických produktů, kdy případné zvýšení se odrazí ve prospěch poptávky po produktech konvenčního zemědělství. U ekologicky hospodařících subjektů byl z počátečního nárůstu zaznamenán pokles, který byl zřejmě spojen se vstupem ČR do EU, kdy díky otevření trhu došlo k pokrytí části poptávky českých spotřebitelů zahraničními zemědělci. K dalšímu poklesu pak došlo během tří posledních sledovaných let, který mohl souviset se změnami spotřebitelských cen, kdy se strana poptávky obrátila ve prospěch produktů konvenčních. U obou typů zemědělství měla nejvyšší podíl na výnosech položka výkony, kde jsou obsaženy tržby za prodej zboží a služeb. V rámci hodnocení nákladů bylo zjištěno, že náklady ekologicky hospodařících podniků se za poslední sledované roky pohybovaly průměrně kolem 4 mil. Kč a u konvenčního zemědělství činily přibližně 30 mil. Kč. U obou typů zemědělství shodně tvoří nejvyšší podíl na nákladech položka výkonová spotřeba, která reprezentuje spotřebované materiály a energie, přičemž u ekologického hospodaření činí za celou dobu sledovaného období přibližně 50 % a u konvenčního přibližně 60 % nákladů celkem. Vývoj nákladů na jeden ekologicky hospodařící podnik má za poslední sledované roky spíše klesající trend, zatímco u konvenčních subjektů je tomu naopak.

U ukazatele přidané hodnoty bylo zjištěno, že konvenční podniky dosahovaly ve všech sledovaných letech kladného výsledku a lze konstatovat úspěch jejich hospodářské činnosti. Ekologicky hospodařící podniky v některých letech zaznamenaly zápornou přidanou hodnotu z důvodu toho, že zde nebyly vzaty v úvahu dotace. To bylo potvrzeno na ukazateli čisté přidané hodnoty, kde již ekologické podniky dosahují ve všech letech kladných čísel a dokonce vlivem vysokých dotací převyšují dosažené hodnoty podniků konvenčních. K příčinám diferencované úrovně přidané hodnoty mezi oběma typy zemědělských podniků můžeme řadit především rozdílnou intenzitu zemědělské výroby, která se u ekologických podniků projevuje vyšší pracovní a materiální náročností produkce, a dále jsou příčinou rozdílné ceny vstupů a výstupů.

Dotace, které byly ve zkoumaném období vypláceny ekologickým zemědělcům, představují značně vyšší finanční prostředky, než které jsou poskytnuty konvenčním podnikům. Provozní dotace, které přímo souvisejí s chodem podniků a tvoří nejvyšší podíl ze získaných prostředků, dosahují u obou zemědělství přibližně 50% podíl

celkových dotací. Pro bližší charakteristiku dotačních podpor bylo vymezeno několik přístupů. Na základě nich bylo stanoveno, že ekologicky hospodařící podniky získávají vyšší finanční prostředky. Jako nejvýznamnější se jeví ukazatel vyjadřující finanční prostředky poskytnuté skrze dotace na hektar zemědělské půdy a prostředky na pracovníka. Dotace vyjádřené v Kč/ha, které získaly ekologické podniky, se za poslední sledované období pohybují na úrovni kolem 30 tis. Kč, u konvenčních podniků je to přibližně polovina. Tento přístup dále určuje, že ekologické podniky během posledních pěti sledových let dosáhly asi o 13 tis. Kč/ha zemědělské půdy vyšších prostředků. Dotační prostředky vyjádřené na pracovníka opět potvrzují vyšší částky ve prospěch ekologických podniků. Za poslední sledované roky získaly tyto podniky na jednoho pracovníka přibližně 1 400 tis. Kč a konvenční podniky asi 500 tis. Kč, kdy v roce 2013 tuto částku překonaly na sumu přesahující 600 tis. Kč. Z pohledu vývoje získaných dotací je patrné, že mezi prvním a posledním sledovaným rokem došlo opět u obou typů zemědělství k výraznému navýšení. Ekologické podniky zaznamenaly oproti prvnímu sledovanému roku nárůst o více jak 1 300 tis. Kč a u konvenčních došlo ještě k zásadnějšímu navýšení o necelých 550 tis. Kč.

V případě hodnocení tržeb byly vzaty v úvahu tržby, které mají přímou souvislost s podnikatelskou činností obou typů zemědělství. Do těchto tržeb byly zahrnuty tržby za prodej zboží a tržby za prodej vlastních výrobků a služeb. Konvenční podniky dosahovaly ve sledovaném období v komparaci s ekologickými průměrně desetkrát vyšších tržeb. Společnou charakteristikou obou zemědělských systémů jsou v některých letech jisté výkyvy v tržbách. V roce 2004 bylo u ekologicky hospodařících subjektů dosaženo poměrně výrazného nárůstu tržeb, který byl doprovodem jevem navýšené státní i evropské finanční podpory, která byla spojena se vstupem ČR do EU, a dále zavedení národních i evropských předpisů, které rozvoj tohoto zemědělství dále stimulovaly. Další podpůrné nástroje pro rozvoj tohoto sektoru, které v roce 2007 zavedlo Ministerstvo zemědělství ČR, přerušilo propad tržeb z roku 2006 a 2007. Nicméně stagnaci a následnému poklesu stejně nebylo zabráněno v letech 2009 a 2010, kdy příčinou byla menší poptávka zákazníků způsobená ekonomickou krizí, kdy lidé více poptávali konvenční, levnější potraviny. U konvenčně hospodařících podniků byly pozorovány výkyvy v tržbách v roce 2009, kdy se opět jednalo o důsledek světové ekonomické krize a zároveň špatnou úrodu díky vyšší četnosti extrémních jevů jako sucho, prudké deště, vichřice a krupobití a vyššímu výskytu chorob. Při hodnocení

tržeb byla opět prokázána lepší situace podniků konvenčních, které dosahovaly přibližně desetkrát lepších výsledků. Různé negativní tendence projevující se u ekologických zemědělců jsou do jisté míry korigovány státními zásahy, přičemž významný vliv mají finanční prostředky poskytnuté prostřednictvím dotací.

V rámci hodnocení vybraných ukazatelů finanční analýzy bylo zjištěno, že u ukazatele běžné likvidity prokazují podniky obou zemědělských systémů velmi dobrou schopnost uhradit své splatné závazky. Disponují tak dostatečně velkými oběžnými aktivy, které převyšují jejich krátkodobé závazky. Ani u jednoho zemědělství by ve sledovaném období nehrozila situace, že by podniky nemohly uhradit své splatné závazky.

U ukazatele celkové zadluženosti je patrná téměř po celou dobu sledovaného období nižší zadluženost výběrového souboru ekologicky hospodařících podniků než podniků konvenčních. Z tohoto lze vyvodit, že ekologicky hospodařící subjekty financují svůj majetek oproti konvenčním podnikům více vlastními zdroji.

Pozitivní situaci ve vývoji ekologických podniků potvrzuje i ukazatel rentability produkce na celkovou produkci, kde podniky dosáhly ve sledovaném období úrovně pohybující se dokonce až kolem 50 %. Oproti tomu konvenční podniky dosahují mnohem horšího výsledku, ukazatel této rentability nedosahuje více než 12 %. Lepšího postavení dosahují ekologicky hospodařící podniky i u ukazatele rentability aktiv, zde je dosaženo rentability na úrovni kolem 10 % a u konvenčních podniků do 4 %. Shodná situace se potvrzuje i u ukazatele rentability vlastního jmění. Majetek, který byl vložen do podniku majiteli, se u ekologicky hospodařících subjektů zhodnotil přibližně 10 % a u konvenčně hospodařících činí za poslední tři sledované roky 6 %.

Ukazatele finanční analýzy prokázaly při srovnání obou typů zemědělství lepší vývoj podniků ekologických. V případě hodnocení ukazatele zadluženosti bylo zjištěno, že ekologicky hospodařící podniky čelí po celou dobu sledovaného období nižší zadluženosti než podniky konvenční. U všech zjišťovaných ukazatelů rentability bylo dosaženo lepší situace u podniků ekologických. Například u rentability produkce na celkovou produkci dosahovaly tyto podniky až 50% rentability, zatímco konvenční nepřesáhly 12 %.

Z výše uvedeného je možné konstatovat, že situace podniků ekologického zemědělství je poměrně příznivá, ačkoliv při komparaci s konvenčním zemědělstvím dosahují

ekologické podniky často horších výsledků. Nicméně postavení ekologických zemědělců značně ovlivňují státní dotace.

Verifikace hypotéz:

Hypotéza 1:

Ekologicky hospodařící podniky mají obecně horší ekonomickou situaci než podniky hospodařící v režimu konvenčního zemědělství.

Na základě provedených analýz v diplomové práci je hypotéza potvrzena. Ekologicky hospodařící podniky mají oproti konvenčním horší ekonomickou situaci. Příčinou jsou charakteristické rysy ekologického zemědělství projevující se nižší intenzitou zemědělské výroby (nižší intenzita využití půdy), nízkou produktivitou pracovních a materiálových vkladů a z toho vyplývající vyšší nákladností na jednotku produktu. Toto východisko se také shoduje s autory Redlichová, Bečvářová a Vinohradský (2014). Ti blíže vysvětlují, že na diferenci v úrovni intenzity zemědělské výroby mezi komparovanými podniky se až z 60 % podílí rozdílná výše vkladů na hektar a až z 50 % rozdílná úroveň produktivity těchto vkladů. Ekologické podniky vydávají na hektar zemědělské půdy přibližně poloviční vklady, nicméně souhrnná pracovní i materiálová náročnost na jednotku produktu je oproti konvenčním podnikům vyšší. Autoři současně upozorňují na fakt, že tento charakter technologie korespondující s požadavky ekologického zemědělství projevující se vyššími náklady, by měl v dokonale konkurenčním prostředí uhradit spotřebitel, který bioprodukty upřednostňuje. Reálně však nastává situace, kdy peněžní prostředky uhrazené spotřebitelem za vyšší cenu biopotravin k zemědělci vůbec nedoputují nebo jen ve velmi omezeném množství. Důvodem je charakter cenové transmise v komoditních, výrobně obchodních řetězcích nejen u biopotravin, který prokazuje posun ziskové marže k organizacím obchodu.

Hypotéza 2:

Ekologicky hospodařící podniky jsou životaschopné bez dotační podpory, která je tomuto typu podniků poskytována.

Dle provedených analýz v diplomové práci tuto hypotézu nelze potvrdit. Podniky v ekologickém režimu bez dotační podpory nemají vybudované odpovídající tržní postavení (viz Tabulka 20). Důvodem je jejich neúměrná orientace na zdroje plynoucí z veřejných rozpočtů, čímž negativně ovlivňují dotační politiku zemědělství skrze

narušení důchodové parity. Ekologické podniky tedy neprojevily ekonomickou životaschopnost. Tohoto výsledku bylo také dosaženo autory Redlichová, Bečvářová, Vinohradský (2014), kteří zjistili, že podíl dotací na tvorbě zisku je u těchto podniků 13 %, zatímco u konvenčních pouze 5 %. Vývoj ekologických podniků obecně prokázal tendenci k výraznému zvyšování podílu dotačních podpor na výnosech, úhradě nákladů a vůbec jejich finančně ekonomických výsledcích.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit ekonomickou situaci ekologicky hospodařících podniků. Dle získaných dat z provedených šetření lze tedy konstatovat, že podniky hospodařící v ekologickém režimu mají obecně špatnou ekonomickou situaci, budeme-li je posuzovat bez ohledu na dotace, které jim jsou poskytovány. Právě ale díky peněžním prostředkům, které plynou v jejich prospěch, dosahují lepší ekonomické situace. Z toho vyplývá potřeba najít vhodnou míru poskytování těchto dotací do ekologického zemědělství. Vystává otázka, do jaké míry tedy tuto formu hospodaření podporovat, aby nadále bylo ekonomicky udržitelné. Za nastolených podmínek agrární politiky jsou sice zemědělci stimulováni k takové formě hospodaření, nicméně poměrně alarmující je jejich snižující se zainteresovanost na ekonomické efektivnosti hospodaření. Pro agrární politiku by za daných okolností mělo být prioritní vyřešit otázku dotačních podpor.

Závěrem lze shrnout, že od konce 80. let minulého století, kdy se začal tento zemědělský systém dostávat teprve do povědomí i na našem území a kdy se objevily první snahy o jeho rovnocenné zařazení mezi uznávané soustavy hospodaření, prošlo ekologické zemědělství poměrně dynamickým rozvojem. Za posledních deset let došlo k dvojnásobnému nárůstu obhospodařované plochy a pětinásobnému nárůstu hospodařících subjektů. Dnes lze hovořit o způsobu obdělávání půdy, které v našich podmínkách našlo své uplatnění za nastolení právního rámce, který koresponduje s legislativou EU. Zájem zemědělců byl významně motivován úrovní a vývojem dotačních podpor díky politické snaze napomáhat této šetrné formě hospodaření. Jak bylo prokázáno, právě dotace hrají pro ekologické podniky významnou roli. Z výše uvedených důvodů by pro další vývoj ekologického zemědělství měly být ústředním tématem diskusí agrárního sektoru.

6 POUŽITÁ LITERATURA

- BAKER, B. *Looking East, Looking West: Organic and Quality Food Marketing in Asia and Europe*. Nizozemí: Wageningen Academic Pub, 2010. 239 s. ISBN 978-90-8686-095-1.
- BEČVÁŘOVÁ, V. *Zemědělská politika*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2001. 120 s. ISBN 80-7157-514-3.
- BENBROOK, C.M. Organochlorine residues pose surprisingly high dietary risks. *Journal of Epidemiol Community health*. 2002, Vol. 20, č. 12, s. 822-823
- BENGTTSSON, J., AHNSTROM, J., WEIBULL, A.C. The effects of organic agriculture on biodiversity and abundance: a meta-analysis. *Journal of Applied Ecology*. 2005, Vol. 42, č. 2, s. 261-269. ISSN 1365-2664.2005.01005.x
- DARNHOFER, I., LINDENTHAL, T., BARTEL-KRATOCHVIL, R., ZOLLITSCH, W. Conventionalisation of organic farming practices: from structural criteria towards an assessment based on organic principles. *Agronomy for sustainable development*. 2010, Vol. 30, č. 1, s. 67-81. ISSN 1774-0746.
- LACKO – BARTOŠOVÁ, M. a kol. *Udržitelné a ekologické poľnohospodárstvo*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. 575 s. ISBN 80-80695-56-3.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR *Ročenka ekologického zemědělství 2012*. Praha: Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, 2013. 52 s. ISBN 978-80-7434-139-7.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. 152 s. ISBN 978-80-7434-059-8.
- PRETTY, J.N., *Regenerating Agriculture: Policies and Practice for Sustainability and Self-Reliance*. Londýn: Earthscan Publications, 1995. 320 s. ISBN 1-853-83-198.
- REDLICOVÁ, R. Economic Evaluation of Organic Farms. In *Roczniki naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*. Warsaw: Wies Jutra Sp. z o.o., 2007, s. 406-410. ISSN 1508-3535.
- REDLICOVÁ, R., BEČVÁŘOVÁ, V., VINOHRADSKÝ, K. *Vývoj ekologického zemědělství ČR v ekonomických souvislostech*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 91 s. ISBN 978-80-7509-173-4.

- SYNEK, M. *Manažerská ekonomika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, 471 s. ISBN 978-80-247-3494-1.
- ŠARAPATKA, B., URBAN J. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: PRO-BIO, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9.
- URBAN J., ŠARAPATKA, B. *Ekologické zemědělství*. Šumperk: PRO-BIO, 2003, 280 s. ISBN 80-7212-274-6.
- URBAN, J., VAŠÁK, J. *Zemědělské systémy II.: (rostlinná produkce)*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2014, 85 s. ISBN 978-80-213-2464-0.
- WOESE, K., LANGE, D., BOESS, C., BOGL, K.L. A comparison of organically and conventionally grown fous – results of review of the relevant literature. *Journal of the Science of Food and Agriculture*. 1997, 281-293.
- WILLER, H., YUSSEFI, M., SORENSEN, N. *The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2008*. London: Earthscan, 2010. 268 s. ISBN 978-3-03736-014-9.
- ŽIVĚLOVÁ, Iva. *Podnikové finance*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 166 s. ISBN 978-80-7375-743-4.
- ŽIVĚLOVÁ, I. *Current situation of demand for organic products in the Czech Republic*. Brno: Agricultural Economics - Zemědělská ekonomika. 2005. sv. 51, č. 7, s. 304-308. ISSN 0139-570X.
- ŽIVĚLOVÁ I., JÁNSKÝ J. *Konkurenceschopnost ekologického zemědělství. In Firma a konkurenční prostředí 2002 - Sekce 1. Předpoklady a možnosti konkurenceschopnosti podniků a odvětví*. Brno: KONVOJ, s. r. o., 2002, 416 s. ISBN 80-7302-031-9.
- ŽIVĚLOVÁ I., JÁNSKÝ J. *Ekologické zemědělství 2007 – Organic farming 2007: sborník z konference*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2007, 214 s. ISBN 978-80-213-1611-9.

Internetové zdroje:

- ABCERT *Certifikace ekologického zemědělství a bioprodukce* [online]. c2012, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://abcert.cz/index.php>
- AGRONAVIGATOR *Legislativa ekologického zemědělství* [online]. c2013, [cit. 2014-06-28]. Dostupné z: <http://www.agronavigator.cz/default.asp?ids=417&ch=1&typ=2&val=417>
- BIOHOVEZI *Biopark, s. r. o.* [online]. c2009-2013, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://biohovezi.cz/index.php?page=o-nas>
- BIOINSTITUT *Ekologické zemědělství* [online]. c2013a, [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.bioinstitut.cz/ekologicke.html>
- BIOINSTITUT *Ekologické zemědělství Olomouckého kraje* [online]. c2013b, [cit. 2014-05-26]. Dostupné z: http://www.bioinstitut.cz/publikace/documents/OLK_zemedelstvi_CJ.pdf
- BOKONT *Kontrolní organizace ČR a SR* [online]. c2012, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: http://biokont.cz/images/o_spolecnosti_20130930.pdf
- BIOSAD *Co je Biosad?* [Online]. c2006, [cit.2014-08-18]. Dostupné z: <http://biosad.cz/biosad.htm>
- CTPEZ *O ČTPEZ* [online]. c2012 [cit. 2014-08-18]. Dostupné na: <http://www.ctpez.cz/cz/o-ctpez>
- EAGRI *Základní statistické údaje* [online]. c2009-2013a, [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/statistika/ekologicke-zemedelstvi/zakladni-statisticke-udaje-ekologickeho-6.htm>
- EAGRI *Zpráva o trhu s biopotravinami v ČR 2012* [online]. c2009-2013b, [cit. 2014-06-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/statistika/ekologicke-zemedelstvi/zprava-o-trhu-s-biopotravinami-2012.html>
- EAGRI *Právní předpisy* [online]. c2009-2013c, [cit. 2014-06-25]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2000-242-viceoblasti.html
- EAGRI *Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský* [online]. c2009-2013d, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal>

- EKOVIN *Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína o. s.* [online]. c2012, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://www.ekovin.cz/skoleni>
- EKOZEMDELSTVI *Certifikace a inspekce v ekologickém zemědělství* [online]. c2014, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://www.ekozemedelstvi.cz/o-spolecnosti/>
- EUROEXPO *Biofach 2014: Biotrhy ve světě rostou* [online]. c2009-2014, [cit. 2014-10-08]. Dostupné z: <http://www.euroexpo.cz/2-101686-biofach-2014-biotrhy-ve-svete-vytrvale-rostou>
- EUROPEAN COMMISSION –EUROSTAT *Facts and figures on organic agriculture in the European Union, Organic Monitor*[online]. c2009-2014, [cit. 2014-10-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/images/infographics/organic-farming_en.pdf
- FADN *Zemědělská účetní datová síť ČR* [online]. c2009-2014, [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.vsbox.cz/fadn/>
- FEDERAL MINISTRY OF FOOD AND AGRICULTURE *Organic fading in Germany* [online]. c2009-2014, [cit. 2014-10-20]. Dostupné z: http://www.bmel.de/EN/Agriculture/SustainableLandUse/_Texte/OrganicFarmingInGermany.html;jsessionid=131EEB76798B59E3AB4B679C1D507DBB.2_cid385#doc381512bodyText6
- GAIN – Global agricultural informatik network *Italy agriculture* [online]. c2009-2014, [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: [gain.fas.usda.gov/Recent GAIN Publications/Italy Organic Agriculture 2013 _Rome_Italy_1-16-2013.pdf](http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Italy%20Organic%20Agriculture%202013%20Rome%20Italy%201-16-2013.pdf)
- GREENEUROPEANJOURNAL *Organic Farming and Agricultural Movements in Spain* [online]. c2009-2014, [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.greeneuropeanjournal.eu/organic-farming-and-agricultural-movements-in-spain/>
- IFOAM *Organic landmarks* [online]. c2013, [cit. 2014-15-5]. Dostupné z: <http://www.ifoam.org/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>
- KEZ *Kontrola ekologického zemědělství* [online]. c2009, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://www.kez.cz/nabidka-sluzeb>
- PRO-BIO *Svaz ekologických zemědělců* [online]. c2009a, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://pro-bio.cz/Svaz-PRO-BIO/>
- PRO-BIO *Družstvo České biomedicíny* [online]. c2009b, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://pro-bio.cz/Farmer/Druzstvo-CESKE-BIOMLEKO/>

- PRODEJ-BIO *Prodej-bio s. r. o. o nás* [online]. c2010-2013, [cit. 2014-08-18].
Dostupné na: <http://www.prodejbio.cz/o-nas>
- USEDLAKE *Biodružstvo* [online]. c2012, [cit. 2014-08-18]. Dostupné z:
<http://usedlaku.cz/index.php/kdo-jsme>
- ÚZEI *Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2013)* [online]. c2013, [cit. 2015-01-10]. Dostupné z:
<http://www.uzei.cz/publikacni-cinnost/>
- ÚZEI *Analýza vývoje nabídky biopotravin v maloobchodních řetězcích a jejich cen v letech 2009 - 2013* [online]. c2013, [cit. 2015-01-13]. Dostupné z:
<http://www.uzei.cz/publikacni-cinnost/>

7 SEZNAM TABULEK

- **Tabulka 1:** Srovnání konvenčního a ekologického zemědělství
- **Tabulka 2:** Hlavní negativa konvenčního zemědělství a jejich důsledky
- **Tabulka 3:** Přehled zjištění a sankcí na kontrolách za rok 2012
- **Tabulka 4:** Přehled základních statistických údajů ekologického hospodaření (2012 – 2013)
- **Tabulka 5:** Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství (1990 – 2013)
- **Tabulka 6:** Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství v ha (1999 - 2013)
- **Tabulka 7:** Počet výrobců biopotravin (2001 – 2013)
- **Tabulka 8:** Program rozvoje venkova – přehled zájmů o investiční opatření s bodovým zvýhodněním v roce 2013
- **Tabulka 9:** Výměra ekologického zemědělství jednotlivých kontinentů
- **Tabulka 10:** Celkový počet a výběrový soubor zemědělských podniků systému FADN (2003 – 2013)
- **Tabulka 11:** Vývoj majetku zemědělských podniků 2003 - 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 12:** Vývoj kapitálu u ekologicky a konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 13:** Vývoj výnosů u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 14:** Přehled výnosů ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 15:** Přehled výnosů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 16:** Vývoj nákladů u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 17:** Přehled nákladů u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 18:** Přehled nákladů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 19:** Dotace zemědělských podniků v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)

- **Tabulka 20:** Srovnání přístupů k dotační politice pro zemědělské podniky v letech 2003 – 2013
- **Tabulka 21:** Vývoj tržeb za prodej zboží a za prodej vlastních výrobků a služeb zemědělských podniků v letech 2003-2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Tabulka 22:** Ukazatele finanční analýzy ekologicky hospodařících podniků
- **Tabulka 23:** Ukazatele finanční analýzy konvenčně hospodařících podniků

8 SEZNAM GRAFŮ

- **Graf 1:** Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělského půdního fondu za rok 2013 (v %)
- **Graf 2:** Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství 1990 – 2013
- **Graf 3:** Vývoj počtu nabízených biopotravin v maloobchodních řetězcích (2009 - 2013)
- **Graf 4:** Vývoj dotací v ekologickém zemědělství ČR (1998 – 2013)
- **Graf 5:** Vývoj ekologicky obhospodařované půdy dle kontinentů (2005 - 2012)
- **Graf 6:** Rozdělení ekologicky obhospodařované půdy mezi jednotlivými kontinenty (2012)
- **Graf 7:** Dvacet zemí s největší výměrou půdy v ekologickém zemědělství (2012)
- **Graf 8:** Deset států EU s největší výměrou v ekologickém zemědělství (2012)
- **Graf 9:** Zastoupení jednotlivých zemědělství v systému FADN (2003 – 2013)
- **Graf 10:** Počet podniků v ekologickém a konvenčním režimu v systému FADN (2003 – 2013)
- **Graf 11:** Vývoj majetku ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 12:** Vývoj majetku konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 13:** Zastoupení jednotlivých složek cizích zdrojů u ekologicky hospodařících podniků v roce 2003 a 2005 (na 1 podnik)
- **Graf 14:** Vývoj kapitálu u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 15:** Vývoj kapitálu u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

- **Graf 16:** Vývoj výnosů a nákladů u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 17:** Vývoj výnosů a nákladů u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 18:** Vývoj hrubé přidané hodnoty u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)
- **Graf 19:** Vývoj hrubé přidané hodnoty u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)
- **Graf 20:** Vývoj dotací v zemědělských podnicích v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)
- **Graf 21:** Poměr provozních dotací na celkových dotacích v ekologickém zemědělství v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)
- **Graf 22:** Poměr provozních dotací na celkových dotacích v konvenčním zemědělství v Kč/ha v letech 2003 – 2013 (na 1 podnik)
- **Graf 23:** Vývoj čisté přidané hodnoty u zemědělských podniků v letech 2003 – 2013 v Kč/ha (na 1 podnik)
- **Graf 24:** Vývoj tržeb u ekologicky hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)
- **Graf 25:** Vývoj tržeb u konvenčně hospodařících podniků v letech 2003 – 2013 (v Kč na 1 podnik)

9 SEZNAM OBRÁZKŮ

- **Obrázek 1:** Uzavřený cyklus ekologického zemědělství
- **Obrázek 2:** Model multifunkčního zemědělství
- **Obrázek 3:** Nejčastěji pěstované ekologické plodiny v EU

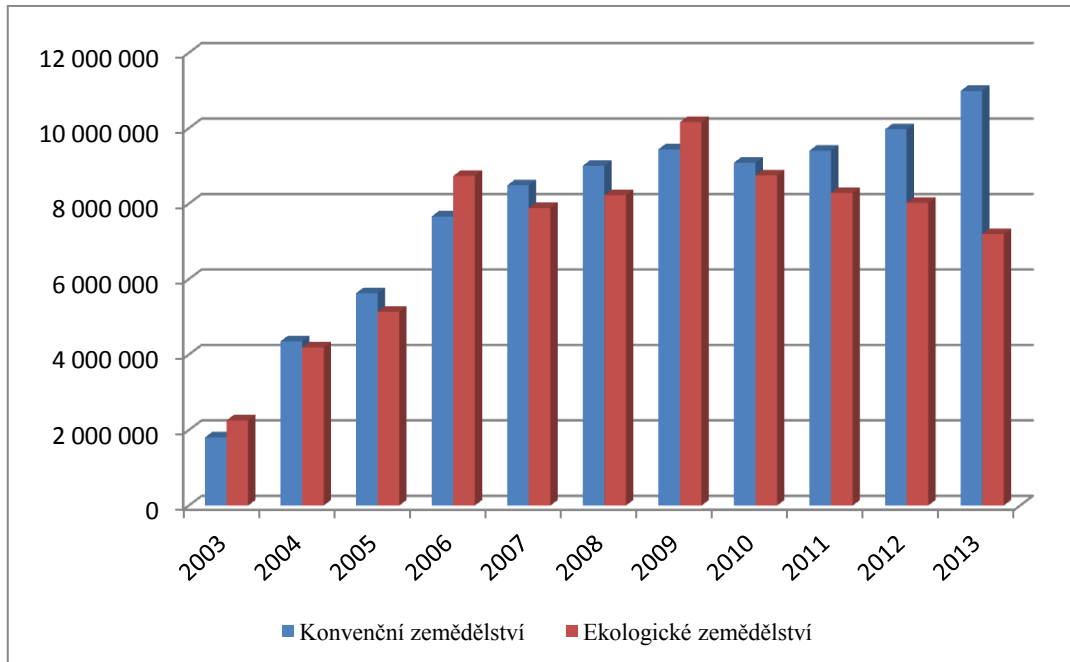
10 SEZNAM PŘÍLOH

- **Příloha 1:** Dotace zemědělských podniků v Kč/podnik (2003 – 2013)
- **Příloha 2:** Dotace zemědělských podniků v Kč/ha (2003 – 2013)
- **Příloha 3:** Dotace zemědělských podniků v Kč/AWU (2003 – 2013)

- **Příloha 4:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Praze (2004-2013)
- **Příloha 5:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků ve Středočeském kraji (2004-2013)
- **Příloha 6:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Jihočeském kraji (2004-2013)
- **Příloha 7:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Plzeňském kraji (2004-2013)
- **Příloha 8:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Karlovarském kraji (2004-2013)
- **Příloha 9:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Ústeckém kraji (2004-2013)
- **Příloha 10:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Libereckém kraji (2004-2013)
- **Příloha 11:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Královéhradeckém kraji (2004-2013)
- **Příloha 12:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Pardubickém kraji (2004-2013)
- **Příloha 13:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v kraji Vysočina (2004-2013)
- **Příloha 14:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Jihomoravském kraji (2004-2013)
- **Příloha 15:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Olomouckém kraji (2004-2013)
- **Příloha 16:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků ve Zlínském kraji (2004-2013)
- **Příloha 17:** Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Moravskoslezském kraji (2004-2013)

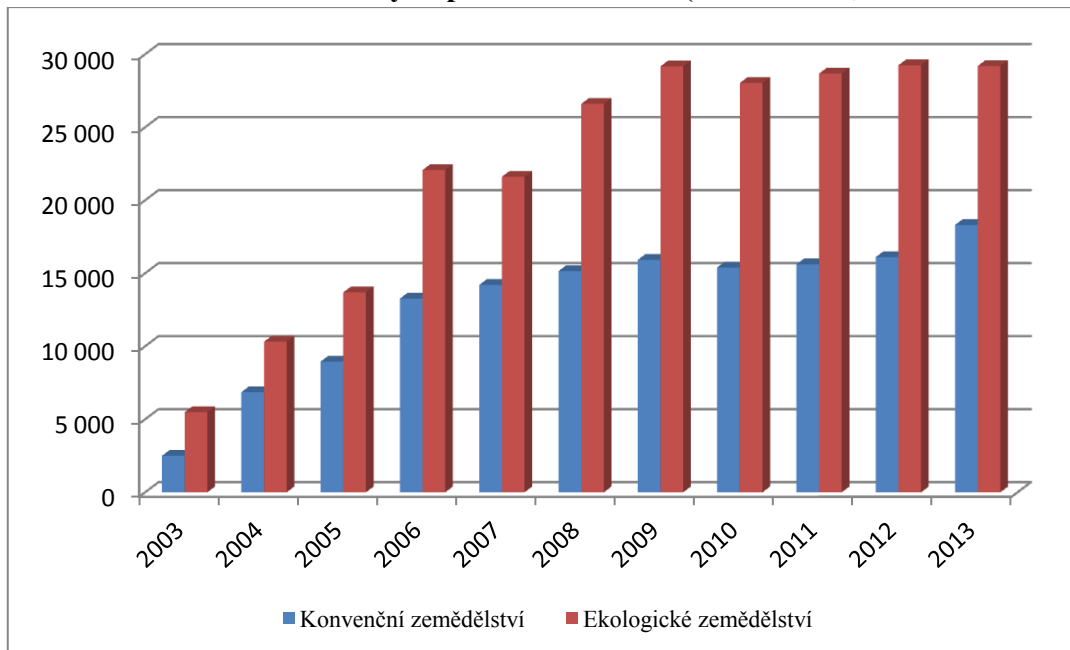
11 PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotace zemědělských podniků v Kč/podnik (2003 – 2013)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

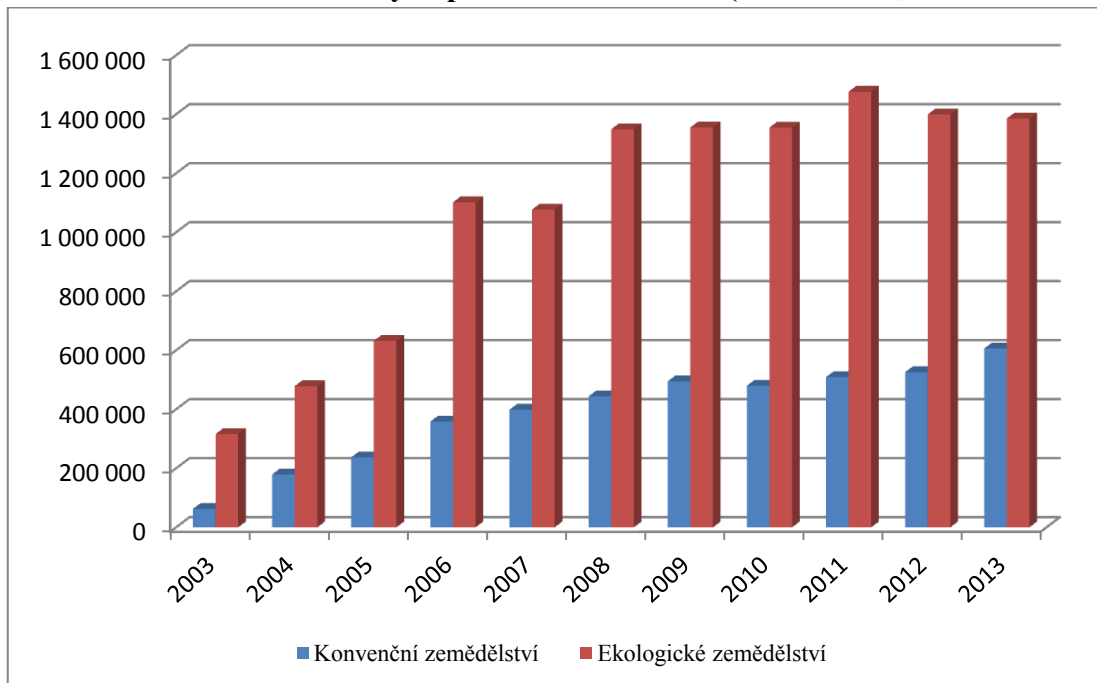
Příloha 2: Dotace zemědělských podniků v Kč/ha (2003 – 2013)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 3: Dotace zemědělských podniků v Kč/AWU (2003 – 2013)

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 4: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Praze (2004-2013)

PRAHA	_ 2004 _		_ 2005		_ 2006		_ 2007		_ 2008 _		_ 2009 _		_ 2010 _		_ 2011 _		_ 2012 _		_ 2013 _		
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	
Běžná likvidita	-	-	-	0,76	-	1,35	-	0,71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zadluženost	-	-	-	0,33	-	0,16	-	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rentabilita produkce na cel. produkci	-	-	-	0,07	-	0,08	-	-0,27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rentabilita aktiv				0,04		0,04		-0,08													
Rentabilita vlastního jmění				0,06		0,04		-0,11													
Počet podniků				4		5		4													

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 5: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků ve Středočeském kraji (2004-2013)

STŘEDOČESKÝ KRAJ	_ 2004		_ 2005		_ 2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	-	2,26	-	2,21	-	2,44	1,9	2,69	3,64	2,45	3,02	3,05	1,63	2,79	5,1	2,71	1,29	2,85	1,93	3,11
Zadluženost	-	0,22	-	0,23	-	0,2	0,15	0,19	0,31	0,22	0,32	0,2	0,29	0,22	0,2	0,23	0,41	0,23	0,35	0,22
Rentabilita produkce na cel. produkci	-	0,09	-	0,07	-	0,09	0,74	0,09	0,52	0,02	0,52	0,04	0,21	0,09	0,48	0,13	0,4	0,14	0,15	0,14
Rentabilita aktiv		0,04		0,03		0,04	0,45	0,04	0,12	0,01	0,09	0,01	0,07	0,04	0,1	0,06	0,09	0,07	0,03	0,06
Rentabilita vlastního jmění		0,06		0,04		0,05	0,53	0,05	0,17	0,01	0,14	0,02	0,1	0,05	0,12	0,08	0,16	0,09	0,05	0,08
Počet podniků		273		249		346	3	353	8	395	6	376	9	383	18	343	15	300	14	284

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 6: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Jihočeském kraji (2004-2013)

<i>JIHOČESKÝ KRAJ</i>	_ 2004		2005		_ 2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	-	3,25	2,38	3,26	-	4,33	0,81	4,33	3,68	3,79	3,15	3,36	2,7	2,95	2,43	3,25	1,84	3,21	15,84	3,88
Zadluženost	-	0,3	0,12	0,29	-	0,28	0,2	0,3	0,09	0,3	0,31	0,3	0,43	0,3	0,25	0,28	0,23	0,3	0,11	0,29
Rentabilita produkce na cel. produkci	-	0,07	0,31	0,04	-	0,04	0,64	0,08	1,32	0	0,09	-0,03	0,29	0,06	0,32	0,1	0,82	0,09	0,76	0,1
Rentabilita aktiv		0,03	0,03	0,01		0,01	0,08	0,03	0,18	0	0,03	-0,01	0,08	0,02	0,06	0,04	0,11	0,04	0,09	0,03
Rentabilita vlastního jmění		0,04	0,04	0,02		0,02	0,1	0,05	0,2	0	0,04	-0,01	0,15	0,03	0,09	0,05	0,14	0,05	0,1	0,05
Počet podniků		147	4	132		122	3	108	4	119	8	114	8	134	16	124	14	114	14	118

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 7: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Plzeňském kraji (2004-2013)

<i>PLZEŇSKÝ KRAJ</i>	2004		_ 2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	1,75	2,28	-	2,23	5,51	2,22	4,92	2,63	6,32	2,59	9,07	2,98	10,39	1,87	10,28	1,94	14,59	2,05	4,96	1,77
Zadluženost	0,21	0,24	-	0,24	0,13	0,22	0,14	0,25	0,1	0,27	0,1	0,25	0,09	0,28	0,1	0,28	0,11	0,3	0,15	0,29
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,24	0,05	-	0,04	0,36	0,04	0,31	0,13	0,35	0,06	0,49	0,06	0,71	0,04	0,44	0,08	0,54	0,06	0,56	0,06
Rentabilita aktiv	0,03	0,02		0,01	0,04	0,01	0,05	0,05	0,06	0,02	0,08	0,02	0,1	0,01	0,06	0,03	0,1	0,03	0,09	0,03
Rentabilita vlastního jmění	0,04	0,02		0,02	0,05	0,02	0,06	0,06	0,06	0,03	0,09	0,03	0,11	0,02	0,07	0,04	0,11	0,04	0,1	0,04
Počet podniků	5	75		79	5	76	5	71	5	72	5	73	9	72	18	74	17	58	16	46

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 8: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Karlovarském kraji (2004-2013)

KARLOVARSKÝ KRAJ	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	8,47	4,78	3,7	3,1	4,59	3,38	4,15	4,4	8,53	5,64	10,24	3,26	3,83	4,73	1,66	4	1,95	3,85	4,05	3,43
Zadluženost	0,1	0,16	0,29	0,21	0,15	0,23	0,1	0,29	0,08	0,32	0,13	0,34	0,2	0,28	0,28	0,24	0,26	0,21	0,2	0,24
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,59	0,13	0,49	0,04	0,55	0,02	0,63	0,08	1,2	0,07	1,23	0,03	0,63	0,03	0,43	0,06	0,51	0,09	0,55	0,2
Rentabilita aktiv	0,14	0,04	0,12	0,01	0,13	0,01	0,11	0,03	0,15	0,02	0,17	0,01	0,11	0,01	0,06	0,02	0,08	0,03	0,1	0,07
Rentabilita vlastního jmění	0,16	0,05	0,17	0,02	0,15	0,01	0,12	0,04	0,17	0,04	0,19	0,01	0,14	0,02	0,08	0,03	0,1	0,04	0,13	0,09
<i>Počet podniků</i>	<i>5</i>	<i>16</i>	<i>5</i>	<i>13</i>	<i>6</i>	<i>10</i>	<i>4</i>	<i>12</i>	<i>5</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>10</i>	<i>9</i>	<i>15</i>	<i>9</i>	<i>13</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>9</i>

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 9: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Ústeckém kraji (2004-2013)

ÚSTECKÝ KRAJ	_ 2004		_ 2005		_ 2006		_ 2007		2008		_ 2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	-	2,38	-	2,26	-	2,27	-	2,68	1,89	2,91	-	3,55	1,82	2,91	39,81	4,01	1,88	4,1	1,76	4,55
Zadluženost	-	0,22	-	0,21	-	0,21	-	0,24	0,14	0,22	-	0,24	0,19	0,23	0,11	0,23	0,27	0,24	0,26	0,24
Rentabilita produkce na cel. produkci	-	0,09	-	0,09	-	0,11	-	0,14	0,54	0,12	-	0,08	0,89	0,09	0,51	0,12	0,43	0,16	0,45	0,16
Rentabilita aktiv		0,04		0,03		0,04		0,06	0,12	0,05		0,03	0,16	0,04	0,07	0,05	0,07	0,07	0,08	0,06
Rentabilita vlastního jmění		0,05		0,04		0,05		0,08	0,14	0,07		0,04	0,19	0,05	0,07	0,07	0,09	0,09	0,11	0,08
<i>Počet podniků</i>		<i>88</i>		<i>102</i>		<i>102</i>		<i>116</i>	<i>4</i>	<i>116</i>		<i>100</i>	<i>4</i>	<i>87</i>	<i>6</i>	<i>69</i>	<i>12</i>	<i>76</i>	<i>11</i>	<i>73</i>

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 10: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Libereckém kraji (2004-2013)

<i>LIBERECKÝ KRAJ</i>	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	2,15	2,12	2,48	2,3	2,04	2,21	2,91	2,1	4,4	1,94	4,39	2,42	5,07	3,07	4,03	3,16	3,42	3,88	3,33	3,97
Zadluženost	0,38	0,28	0,44	0,27	0,35	0,29	0,3	0,3	0,25	0,32	0,26	0,26	0,23	0,24	0,26	0,23	0,21	0,27	0,25	0,25
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,28	0,04	0,1	0,1	0,22	0,11	0,18	0,04	0,16	0	0,3	-0,08	0,35	0,09	0,03	0,1	0,46	0,14	0,26	0,08
Rentabilita aktiv	0,13	0,01	0,04	0,03	0,07	0,03	0,07	0,01	0,06	0	0,1	-0,02	0,12	0,03	0,01	0,04	0,11	0,06	0,09	0,04
Rentabilita vlastního jmění	0,21	0,02	0,07	0,05	0,1	0,05	0,09	0,02	0,08	0	0,13	-0,03	0,16	0,05	0,01	0,06	0,14	0,08	0,12	0,05
<i>Počet podniků</i>	4	13	5	28	5	25	6	25	6	25	7	43	8	36	8	36	9	28	9	24

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 11: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Královéhradeckém kraji (2004-2013)

<i>KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ</i>	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	2,27	2,43	3,37	2,38	1,74	2,77	1,42	2,67	1,34	2,52	3,73	2,77	2,88	2,5	3,92	3,08	4,68	3,09	4,86	2,99
Zadluženost	0,13	0,27	0,11	0,25	0,17	0,24	0,17	0,25	0,14	0,26	0,14	0,24	0,16	0,25	0,18	0,24	0,18	0,24	0,15	0,24
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,08	0,09	0,23	0,07	0,72	0,07	0,49	0,1	0,95	0,04	0,79	0,04	0,63	0,04	0,61	0,14	0,93	0,15	0,91	0,11
Rentabilita aktiv	0,04	0,04	0,03	0,03	0,1	0,03	0,07	0,04	0,18	0,02	0,13	0,01	0,08	0,01	0,07	0,06	0,12	0,06	0,13	0,04
Rentabilita vlastního jmění	0,04	0,05	0,04	0,04	0,13	0,04	0,09	0,05	0,21	0,02	0,15	0,02	0,1	0,02	0,09	0,07	0,15	0,08	0,16	0,05
<i>Počet podniků</i>	9	112	10	101	9	112	9	110	10	107	10	103	10	100	13	100	15	98	12	96

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 12: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Pardubickém kraji (2004-2013)

PARDUBICKÝ KRAJ	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	4,46	2,46	1,09	2,45	1,63	2,32	1,06	2,89	0,48	2,27	1,15	2,46	1,07	2,58	1,82	2,22	1,32	2,17	1,26	1,99
Zadluženost	0,03	0,27	0,07	0,25	0,04	0,28	0,07	0,24	0,16	0,26	0,17	0,27	0,16	0,25	0,1	0,28	0,13	0,32	0,14	0,31
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,65	0,11	0,61	0,06	0,66	0,04	0,79	0,1	0,83	0,07	0,33	0,01	0,24	0,06	0,85	0,11	0,83	0,07	0,53	0,11
Rentabilita aktiv	0,19	0,05	0,19	0,02	0,18	0,01	0,19	0,04	0,18	0,03	0,05	0	0,03	0,02	0,17	0,04	0,14	0,03	0,07	0,03
Rentabilita vlastního jmění	0,19	0,07	0,2	0,03	0,18	0,02	0,21	0,06	0,21	0,04	0,06	0,01	0,04	0,03	0,19	0,06	0,17	0,04	0,09	0,05
Počet podniků	5	101	5	96	5	110	5	98	5	94	6	86	8	78	22	72	30	68	30	69

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 13: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v kraji Vysočina (2004-2013)

VYSOČINA	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	-	2,85	0,63	3,4	0,76	3,27	1,4	3,51	1,34	2,91	1,25	2,86	1,56	2,92	2,18	3,07	1,78	3,26	1,67	3,27
Zadluženost	-	0,33	0,23	0,29	0,22	0,3	0,23	0,28	0,22	0,29	0,31	0,3	0,23	0,27	0,16	0,27	0,21	0,28	0,28	0,27
Rentabilita produkce na cel. produkci	-	0,07	0,28	0,07	0,39	0,07	0,51	0,08	0,54	0,04	0,08	-0,05	0,27	0,07	0,36	0,1	0,26	0,09	0,26	0,12
Rentabilita aktiv		0,03	0,06	0,03	0,09	0,02	0,18	0,03	0,15	0,01	0,02	-0,01	0,07	0,02	0,07	0,03	0,05	0,03	0,06	0,04
Rentabilita vlastního jmění		0,05	0,07	0,04	0,11	0,04	0,23	0,04	0,2	0,02	0,03	-0,02	0,09	0,03	0,08	0,05	0,07	0,04	0,09	0,06
Počet podniků		135	3	132	4	138	4	144	5	150	9	146	12	133	33	137	31	123	33	122

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 14: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Jihomoravském kraji (2004-2013)

<i>JIHOMORAVSKÝ KRAJ</i>	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	1,47	2,61	3,85	2,39	-	2,77	1,91	2,99	5,01	2,57	0	3,29	3,31	2,96	1,86	3,22	1,91	3,19	3,14	3,05
Zadluženost	0,62	0,24	0,59	0,25	-	0,23	0,55	0,22	0,06	0,25	0,05	0,23	0,4	0,22	0,4	0,22	0,4	0,22	0,31	0,18
Rentabilita produkce na cel. produkci	-0,07	0,08	0,14	0,03	-	0,07	-0,73	0,06	0,08	0,21	1,05	0,02	0,98	0,06	0,14	0,14	0,15	0,08	0,25	0,14
Rentabilita aktiv	-0,03	0,03	0,07	0,01		0,02	-0,14	0,02	0,03	0,09	0,19	0,01	0,3	0,02	0,02	0,05	0,03	0,03	0,05	0,04
Rentabilita vlastního jmění	-0,09	0,05	0,17	0,01		0,03	-0,31	0,03	0,03	0,12	0,2	0,01	0,5	0,03	0,04	0,07	0,05	0,03	0,07	0,05
<i>Počet podniků</i>	4	125	4	121		141	3	127	5	149	3	125	7	130	7	123	11	97	9	108

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 15: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Olomouckém kraji (2004-2013)

<i>OLOMOUCKÝ KRAJ</i>	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	1,47	2,95	2,05	3,15	2,11	3,09	2,48	3,49	3,64	3,41	4,52	3,39	9,45	3,51	7,46	3,42	7,59	3,22	8,72	3,17
Zadluženost	0,32	0,29	0,37	0,26	0,38	0,27	0,3	0,27	0,25	0,26	0,27	0,23	0,23	0,21	0,2	0,21	0,17	0,22	0,14	0,22
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,55	0,07	0,62	0,03	0,79	0,02	0,95	0,05	1,29	0,1	0,52	0	0,33	0	1,18	0,09	0,79	0,07	0,83	0,1
Rentabilita aktiv	0,17	0,03	0,13	0,01	0,14	0,01	0,18	0,02	0,18	0,04	0,11	0	0,06	0	0,17	0,03	0,11	0,03	0,14	0,04
Rentabilita vlastního jmění	0,25	0,05	0,21	0,02	0,23	0,01	0,25	0,03	0,25	0,06	0,15	0	0,08	0	0,22	0,04	0,13	0,03	0,17	0,05
<i>Počet podniků</i>	8	74	8	93	7	94	7	91	7	89	7	92	10	89	10	87	11	78	9	74

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 16: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků ve Zlínském kraji (2004-2013)

ZLÍNSKÝ KRAJ	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	2,7	2,69	5,32	2,7	6,27	2,55	5,18	2,97	2,85	2,52	7,12	2,4	5,54	2,58	2,99	2,57	3,18	2,73	1,68	2,58
Zadluženost	0,14	0,26	0,21	0,23	0,09	0,23	0,1	0,21	0,15	0,24	0,09	0,25	0,11	0,21	0,18	0,2	0,17	0,18	0,21	0,21
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,42	0,09	0,04	0,03	0,38	0,01	0,27	0,09	0,78	0,03	0,65	-0,03	0,53	0	0,43	0,11	0,45	0,04	0,33	0,13
Rentabilita aktiv	0,09	0,04	0,01	0,01	0,07	0	0,05	0,03	0,17	0,01	0,13	-0,01	0,09	0	0,06	0,05	0,07	0,02	0,05	0,05
Rentabilita vlastního jmění	0,1	0,05	0,01	0,02	0,08	0	0,06	0,04	0,2	0,01	0,14	-0,01	0,1	0	0,08	0,06	0,08	0,02	0,06	0,06
Počet podniků	13	53	17	63	17	62	21	61	20	57	20	60	29	51	36	51	32	46	28	30

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN

Příloha 17: Vývoj vybraných ukazatelů finanční analýzy zemědělských podniků v Moravskoslezském kraji (2004-2013)

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ	EZ	KZ
Běžná likvidita	1,45	2,35	2,82	2,29	1,98	2,51	2,14	2,19	2,71	2,7	4,64	2,42	2,76	2,29	3,33	2,59	2,64	2,93	3,89	2,81
Zadluženost	0,46	0,29	0,55	0,31	0,51	0,3	0,47	0,3	0,27	0,29	0,27	0,29	0,25	0,27	0,22	0,29	0,23	0,28	0,2	0,25
Rentabilita produkce na cel. produkci	0,15	0,08	0,19	0,02	0,26	0,05	0,15	0,08	0,26	0,1	0,28	-0,04	0,16	0,04	0,43	0,09	0,21	0,17	0,41	0,11
Rentabilita aktiv	0,06	0,04	0,05	0,01	0,05	0,02	0,03	0,04	0,09	0,04	0,07	-0,01	0,03	0,01	0,08	0,03	0,04	0,07	0,08	0,04
Rentabilita vlastního jmění	0,11	0,05	0,1	0,01	0,1	0,03	0,05	0,05	0,12	0,06	0,1	-0,02	0,05	0,02	0,1	0,05	0,05	0,1	0,1	0,06
Počet podniků	9	82	10	72	9	79	8	98	8	94	8	101	13	92	21	88	19	89	16	83

Zdroj: Vlastní zpracování, na základě FADN